

METROPOOLREGIO ROTTERDAM DEN HAAG

Retouradres: Postbus 21012 3001 AA Rotterdam

de gemeenteraden van de 23 gemeenten die deelnemen aan de
gemeenschappelijke regeling Metropoolregio Rotterdam Den Haag

Datum

11 januari 2017

Onderwerp

Reactie algemeen bestuur op de aanbevelingen tussenevaluatie
gemeenschappelijke regeling Metropoolregio Rotterdam Den Haag

Westersingel 12
Postbus 21012
3001 AA Rotterdam
Telefoon 088 5445 100

E-mail: informatie@mrddh.nl
Internet: www.mrddh.nl

KvK nummer: 62288024
Bankrekeningnummer
NL96 BNGH 0285 1651 43

contactpersoon
Rosanne Meulenbeld

ons kenmerk
43572

doorkiesnummer
0620288536

e-mail
r.meulenbeld@mrddh.nl

bijlage(n)
1. Reactie algemeen
bestuur per aanbeveling
2. Nota van Beantwoording

Geachte heer, mevrouw,

De afgelopen maanden hebben wij met elkaar het proces van de evaluatie Gemeenschappelijke Regeling MRDH doorlopen. Met genoegen bieden wij u als afsluiting van dit proces de reactie van het algemeen bestuur op de aanbevelingen uit het rapport aan. Deze reactie is tot stand gekomen op basis van het door het onderzoeksteam geformuleerde rapport, de ontvangen zienswijzen en discussie in het algemeen bestuur op 21 december jl.

Middels deze brief brengen wij u op de hoogte van het doorlopen proces, de reactie van het algemeen bestuur en de belangrijkste discussiepunten, en de voorgenomen vervolgstappen.

De evaluatie van de Gemeenschappelijke Regeling MRDH

Op 28 september jl. heeft het onderzoeksteam onder leiding van professor Jouke de Vries het eindrapport van de evaluatie Gemeenschappelijke Regeling MRDH opgeleverd. Dit rapport is het resultaat van het onafhankelijk uitgevoerde onderzoek door het onderzoeksteam naar de vraag: "Welke ervaringen zijn vanaf eind 2014 opgedaan met de MRDH en welke lessen kunnen daaruit worden getrokken? Kortweg: wat was de bedoeling van de samenwerking, hoe is het de afgelopen jaren verlopen en wat is er nodig voor de toekomst?" Om deze vraag te kunnen beantwoorden heeft het onderzoeksteam groepsgesprekken gevoerd en/of is er schriftelijk input opgehaald in de 23 gemeenten, in de MRDH gremia en bij externe stakeholders.

Zienswijze

Op 28 september heeft het algemeen bestuur MRDH de aanbevelingen uit het eindrapport voorgelegd aan de 23 gemeenten. De zienswijzeperiode liep tot en met 1 december 2017. De bestuurscommissies Va en EV hebben ter vergadering op 20 oktober respectievelijk 16 november ook gesproken over de tussentijdse evaluatie. De bestuurscommissie EV heeft hierop een advies meegegeven aan het algemeen bestuur, dat in deze definitieve reactie is meegenomen. Gedeputeerde Staten van de provincie Zuid-Holland heeft middels een brief een bijdrage geleverd aan de evaluatie. Een bestuurlijke delegatie vanuit het dagelijks bestuur en de bestuurscommissie Vervoersautoriteit en een bestuurlijke delegatie van de provincie zullen in januari 2018 in het licht van de evaluatie in een gesprek gezamenlijk definitieve conclusies trekken voor wat betreft de goede onderlinge samenwerking die de afgelopen jaren is opgebouwd.

Reactie van het algemeen bestuur

In de vergadering van het algemeen bestuur van 21 december is middels de Nota van beantwoording gereageerd op de ontvangen zienswijze. De Nota van Beantwoording is als bijlage bijgevoegd aan deze brief. Daarna is er op basis van het evaluatierapport, de ontvangen zienswijzen en bespreking in het algemeen bestuur een reactie op de aanbevelingen geformuleerd.

Op basis van de ontvangen reacties heeft het algemeen bestuur gekozen voor een verdeling van de aanbevelingen naar twee categorieën:

1. Aanbevelingen die breed draagvlak hebben maar nog uitgewerkt dienen te worden voor implementatie;
2. Aanbevelingen die breed draagvlak hebben en direct geïmplementeerd kunnen worden.

De vastgestelde uitwerking per aanbeveling is in de bijlage bij deze brief opgenomen.

Follow-up programma

Om gedragen vervolg te geven aan het rapport en de uitvoering van de aanbevelingen heeft het algemeen bestuur een stuurgroep ingesteld. De stuurgroep bestaat uit de voorzitters van de bestuurscommissies en adviescommissies. Vanuit het algemeen bestuur zijn mevrouw Van Bijsterveldt en de heer Lamers als bestuurlijk eigenaren en voorzitters van de stuurgroep aangewezen.

De stuurgroep is verantwoordelijk voor het uitwerken en implementeren van de reactie van het algemeen bestuur, het bewaken van de voortgang en de sturing daarop en het rapporteren aan het algemeen bestuur. De stuurgroep wordt ondersteund door de MRDH-organisatie, in nauwe afstemming met de MRDH coördinatoren van de 23 gemeenten. De stuurgroep brengt per vergadering van het algemeen bestuur een voortgangsrapportage in. Daarnaast vindt periodiek terugkoppeling in de respectievelijke MRDH-gremia vanuit de stuurgroep plaats en wordt er periodiek over de voortgang van de evaluatie worden gerapporteerd in het MRDH-journaal aan alle colleges en gemeenteraden.

Reactie op hoofdlijnen

Uit het onderzoek en de binnengekomen zienswijzen blijkt waardering voor het doorlopen proces en de herkenbare resultaten van het onderzoek. De MRDH-samenwerking heeft draagvlak en betrokkenen zien de meerwaarde. Er is de afgelopen drie jaar een stevige basis gelegd voor versterking van de positie van onze regio, een basis die verder kan worden uitgebouwd. Wel zijn er ook verbeterpunten die moeten worden opgepakt, voornamelijk als het gaat om de samenhang op de inhoud (tussen werkvelden en tussen regionaal en lokaal beleid) en de betrokkenheid van de gemeenteraden.

De meeste aanbevelingen uit het evaluatierapport hebben breed draagvlak. Over de adviescommissies en de overlegtafels (de in het rapport voorgestelde aanbeveling over het 'opt-in model') geldt dat er uiteenlopende reacties zijn ontvangen. Voor beide onderwerpen bestaat draagvlak om tot verbetering te komen, maar over de manier waarop dit precies in te vullen bestaan wisselende ideeën. Het algemeen bestuur heeft de stuurgroep verzocht een nadere uitwerking voor te stellen. De besproken uitgangspunten bij deze uitwerking zijn opgenomen in de bijlage.

Overige punten

Ten slotte zijn er uit de zienswijzen enkele aanvullende punten naar voren gekomen waar het algemeen bestuur een expliciet standpunt over heeft ingenomen:

- Ten aanzien van de kabinetsvoornemens over de aanpassing van de Wgr om de politieke verantwoording over gemeentelijke samenwerking te verbeteren is de GR MRDH volgend aan de Wgr. Wanneer de Wgr wordt aangepast aan de voornemens van het kabinet, zullen de aanpassingen ook in de GR MRDH worden verwerkt.
- Het algemeen bestuur zal op verzoek de algemene procesregels rondom de procedure van uittreding van gemeenten opstellen en vaststellen. De stuurgroep wordt gevraagd met een voorstel te komen.
- In de reglementen van orde van het algemeen bestuur, de bestuurscommissies en de adviescommissies, zal de mogelijkheid tot inspraak van burgers worden opgenomen.
- Voor wat betreft de volgende evaluatie van de GR MRDH schrijft de GR voor dat de volgende evaluatie over vier jaar gehouden wordt. De evaluatie daarna heeft volgens de GR plaats in 2024. Om op een werkbare wijze tegemoet te komen aan de wens van sommige gemeenten om op een kortere termijn dan dat op nieuw te evalueren, en tegelijkertijd niet in een permanente staat van evaluatie terecht te komen, heeft Algemeen Bestuur aangegeven eind 2020 te starten met de volgende evaluatie.

Met een zorgvuldig opgesteld evaluatierapport en een breed gedragen reactie ligt er een mooi resultaat van het evaluatieproces van de gemeenschappelijke regeling MRDH. Met het follow-up programma kan nu snel de vertaling naar de uitwerking en implementatie van de aanbevelingen worden gemaakt.

Het algemeen bestuur vertrouwt er op dat met de implementatie van de aanbevelingen de samenwerking van de 23 gemeenten nog sterker wordt.

Met vriendelijke groet,
Namens het algemeen bestuur van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag,

Ahmed Aboutaleb
voorzitter

Pauline Krikke
vicevoorzitter

Lucas Vokurka
secretaris (wnd.)

Bijlage 1 - Uitwerking van de aanbevelingen

1. Aanbevelingen die breed draagvlak hebben maar nog uitgewerkt dienen te worden voor implementatie

Voor onderstaande aanbevelingen bestaat breed draagvlak. Nadere uitwerking is echter gewenst of al voorzien (bijvoorbeeld middels de strategische agenda) voor tot implementatie kan worden overgegaan.

De bestuurlijke afstemmingsplatforms

Aanbeveling 2 onderzoeksteam: "De MRDH moet (in verlengde van bovenstaande [aanbeveling 1]) een discussie voeren over de uitbreiding van het aantal taken (pijlers). Deze discussie dient in het licht van de bestaande gemeenschappelijke regeling te worden gevoerd. Op basis van de groepsgesprekken concluderen wij dat vele gemeenten wonen en ruimtelijke ordening zouden willen toevoegen. Er zijn echter ook gemeenten tegen, waardoor de wijziging van de gemeenschappelijke regeling niet tot de mogelijkheden lijkt te behoren. Zonder wijziging van de gemeenschappelijke regeling kunnen diverse thema's wel een plek krijgen binnen de MRDH samenwerking (zie aanbeveling 3). Het is van belang dat deze thema's in het AB worden bediscussieerd en dat het AB een visie vaststelt over deze thema's. Bijvoorbeeld over het thema wonen en ruimtelijke ordening. Ook de provincie moet tijdig in deze discussie worden betrokken."

Aanbeveling 3 onderzoeksteam: "Wij adviseren te gaan werken met een opt-in systeem voor de terreinen die niet onder Va of onder EV in enge zin vallen. Het staat gemeenten dan vrij om op die aanvullende terreinen samen te werken aan het versterken van de regio. De MRDH-organisatie faciliteert deze tafels, op basis van een bijdrage (in euro's en ambtelijke capaciteit) van de deelnemende gemeenten naar rato van hun inwonertal. Ook de overige triple helix partners moeten hierbij kunnen aansluiten."

Voorstel

- Het onderzoeksteam stelt in aanbeveling 2 en 3 dat het met oog op de strategische agenda goed zou zijn dat de gemeenten, zonder de huidige gemeenschappelijke regeling aan te passen, met elkaar in gesprek gaan over samenwerking in MRDH-verband op andere terreinen dan Verkeer en Vervoer en Economisch Vestigingsklimaat, zoals bijvoorbeeld op het terrein van ruimtelijke ordening en wonen. Dit zou dan gaan om het in MRDH-verband faciliteren van bestuurlijke overlegtafels, zonder overdracht van bevoegdheden, waarbij besluitvorming over deelname plaatsvindt in de eigen gemeente en gemeenten ook zelf zorgen voor het inzetten van middelen en het formuleren van doelen.
- In de zienswijzen zijn uiteenlopende standpunten ingenomen met betrekking tot deze aanbeveling.
- Het algemeen bestuur herkent de brede behoefte naar afstemming in MRDH-verband op andere terreinen dan Vervoer en Economisch Vestigingsklimaat vanuit het belang van inhoudelijke samenhang voor het MRDH-gebied, alsmede vanuit het belang van het leggen van de relatie met de strategische agenda van de MRDH-samenwerking en de huidige kerntaken van de gemeenschappelijke regeling. Tegelijkertijd constateert het algemeen bestuur dat er geen draagvlak is om de gemeenschappelijke regeling aan te passen en dat gemeenten de bestuurlijke drukte ook willen beperken.
- Het algemeen bestuur stelt daarom het volgende voor:
- Met de strategische agenda als uitgangspunt kan in het algemeen bestuur worden afgestemd op andere inhoudelijke onderwerpen die raken aan de strategische agenda en de kerntaken Verkeer en Vervoer en Economisch Vestigingsklimaat, zonder overdracht van bevoegdheden. Het algemeen bestuur is in die zin ook een natuurlijk platform om de relatie te leggen met andere inhoudelijke onderwerpen en de bestaande netwerken en tafels in het MRDH-gebied op die terreinen.
- De gemeenschappelijke regeling voorziet daarnaast in artikel 3.5 in de mogelijkheid tot in MRDH-verband faciliteren van platforms voor afstemming, op verzoek van 2 of meer gemeenten. Het algemeen bestuur besluit over dit verzoek. Dit betekent dat coalities van gemeenten op eigen initiatief de keuze kunnen maken om in MRDH-verband een bestuurlijk afstemmingsplatform in het leven te roepen, zonder overdracht van bevoegdheden, waarbij het algemeen bestuur de relatie legt met de strategische agenda en de kerntaken. De gemeenten zijn hierbij wel zelf

verantwoordelijk voor het inzetten van middelen en het formuleren van doelen, waarbij besluitvorming over deelname plaatsvindt in de eigen gemeente. Deze bestuurlijke afstemmingsplatforms kunnen overigens breder van samenstelling zijn dan de MRDH-gemeenten alleen, denk aan triple helix partijen, waterschappen of gemeenten buiten het MRDH-gebied. Een op te stellen verordening legt de spelregels voor het verzoek aan en de besluitvorming door het algemeen bestuur over een dergelijk afstemmingsplatform vast.

- De stuurgroep wordt gevraagd om, gehoord de discussie in het algemeen bestuur, de uitwerking van deze aanbeveling te verzorgen en hiertoe voorstellen te doen aan het algemeen bestuur. Voorgesteld wordt dat de stuurgroep hierbij een aantal gemeenten betreft. De MRDH-organisatie ondersteunt hierbij.

De adviescommissies

Aanbeveling 6 onderzoeksteam: “Met de instelling van een MRDH-klankbordgroep per gemeente, kunnen de adviescommissies – waarvan het bestaan in de gemeenschappelijke regeling is vastgelegd – een lichtere invulling krijgen. Zo kunnen in plaats van de adviescommissie-bijeenkomsten brainstormmomenten en roadshows aan de voorkant van het beleidsproces worden georganiseerd. Daarnaast adviseren wij regio-dagen te organiseren waarop strategische vraagstukken worden besproken.”

Voorstel

- Het onderzoeksteam stelt in aanbeveling 6 voor om de democratische legitimatie te versterken door per gemeente een klankbordgroep van in ieder geval bestuurders en raadsleden in te stellen, de adviescommissies lichter te maken en aanvullend hierop en aan de voorkant van het beleidsproces brainstormmomenten en roadshows voor raadsleden te organiseren.
- Uit de zienswijzen blijkt dat er draagvlak bestaat om per gemeente een klankbordgroep in te stellen om, voorafgaand aan vergaderingen van de bestuurscommissies en het algemeen bestuur, tussen bestuurders en raadsleden voorstellen te bespreken en besluitvorming terug te koppelen.
- Uit de zienswijzen blijkt daarnaast duidelijk dat de invulling van de adviescommissies niet lichter, maar anders moet worden vormgegeven, aan de voorkant van het beleidsproces. Ook is er behoefte aan het organiseren van brainstormmomenten en roadshows om niet alleen de leden van de adviescommissie, maar alle raadsleden meer te betrekken.
- Het algemeen bestuur is van mening dat de betrokkenheid van gemeenteraden bij de input, throughput en output van beleid versterkt kan worden, binnen de gemeenten maar ook in MRDH-verband.
- Het algemeen bestuur stelt daarom het volgende voor:
- De adviescommissies worden eerder in het beleidsproces gepositioneerd, voordat door de bestuurscommissies en/of het algemeen bestuur beleidsbeslissingen worden genomen of daarover zienswijzeprocedures worden gestart. De adviescommissies komen daartoe geregeld bij elkaar en kunnen vooraf op een meer kaderstellende wijze dan nu gevraagd en ongevraagd advies geven aan de bestuurders, die ook in de vergaderingen aanwezig zijn. De instellingsbesluiten en de reglementen van orde zullen daarop aangepast worden. Daarin zal ook de mogelijkheid tot inspraak voor burgers worden opgenomen.
- Het instellen van een digitaal informatiesysteem en het opstellen van een inhoudelijke termijnagenda kunnen helpen om de informatiepositie van de adviescommissies en de gemeentelijke klankbordgroepen en gemeenteraden te versterken. De openbare agenda en stukken van de vergaderingen van de bestuurscommissies en het algemeen bestuur worden voorafgaand door de MRDH-organisatie actief gedeeld met de adviescommissies. Deze stukken kunnen ook benut worden door de gemeentelijke klankbordgroepen en gemeenteraden.
- Daarnaast worden er periodiek brainstormmomenten en roadshows georganiseerd om alle gemeenteraadsleden nauwer bij de inhoud te betrekken.
- De verantwoording en controle achteraf hebben, net als nu, plaats in de eigen gemeenteraad met de eigen bestuurders. Doordat de adviescommissies eerder in het beleidsproces betrokken worden, hoeven zij geen advies meer uit te brengen over onderwerpen die reeds voor zienswijze voorliggen in de gemeenteraden.
- De stuurgroep wordt gevraagd om, gehoord de discussie in het algemeen bestuur, de uitwerking van deze aanbeveling te verzorgen en daartoe voorstellen aan het algemeen bestuur te doen.

Voorgesteld wordt dat de stuurgroep een aantal leden van de adviescommissie betreft bij de uitwerking. De MRDH-organisatie ondersteunt hierbij.

Aanbeveling 1 onderzoeksteam: “Een aanscherping van het inhoudelijke verhaal van de MRDH is gewenst. De MRDH moet de studies, waarin ambities en logische taakgebieden worden aanbevolen, bundelen en komen tot een keuze van een aantal heldere kernopgaven. Deze moeten herkenbaar zijn voor deelnemende gemeenten, maar ook voor samenwerkingspartners. De MRDH-organisatie wordt aangeraden hier een strategische discussie voor te organiseren tussen alle MRDH-partners.”

Reactie van het algemeen bestuur:

- Het algemeen bestuur herkent het belang dat het inhoudelijk verhaal van de MRDH bekend is en wordt herkend door de 23 gemeenten en de partners.
- Op grond van de GR MRDH wordt er vierjaarlijks voor elke nieuwe bestuursperiode een strategische agenda opgesteld. Bij het opstellen van de strategische agenda 2018-2022 wordt aan deze aanbeveling invulling gegeven.
- De strategische agenda 2018-2022 wordt in samenspraak met de 23 gemeenten opgesteld.
 - o In de strategische agenda worden de ambities en kernopgaven in samenspraak met de 23 gemeenten geformuleerd en gebundeld.
 - o De inhoudelijke discussie hierover wordt zowel met de huidige als de nieuwe gemeentebesturen gevoerd, waarna in 2018 het voorstel voor de strategische agenda in een zienswijzeprocedure aan de 23 gemeenten wordt voorgelegd.
 - o Vaststelling vindt derhalve door het nieuwe algemeen bestuur plaats.
 - o Aanvullend aan de strategische agenda zal de MRDH-organisatie een voorstel doen om het aantal bestuurlijke en ambtelijke overleggen in en om de MRDH te verminderen en scherper te verbinden aan de opgestelde kernopgaven.
- De stuurgroep treedt in overleg met de bestuurlijk eigenaar van de strategische agenda om te bekijken hoe deze aanbeveling goed belegd kan worden in het proces van de strategische agenda.

Aanbeveling 5 onderzoeksteam: “Elke gemeente moet een MRDH-klankbordgroep inrichten of versterken die structureel geïnformeerd (zie aanbevelingen hoofdstuk 4 en 5) is en op vaste momenten bijeenkomt, geënt op de beleidscyclus van de MRDH. De klankbordgroep draagt zorg voor een vroegtijdige en heldere standpuntbepaling van de gemeente, en zorgt voor een grotere impact van de gemeente in het AB en de bestuurscommissies.”

Reactie van het algemeen bestuur op aanbeveling 5:

- De aanbevelingen 5 en 6 hangen nauw met elkaar samen.
- Het algemeen bestuur onderschrijft het belang van een goede interne afstemming van MRDH-onderwerpen binnen de gemeenten via een gemeentelijke MRDH klankbordgroep. De keuze of en hoe een dergelijke klankbordgroep in te richten is uiteraard aan de gemeenten zelf. Het algemeen bestuur wil daarbij de volgende overwegingen meegeven:
 - o Dit biedt de betrokken raadsleden de mogelijkheid om vroegtijdig betrokken te zijn bij de standpuntbepaling van de gemeente. Met een eenduidige overlegstructuur binnen de gemeente kunnen stukken in gezamenlijkheid van bestuurders en raadsleden worden voorbereid hetgeen recht doet aan de democratische legitimatie.
 - o Dit draagt ook bij aan een grotere impact van gemeenten op het MRDH-beleid en de besluitvorming.
 - o De huidige invulling van een dergelijke klankbordgroep in bijvoorbeeld de gemeenten Delft, Westland en Capelle aan den IJssel kunnen als voorbeeld dienen voor andere gemeenten.
- In het MRDH coördinatoren-overleg zullen best-practices van de klankbordgroepen worden gedeeld en zal worden besproken op welk moment in de besluitvormingscyclus de klankbordgroepen het beste bijeen kunnen komen. De MRDH-coördinatoren kunnen de uitwerking van de gemeentelijke MRDH-klankbordgroep samen met de griffiers initiëren en verder vorm geven.

Aanbeveling 4 onderzoeksteam: “De MRDH-besluitvormingscyclus moet verhelderd en geëxpliciteerd worden. Dit houdt in dat de cyclus en rollen van betrokkenen helderder beschreven en krachtiger

gecommuniceerd moeten worden, zodat betrokkenen op ieder moment precies weten waar een onderwerp zich bevindt in de cyclus, hoe dit samenhangt met andere onderwerpen en op welk moment zij hun stem kunnen doen gelden. De rollen van het AB en DB moeten strategischer worden en de financiële controle op de MRDH dient te worden uitgewerkt.”

Aanbeveling 10 onderzoeksteam: “De MRDH-organisatie moet er zorg voor dragen dat de stukkenstroom richting de gemeenten beter behapbaar wordt. Dat betekent minder stukken, kortere stukken en helderdere stukken. De MRDH-organisatie moet ieder stuk dat richting de gemeenten gaan voorzien van een heldere samenvatting, waarin het betreffende stuk ook in de context en langere ontwikkellijn geplaatst wordt. De annotatie van de stukken, die voor elke gemeente anders zal zijn, wordt door het ambtelijk apparaat in de gemeenten gemaakt.”

Aanbeveling 11 onderzoeksteam: “De MRDH-organisatie moet een digitaal informatiesysteem inrichten om de stukkenstroom beter inzichtelijk te maken en informatie gelijktijdig beschikbaar te stellen. Dit moet aansluiten op de systemen waar de gemeenten intern al mee werken, zodat gemeenten in hun eigen digitale informatiesysteem kunnen blijven werken en ook zelf gemeentelijke documenten over de MRDH kunnen toevoegen.”

Aanbeveling 12 onderzoeksteam: “Dit informatiesysteem zou onderdeel moeten zijn van een bredere online werkomgeving voor de MRDH, waarin raadsleden (maar ook bedrijfsleven en kennisinstellingen uit de regio) online kunnen bijdragen aan ideevorming. Daarnaast kan op een besloten deel van deze portal de online samenwerking tussen ambtenaren worden vormgegeven: zo kunnen ambtenaren van de MRDH-organisatie en de MRDH-gemeenten elkaar gemakkelijker vinden, wordt communicatie versterkt, kan locatie-onafhankelijk worden samengewerkt en kunnen best practices worden gedeeld.”

Reactie van het algemeen bestuur op aanbeveling 4, 10, 11 en 12:

- De aanbevelingen 4, 10, 11 en 12 hangen nauw met elkaar samen
- Het algemeen bestuur is en blijft eindverantwoordelijk voor de gehele MRDH en de samenhang van de inhoud. Het dagelijks bestuur is en blijft de agendacommissie van het algemeen bestuur en is tevens verantwoordelijk voor de dagelijkse bedrijfsvoering.
- Het algemeen bestuur herkent de wens dat de besluitvormingscyclus verhelderd en geëxpliciteerd moet worden en dat de stukkenstroom beter behapbaar moet worden gemaakt.
- het algemeen bestuur neemt deze aanbevelingen daarover ter harte. De stuurgroep wordt gevraagd deze aanbevelingen uit te werken. De MRDH organisatie ondersteunt dit. De volgende onderdelen worden ter overweging meegenomen:
 - o Het inrichten van een digitaal informatiesysteem dat aansluit bij de systemen waar de gemeenten reeds mee werken. In principe wordt de huidige begrotingsruimte voor zover mogelijk benut, maar wanneer dit budgettaire of andere relevante consequenties heeft zal dit via de stuurgroep geagendeerd worden bij het algemeen bestuur;
 - o Het verhelderen en expliciteren van de MRDH-besluitvormingscyclus middels een digitaal informatiesysteem en het actief delen van de agenda en stukken van het algemeen bestuur en de bestuurscommissies met adviescommissieleden;
 - o Dat elk besluit genomen kan worden op basis van een samenvatting van 1 á 2 pagina's om de stukkenstroom overzichtelijk en behapbaar te maken en dat het digitale informatiesysteem instrumenteel is aan de tijdige en volledige beschikbaarheid van stukken. Uiteraard zal alle achterliggende documentatie beschikbaar komen via het digitaal informatiesysteem.
- Het algemeen bestuur herkent daarnaast de wens om de rekeningencommissie bestaande uit raadsleden meer in positie te brengen. De stuurgroep wordt gevraagd om samen met een aantal leden van de rekeningencommissie een voorstel te doen voor het nader invullen van de rol van de rekeningencommissie bij de financiën. De MRDH-organisatie ondersteunt.

Aanbeveling 7 onderzoeksteam: “Om uitvoering te kunnen geven aan de MRDH-strategie zou de MRDH meer gebruik moeten maken van de ambtelijke capaciteit van de gemeenten. Gemeenten moeten zich ruimhartig opstellen in het beschikbaar stellen van ambtelijke capaciteit aan de

samenwerking en duidelijk kiezen aan welke specifieke onderwerpen binnen MRDH-verband zij prioriteit geven.”

Aanbeveling 8 onderzoeksteam: “Voor het inzetten van ambtelijke capaciteit zijn de gemeentesecretarissen in eerste instantie verantwoordelijk. Het MRDH-gemeentesecretarissenoverleg moet geactiveerd worden, zodat onderling goede afspraken gemaakt kunnen worden gemaakt over het organiseren van de benodigde capaciteit binnen de gemeenten.”

Reactie van het algemeen bestuur op aanbeveling 7 en 8:

- Het algemeen bestuur ziet deze aanbeveling in het licht van de ‘Van, Voor en Door’ gedachte en acht het van belang dat over en weer meer van elkaars ambtelijke capaciteit gebruik gemaakt moet worden;
- Het algemeen bestuur verzoekt de gemeentesecretarissen, in samenwerking met de directie van de MRDH-organisatie, om daar waar nodig ambtelijke capaciteit beschikbaar te stellen voor de gewenste samenwerking.
- Ook kan door meer gebruik te maken van de ambtelijke capaciteit in gemeenten meer uitvoering gegeven worden aan het koppelen van de gemeentelijke en de MRDH strategie. In voorgenoemd verzoek zal het algemeen bestuur de gemeentesecretarissen vragen om samen met de directie van de MRDH-organisatie met een voorstel te komen voor het versterken van het ambtelijke strategisch netwerk.
- De stuurgroep bewaakt de voortgang van de uitwerking van deze aanbevelingen.

2. Aanbevelingen die breed draagvlak hebben en direct geïmplementeerd kunnen worden

Over onderstaande aanbevelingen bestaat breed draagvlak. Deze kunnen direct worden overgenomen, of worden ondervangen in reeds lopende processen.

Aanbeveling 9 onderzoeksteam: “Ook griffiers moeten elkaar in MRDH-verband gaan vinden. Een eerste belangrijk resultaat van deze samenwerking is de voorbereiding van een MRDH-inwerkpakket voor nieuwe raadsleden na de gemeenteraadsverkiezingen. Ook kunnen in dit verband best practices over de gemeentelijke klankbordgroepen worden gedeeld.”

Reactie van het algemeen bestuur op aanbeveling 9:

- Het algemeen bestuur onderschrijft het belang dat ook de griffiers elkaar treffen en onderling afstemming zoeken.
- Bijvoorbeeld op onderwerpen als (eenduidige) informatievoorziening richting raadsleden (dit hangt samen met aanbeveling 10), de uitwerking van de gemeentelijke MRDH-klankbordgroepen (aanbeveling 5) en het maken van een jaarlijkse agenda.
- Het algemeen bestuur verzoekt de griffiers, in samenwerking met de MRDH-organisatie, een voorstel uit te werken voor eenduidige informatievoorziening richting raadsleden en het initiatief te nemen voor de voorbereiding van een MRDH-werkpakket voor nieuwe raadsleden, in afstemming met het introductieprogramma dat vanuit de MRDH wordt opgesteld..

Aanbeveling 13 onderzoeksteam: “De MRDH geniet een zeer geringe naamsbekendheid bij burgers, maar dit hoeft niet geproblematiseerd worden. De MRDH-organisatie zou niet extra belast moeten worden met meer communicatie naar burgers. De MRDH-organisatie moet zich met name richten op de interne informatievoorziening en het ondersteunen van de gemeenten bij het boeken van resultaat, waarover de gemeenten vervolgens moeten communiceren met hun inwoners.”

Aanbeveling 14 onderzoeksteam: “Zowel raadsleden als bestuurders hebben de taak om over de MRDH te communiceren. Met name burgemeesters moeten hun bestuurlijke kracht meer inzetten om het MRDH-netwerk voor het voetlicht te brengen in de lokale media, maar ook in de Haagse en Brusselse arena.”

Reactie van het algemeen bestuur op aanbeveling 13 en 14:

- Het algemeen bestuur onderschrijft deze aanbevelingen volledig en is de bestuurders en raadsleden die zich inzetten voor de regio zeer erkentelijk.
- De MRDH-organisatie richt zich, op aanbeveling van het onderzoeksteam, niet op de communicatie met burgers, anders dan zij via haar website doet. Dit sluit aan op de huidige communicatiestrategie. Hierin staat centraal dat de communicatie vanuit de MRDH tot doel heeft om de meerwaarde en kracht te laten zien van de 23 samenwerkende gemeenten in de Metropoolregio Rotterdam Den Haag, het eigenaarschap van de gemeenten te vergroten, werken aan meer samenhang en het zichtbaar maken van tastbare voortgang als bewijslast voor de gezamenlijke ambitie (werken aan een Europese topregio). De bestuurders van de MRDH hebben een centrale rol in de corporate communicatiestrategie. Zij zijn de ambassadeurs van de Metropoolregio, spreken namens de 23 samenwerkende gemeenten en maken de resultaten van de Metropoolregio zichtbaar. Dit versterkt de verbinding tussen en het eigenaarschap van de 23 gemeenten en draagt bij aan het tot uitvoering brengen van het principe 'van, voor en door de 23 gemeenten'. In de media en bij bijeenkomsten dragen de MRDH-bestuurders de gezamenlijke ambitie uit en het belang van de regionale samenwerking voor de gemeenten/inwoners.
- Deze communicatie inzet over de MRDH door raadsleden en bestuurders kan wel verder verbreed worden. De MRDH-organisatie kan de bestuurders en raadsleden hier vanuit public-affairs en strategische communicatie in ondersteunen.

Nota van beantwoording

- Aanbevelingen evaluatie gemeenschappelijke regeling MRDH

Versie n.a.v. het algemeen bestuur 21 december 2017

1. Inleiding

Op 28 september 2017 heeft het algemeen bestuur MRDH de aanbevelingen uit het eindrapport van de tussentijdse evaluatie gemeenschappelijke regeling (GR) ter zienswijze voorgelegd aan de 23 MRDH-gemeenten. De zienswijzeperiode liep tot en met 1 december 2017. In deze Nota van Beantwoording geeft het algemeen bestuur antwoord op de in de zienswijzen gedane aanbevelingen, suggesties en gestelde vragen.

Van alle gemeenten is een (concept) reactie ontvangen. De gemeenten Brielle, Hellevoetsluis, Nissewaard en Westvoorne hebben een gezamenlijke hun zienswijze ingediend. Ook de gemeenten Maassluis, Schiedam en Vlaardingen hebben gezamenlijk hun zienswijze gegeven. Voor de gemeenten Leidschendam-Voorburg en Rijswijk geldt dat de behandeling van de zienswijze in de gemeenteraad heeft plaatsgevonden op 12 december 2017; de definitieve zienswijzen zijn daarna ontvangen.

In onderstaande tabel is aangegeven wanneer de zienswijzen zijn ontvangen.

Datum ontvangen	Indiener
27 november 2017	Albrandswaard
30 november 2017	Barendrecht
30 november 2017	Brielle, Hellevoetsluis, Nissewaard en Westvoorne
14 november 2017	Capelle aan den IJssel
1 december 2017	Delft
28 november 2017	Den Haag
27 november 2017	Krimpen aan den IJssel
4 december 2017	Lansingerland
14 december 2017	Leidschendam-Voorburg
20 november 2017	Midden-Delfland
24 november 2017	Pijnacker-Nootdorp
30 november 2017	Ridderkerk
13 december 2017	Rijswijk
5 december 2017	Rotterdam
30 november 2017	Maassluis, Schiedam en Vlaardingen
27 november 2017	Wassenaar
10 november 2017	Westland
30 november 2017	Zoetermeer

In deze Nota van Beantwoording wordt eerst kort stilgestaan bij de aanleiding van de zienswijzeprocedure. Vervolgens wordt op hoofdlijnen ingegaan op de ontvangen zienswijzen. Tot slot is een tabel toegevoegd, waarin alle zienswijzen zijn voorzien van een reactie van het algemeen bestuur.

In haar brief aan de gemeenten van 22 december 2017 geeft het algemeen bestuur, onder meer op basis van de ontvangen zienswijzen, haar reactie op de aanbevelingen uit het evaluatierapport.

2. Aanleiding

Bij de start van de MRDH is afgesproken om de gemeenschappelijke regeling (GR) na twee jaar te evalueren. Op 9 december 2016 heeft het algemeen bestuur (AB) het Plan van aanpak op hoofdlijnen voor deze evaluatie vastgesteld. Het doel was een toekomstgerichte tussenevaluatie uit te voeren, die concrete verbeterpunten voor de samenwerking tussen gemeenten oplevert. De centrale vraagstelling is:

Welke ervaringen zijn vanaf eind 2014 opgedaan met de MRDH en welke lessen kunnen daaruit worden getrokken? Kortweg: wat was de bedoeling van de samenwerking, hoe is het de afgelopen jaren verlopen en wat is er nodig voor de toekomst?

Professor Jouke de Vries (Rijksuniversiteit Groningen) is gevraagd om de evaluatie te begeleiden. Samen met universitair hoofddocent Caspar van den Berg (Universiteit Leiden) en Hanna Blomaard (secretaris) vormde hij het onderzoeksteam. Door het onderzoeksteam is de onderzoeksopzet en -methodiek uitgewerkt. Om de ervaringen in de samenwerking op te halen, is er in de onderzoeksopzet voor gekozen om in alle 23 gemeenten groepsgesprekken te voeren met vertegenwoordigers van het college, de gemeenteraad, griffie en de directie/gemeentesecretaris. De exacte samenstelling van het groepsgesprek is aan de gemeenten zelf overgelaten; de burgemeester heeft veelal als gespreksleider opgetreden. Vanaf eind mei 2017 hebben deze gesprekken plaatsgevonden.

Naast deze gesprekken hebben er in de bestuurscommissies, de adviescommissies, het dagelijks bestuur, algemeen bestuur, het directeurenoverleg EV en het MRDH-coördinatorenoverleg ook groepsgesprekken plaatsgevonden.

Alle gesprekken zijn gevoerd langs vier hoofdthema's:

1. Het verhaal / de inhoud
2. De governance
3. De ambtelijke ondersteuning
4. Informatievoorziening en communicatie

Het onderzoeksteam heeft ook gesproken met vertegenwoordigers van de provincie Zuid-Holland, de Economic Board Zuidvleugel en het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties. De waterschappen en vervoerbedrijven HTM en RET hebben een schriftelijke bijdrage geleverd. Deze partijen zijn namens de voorzitter van de MRDH schriftelijk bedankt voor de geleverde bijdrage.

Op 28 september 2017 heeft het onderzoeksteam het eindrapport opgeleverd. Vrijdag 29 september 2017 zijn de bevindingen en aanbevelingen in informele setting gepresenteerd tijdens een bijeenkomst voor de bestuurders en raadsleden van de 23 gemeenten.

Per brief van 28 september 2017 heeft het algemeen bestuur aan de gemeenteraden van de 23 gemeenten gevraagd om uiterlijk 1 december 2017 te reageren op de aanbevelingen uit het eindrapport.

3. Hoofdpijn uit binnengekomen zienswijzen

In deze paragraaf wordt op hoofdlijnen de binnengekomen zienswijzen beschreven. Het besluit van het algemeen bestuur over hoe de aanbevelingen op te pakken is samengevat in de brief van 22 december 2017. Deze brief is gericht aan colleges en raden van de MRDH-gemeenten.

Algemeen

In de zienswijzen wordt in algemene zin waardering uitgesproken voor het doorlopen proces en het opgeleverde rapport. Er is veel herkenning voor de aanbevelingen; de zienswijzen zijn positief-kritisch van toon. De MRDH-samenwerking heeft draagvlak en betrokkenen zien de meerwaarde. Er is de afgelopen drie jaar een stevige basis gelegd voor versterking van de positie van onze regio, een basis die verder kan worden uitgebouwd. Wel wordt geconstateerd dat een periode van twee jaar kort is om al over te evalueren. Daarnaast zijn er ook verbeterpunten die moeten worden opgepakt, voornamelijk als het gaat om de samenhang op de inhoud (tussen werkvelden en tussen regionaal en lokaal beleid) en de betrokkenheid van de gemeenteraden.

De meeste aanbevelingen uit het evaluatie rapport hebben breed draagvlak. Voor de thema's samenwerkingsplatform op (andere) onderwerpen ('opt-in model',aanbeveling 2 + 3) en 'adviescommissies' (aanbeveling 6) geldt echter dat er uiteenlopende reacties zijn ontvangen. Voor beide onderwerpen bestaat draagvlak om tot verbetering te komen, maar over de manier waarop dit wordt ingevuld bestaan wisselende ideeën.

Nagenoeg alle gemeenten vragen aandacht voor een gedegen vervolgproces en een goede betrokkenheid van de gemeenten daarbij.

Vanuit de gemeenten Den Haag, Leidschendam-Voorburg en Rijswijk is gevraagd om de volgende evaluatie te vervroegen of een extra moment toe te voegen.

Vanuit de gemeenten Den Haag, Leidschendam-Voorburg en Rotterdam wordt aandacht gevraagd om de in het regeerakkoord aangekondigde wijziging van de Wgr aan te grijpen om de positie van de raden verder te versterken.

De gemeente Den Haag vraagt om op grond van artikel 6:2 van de GR MRDH algemene regels op te stellen omtrent de procedure van uittreding.

Het algemeen bestuur (AB) bedankt de gemeenten voor de inzet die zij zelf geleverd hebben om de groepsgesprekken te organiseren, binnen de het krappe tijdsplan dat daarvoor beschikbaar was. Met deze input is het onderzoeksteam in staat gesteld een gedegen analyse uit te voeren en het eindrapport conform planning op te leveren.

Het spreekt voor zich dat de gemeenten betrokken worden bij het vervolgproces, het zogenaamde follow-up programma. Om gedragen vervolg te geven aan het rapport en de uitvoering van de aanbevelingen stelt het

AB een stuurgroep in bestaande uit de voorzitters van beide bestuurscommissies en adviescommissies. Twee leden van het AB zullen als bestuurlijk eigenaar van het follow-up programma optreden en de stuurgroep voorzitten. De stuurgroep is verantwoordelijk voor de implementatie van de reactie van het algemeen bestuur, het bewaken van de voortgang en de sturing daarop en het rapporteren aan het algemeen bestuur. De stuurgroep wordt ondersteund door de MRDH-organisatie, in nauwe afstemming met de MRDH coördinatoren van de 23 gemeenten. De stuurgroep informeert het algemeen bestuur periodiek over de voortgang van de implementatie van de evaluatie te informeren. Daarnaast vindt terugkoppeling in de respectievelijke MRDH-gremia vanuit de stuurgroep plaats en zal er periodiek over de voortgang van de evaluatie worden gerapporteerd in het MRDH-journaal dat naar alle colleges en gemeenteraden gaat.

'Het verhaal' (aanbevelingen 1, 2 en 3)

Het belang om het inhoudelijk verhaal van de MRDH aan te scherpen wordt breed onderschreven. Diverse gemeenten vragen hierbij aandacht voor een goede wisselwerking tussen lokale en regionale belangen.

Op het punt van eventuele uitbreiding van het aantal taken binnen de bestaande regeling en de aanbeveling om hiervoor met een opt-in systeem te gaan werken (aanbevelingen 2 en 3), komt er uit de zienswijzen geen eenduidig beeld naar voren. Er zijn gemeenten die het gesprek er over aan willen gaan, gemeenten die steun uitspreken, een beperkt aantal gemeenten die expliciet aangeven geen voorstander te zijn van een dergelijk model en een aantal gemeenten dat expliciet vraagt 'ruimtelijke ordening' als derde pijler op te nemen. Aan het AB van 21 december a.s. wordt gevraagd een uitspraak te doen hoe deze aanbevelingen in de praktijk te effectueren.

Governance (aanbevelingen 4, 5 en 6)

De aanbeveling om de MRDH-besluitvormingscyclus te verhelderen en te expliciteren kan op brede steun rekenen.

De gemeenten Delft, Maassluis, Schiedam en Vlaardingen vragen om de rol, werking en deelname van de Rekeningcommissie nader uit te werken.

Ten aanzien van de aanbeveling om als gemeente een eigen MRDH-klankbordgroep in te richten geeft een groot deel van de gemeenten aan dat een dergelijk overleg reeds bestaat. Een ander deel geeft aan hier over na te gaan denken, al dan niet met de kanttekening dat het aan de gemeenten zelf is om daarvoor een structuur en werkwijze te ontwikkelen en er rekening gehouden dient te worden met de zelfstandige adviesrol van raadsleden.

Voor wat betreft de invulling van de adviescommissies blijkt uit de zienswijzen duidelijk dat deze niet lichter, maar anders moet worden vormgegeven, aan de voorkant van het beleidsproces. Ook is er behoefte aan het organiseren van brainstormmomenten en roadshows om niet alleen de leden van de adviescommissie, maar alle raadsleden meer te betrekken.

De gemeente Rotterdam heeft aangegeven voorkeur te hebben om de adviescommissies af te schaffen en mocht de regeling daar onvoldoende mogelijkheden toe bieden, dan bij wijze van experiment de adviescommissies alleen bijeen te laten komen indien tweederde van de leden daartoe een verzoek doet.

Ambtelijke ondersteuning (aanbevelingen 7, 8 en 9)

Gemeenten herkennen het belang om voldoende ambtelijke capaciteit in te zetten om uitvoering te kunnen geven aan de MRDH-strategie. Een aantal gemeenten geeft aan dit al te doen; anderen vragen aandacht voor de beperkte capaciteit die vanuit de gemeente beschikbaar is, waardoor regionale inzet niet altijd mogelijk is. De gemeente Rotterdam merkt in de zienswijze op dat een grotere (ambtelijke) bijdrage vanuit Rotterdam niet hoeft te worden uitgesloten, maar wel de paradoxale situatie op kan leveren dat een grote investering in de samenwerking door de grote steden juist door andere gemeenten opgevat kan worden als overvleugeling. Het operationaliseren van deze aanbeveling vraagt volgens de gemeente daarom aandacht, waarbij ook de mogelijkheid van (tijdelijk) ruilen van medewerkers tussen MRDH en gemeenten kan worden betrokken.

De aanbevelingen inzake het overleg tussen de gemeentesecretarissen en de griffiers wordt door de het merendeel van de gemeenten onderschreven.

Informatievoorziening en communicatie (aanbevelingen 10, 11, 12, 13 en 14)

Uit de zienswijzen blijkt een breed draagvlak voor de aanbevelingen om de stukkenstroom richting de gemeenten beter behapbaar te maken en een digitaal informatiesysteem in te richten (10, 11 en 12). Hiermee wordt de grip op het beleidsproces en daarmee de democratische legitimatie versterkt. Een aantal gemeenten vraagt daarbij aandacht om aan te sluiten bij (ICT-)systemen waar de gemeenten al gebruik van maken.

Voor wat betreft de communicatie naar burgers is er breed draagvlak voor de aanbeveling om dat vanuit de gemeenten te doen. Diverse gemeenten vragen de MRDH-organisatie daarbij wel om ondersteuning.

4. Vervolg

Met de reactie van het algemeen bestuur op de aanbevelingen van de tussenevaluatie en het vaststellen van deze Nota van Beantwoording, is het proces van de evaluatie als zodanig afgerond. De aanbevelingen kunnen derhalve worden opgepakt. Hiertoe wordt het eerder genoemde 'follow-up programma tussenevaluatie' opgestart. Er zal periodieke terugkoppeling richting de 23 gemeenten plaatsvinden over de voortgang.

5. Bijlagen

Alle ontvangen zienswijzen zijn separaat bijgevoegd.

6. Overzicht zienswijzen MRDH-gemeenten en reactie van het algemeen bestuur MRDH

De ingebrachte zienswijzen van de MRDH-gemeenten op de aanbevelingen uit de tussentijdse evaluatie GR MRDH zijn verwerkt in onderstaande tabel. De reacties zijn gesorteerd per gemeente. De tabel geeft weer wat de reactie van het algemeen bestuur (AB) is op het betreffende punt.

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
Albrandswaard	
Algemeen	
Ten eerste spreken wij onze waardering uit voor het doorlopen proces en het uitgebrachte rapport. In korte tijd hebben de onderzoekers een gedegen en herkenbaar rapport opgesteld. Ook waarderen we de werkwijze van de onderzoekers, waarbij bij de diverse gemeenteraden informatie is opgehaald.	Het AB bedankt de gemeente voor de waardering voor het proces. Dankzij de inzet van de 23 gemeenten is het gelukt om het proces in een krap tijdspad af te ronden. Het AB is de gemeenten daar zeer erkentelijk voor.
Verhouding tussen de gemeenten: blijf rekening houden met de kleinere gemeenten In het rapport wordt kort aandacht besteed aan de zorg van kleinere gemeenten om 'overweldigd te worden door de twee grote steden'. Er is aangegeven dat deze zorg weliswaar de afgelopen jaren is afgenomen, maar nog wel bestaat. Alleen is deze zorg moeilijk concreet te maken, aldus het rapport. De constatering over de zorg bij kleinere gemeenten wordt in het rapport niet gevolgd door aanbevelingen. Wij zien wel concrete voorbeelden (uit het recente verleden) van 'solistisch optreden' van de grote gemeenten, bijvoorbeeld de verhouding met RET/HTM, de vertegenwoordiging in het MIRT en de nachtmetro. Daarom vragen wij u via deze zienswijze alsnog aandacht om rekening te (blijven) houden met deze nog steeds bestaande zorg.	De 23 gemeenten hebben gezamenlijk de GR opgericht om het economisch vestigingsklimaat en bereikbaarheid van deze regio verder te versterken. Dit doen de 23 gemeenten gezamenlijk. Samenwerking is dus het uitgangspunt. De door uw gemeente geuite zorgen zijn genoteerd door het onderzoeksteam. Het is echter aan de 23 gemeenten zelf om in alle openheid dergelijke zorgen te bespreken en te beslechten in de gremia van de MRDH wanneer dit zich voordoet.
Aanbeveling 1, 2 en 3	
Pijlers van de MRDH: respect voor elkaars bevoegdheden Albrandswaard is tevreden met het advies van behoud van de bestaande gemeenschappelijke regeling en bevoegdheden. Een uitbreiding van het aantal pijlers van de MRDH heeft niet de steun van Albrandswaard. Wel staan we open voor het bespreken van nieuwe thema's op het regionale schaalniveau. Een visie (van het AB) hierover vooraf is voor ons een brug te ver. Per thema, of daarbinnen wellicht per onderwerp, zal moeten worden bekeken welke samenwerking het meest passend is en wie de regie neemt. Dit kan een individuele gemeente zijn, de provincie of wellicht de MRDH-organisatie. Voor ons staat hierbij voorop dat er geen overdracht van bevoegdheden plaatsvindt. Het draait voor ons om samenwerking van de 23 gemeenten en hun partners, zoals de provincie.	Overdracht van bevoegdheden zou een wijziging van de GR behoeven en dat is wat het AB betreft niet aan de orde. Het door de onderzoekers voorgestelde opt-in model past binnen de huidige GR MRDH, te weten art. 3.5. Het is aan de gemeenten zelf om een verzoek aan het AB in te dienen wanneer zij van deze mogelijkheid gebruik willen maken. Als een dergelijk verzoek binnen komt beslist het AB of zij op het gevraagde onderwerp wil faciliteren en welke voorwaarden hieraan verbonden worden. Het AB vraagt de stuurgroep van het follow-up programma om de uitwerking van deze aanbeveling te verzorgen en hiertoe voorstellen te doen aan het AB.

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
Aanbeveling 4, 5 en 6 Rol adviescommissies: eerder en meer inhoudelijk Voor ons is de rol van de adviescommissies in de MRDH een belangrijk punt van aandacht. De adviescommissies hebben de afgelopen jaren geworsteld met het vinden van een herkenbare en volwaardige plek in de MRDH. Dit heeft de motivatie voor deelname aan de adviescommissies beperkt. Wij zijn van mening dat de adviescommissies meer inhoudelijk kunnen worden betrokken bij de beleidsprocessen in de MRDH. Daarom onderschrijven wij de aanbeveling om de adviescommissies eerder in de beleidsprocessen en meer inhoudelijk te betrekken. Wij vinden dat de adviescommissies een volwaardige positie moeten hebben binnen de MRDH. Wij zijn geen voorstander van een lichtere invulling van de adviescommissies, maar geven er de voorkeur aan dat de reguliere adviescommissie-bijeenkomsten beter gaan functioneren.	Het AB constateert dat er in de zienswijzen met verschillende invalshoeken op deze aanbeveling is gereageerd. Algemeen geldt dat de gemeenten de behoefte hebben om de betrokkenheid van de adviescommissies meer op inhoud, aan de voorkant van de beleidsprocessen betrokkenheid te organiseren. Wat het AB betreft nemen een aantal leden van de adviescommissies onder leiding van de stuurgroep het initiatief om de 'andere rol' van de adviescommissies nader uit te werken. De MRDH-organisatie kan daarbij desgewenst ondersteuning bieden.
Versterking netwerkorganisatie: kennis en informatie delen Wij ondersteunen het uitbouwen van de MRDH als netwerkorganisatie. De MRDH als platform voor kennisuitwisseling en afstemming. Wij zijn er geen voorstander van om de samenwerking in de MRDH verder te formaliseren. Naast de bestaande organen kunnen tijdelijke of opgavegerichte netwerken ook invulling geven aan de wens de netwerkorganisatie te versterken.	Het AB onderschrijft deze opvatting.
Aanbeveling 10 Een van de voorwaarden voor een goed functionerende netwerkorganisatie is een goede informatievoorziening en communicatie. De aanbevelingen die in het rapport zijn gemaakt over stroomlijning van de informatievoorziening, een kleinere informatiestroom, het helder weergeven van de context en een digitaal informatiesysteem ondersteunen wij daarom.	Het algemeen bestuur neemt deze aanbevelingen ter harte en vraagt de stuurgroep om de mogelijkheden en voorwaarden voor een digitaal informatiesysteem nader uit te werken. Toegezegd wordt dat voortaan elk besluit genomen kan worden op basis van een samenvatting van één à twee pagina's. De agendaposten dienen derhalve zelfstandig leesbaar te zijn. Hiermee wordt de stukkenstroom overzichtelijk en behapbaar. Uiteraard zal alle achterliggende documentatie beschikbaar komen, al dan niet via het digitaal informatiesysteem.
Tot slot	
Vervolg op de evaluatie: Albrandswaard denkt graag mee Het rapport geeft op diverse thema's en onderwerpen aanbevelingen aan de MRDH en de deelnemende gemeenten. Hiermee moeten we als MRDH aan de slag. Albrandswaard is, via de diverse MRDH organen, graag betrokken bij de gesprekken over de aanbevelingen. Wij vertrouwen erop dat u onze opmerkingen mee zult nemen in de verdere besluitvorming en uitwerking van de evaluatie. Wij zien uit naar een goede samenwerking bij het uitwerken van de aanbevelingen.	De gemeenten worden nauw betrokken in het follow-up programma waarmee de aanbevelingen in de praktijk geëffectueerd worden.

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
Barendrecht	
Algemeen	
Ten eerste willen wij u onze complimenten maken voor de opzet van de evaluatie, het doorlopen proces en het geleverde resultaat. Wij denken dat hiermee een goede basis is gelegd voor verdere verbeteringen in de samenwerking.	Het AB bedankt de gemeente voor de waardering voor het proces. Dankzij de inzet van de 23 gemeenten is het gelukt om het proces in een krap tijdspad af te ronden. Het AB is de gemeenten daar zeer erkentelijk voor.
Aanbeveling 1, 2 en 3	
Het verhaal: prioriteit voor zichtbare resultaten U beveelt aan om het inhoudelijk verhaal van de MRDH aan te scherpen (aanbeveling 1). Als aanvulling hierop onderstrepen wij het belang van het boeken van concrete resultaten. Het daadwerkelijk realiseren van projecten (bijvoorbeeld uit het Investeringsprogramma) geeft energie aan de samenwerking, geeft draagvlak voor de MRDH, en geeft leerpunten en focus aan toekomstig beleid. Ook het zichtbaar maken van de resultaten die de MRDH boekt vinden wij een aandachtspunt.	Het AB onderschrijft deze opvatting en het belang om concrete resultaten te boeken. Hier ligt een gezamenlijke verantwoordelijkheid: de projecteigenaren zijn in de lead om de projecten daadwerkelijk tot uitvoering te brengen. De MRDH kan daarbij faciliteren. Ook het zichtbaar maken van de resultaten die de MRDH boekt is een gezamenlijke verantwoordelijkheid. Hiervoor kunnen onder andere de producten van de P&C-cyclus en de communicatiestrategie voor ingezet worden.
Bij het aanscherpen van het inhoudelijke verhaal, vinden wij herkenbaarheid voor gemeenten als de onze een aandachtspunt. Dat geldt overigens ook andersom: in ons gemeentelijke beleid zou de MRDH-agenda meer herkenbaar moeten zijn. Voor onze gemeente zijn het belang van het agrologistieke cluster en duurzame energie (m.n. geothermie) zaken die wij graag blijven terugzien in de MRDH-agenda. Wij denken dat het hierbij geen belemmering is wanneer – zoals u terecht opmerkt – niet alle onderwerpen voor alle gemeenten interessant zijn, en niet alle gemeenten op alle thema's deelnemen aan de samenwerking.	Het AB onderschrijft deze opvatting. In de gesprekken is naar voren gekomen dat de strategische agenda van de gemeenten en de MRDH onvoldoende op elkaar aansluiten. Het is daarom van belang dat de gemeenten zelf een beeld vormen van de strategische inbreng in de MRDH: het inhoudelijk perspectief en de uitdagingen binnen de gemeenten in relatie tot de regio. De MRDH-organisatie kan de gemeenten hier op verzoek in ondersteunen. In uw reactie leest het AB dat u een in beginsel een opt-in model ondersteunt. Het AB vraagt de stuurgroep van het follow-up programma om de uitwerking van deze aanbeveling te verzorgen en hiertoe voorstellen te doen aan het AB.
Aanbeveling 4, 5 en 6	
Governance: dát er wordt samengewerkt is belangrijker dan het bestuurlijk construct U heeft bij uw evaluatie het bestaande bestuurlijke construct als randvoorwaarde beschouwd. Wij vinden dit een juiste keuze. Samenwerking met respect voor ieders bevoegdheden is belangrijk om concrete resultaten te boeken voor de regio. Het bestuurlijk construct is dienend aan deze doelstelling.	Het AB onderschrijft deze opvatting.

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
Nieuwe discussies over de vorm van samenwerking kosten veel energie. Deze energie kan beter worden ingezet voor het boeken van resultaten.	
Rol adviescommissies: zoveel mogelijk meesturen Een belangrijk thema is de wijze waarop gemeenteraden, en vooral de leden van de Adviescommissies, betrokken zijn bij de MRDH. De afgelopen 2,5 jaar is de rol en het functioneren van de AC's een zoektocht geweest, dus het is voor ons herkenbaar dat dit onderwerp in de evaluatie ruim aandacht krijgt. Wij stellen voor om de Adviescommissies eerder te betrekken bij de dossiers. We onderschrijven dus uw aanbeveling 6: meer meebrainstormen en medebepalen van de koers op hoofdlijnen, in plaats van een laatste advies op een bijna definitief voorstel. Hiermee kunnen de AC's beter worden benut, als MRDH-organen die meewerken om te komen tot inhoudelijk en bestuurlijk voldragen besluiten. Weliswaar niet met formele beslisbevoegdheid, maar wel bijdragend aan consensus. Een goede terugkoppeling richting AC's en herkenbaarheid van de inbreng van de AC's in de uiteindelijke besluitvorming zijn daarnaast punten die helpen om de AC's een eigen, herkenbare plek binnen de MRDH te geven.	Het AB constateert dat er in de zienswijzen met verschillende invalshoeken op deze aanbeveling is gereageerd. Algemeen geldt dat de gemeenten de behoefte hebben om de betrokkenheid van de adviescommissies meer op inhoud, aan de voorkant van de beleidsprocessen betrokkenheid te organiseren. Wat het AB betreft nemen een aantal leden van de adviescommissies onder leiding van de stuurgroep het initiatief om de 'andere rol' van de adviescommissies nader uit te werken. De MRDH-organisatie kan daarbij desgewenst ondersteuning bieden.
Daarnaast doen wij de suggestie om de adviescommissies mede de agenda te laten bepalen, bijvoorbeeld door een termijnagenda of een werkplan.	Voor de grote beleidsprocessen wordt de Strategische Agenda 2018-2022 de termijnagenda voor de MRDH. Deze strategische agenda wordt voor zienswijze voorgelegd aan de nieuwe gemeenteraden. De jaarlijkse MRDH-begroting omvat het werkplan. De adviescommissies worden betrokken bij het opstellen van deze documenten en kunnen vooraf input leveren.
Ten slotte benadrukken wij dat het onze voorkeur heeft om de reguliere AC-bijeenkomsten beter te doen functioneren, boven het organiseren van extra themabijeenkomsten, roadshows of regio-dagen (aanbeveling 6)	Het AB stelt voor om vast te houden aan reguliere bijeenkomsten en onderschrijft het belang om die beter te laten functioneren. Het AB ziet meerwaarde om naast deze reguliere bijeenkomsten, ook op gezette momenten grotere bijeenkomsten te organiseren voor alle raadsleden om daarmee de betrokkenheid en het netwerk te vergroten. Wat het AB betreft nemen een aantal leden van de adviescommissies onder leiding van de stuurgroep het initiatief om de 'andere rol' van de adviescommissies nader uit te werken. De MRDH-organisatie kan daarbij desgewenst ondersteuning bieden.

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
Aanbeveling 10 Wij onderschrijven de aanbeveling om de informatievoorziening te stroomlijnen (aanbeveling 10).	Het algemeen bestuur neemt deze aanbevelingen ter harte en vraagt de stuurgroep om de mogelijkheden en voorwaarden voor een digitaal informatiesysteem nader uit te werken. Toegezegd wordt dat voortaan elk besluit genomen kan worden op basis van een samenvatting van één à twee pagina's. De agendaposten dienen derhalve zelfstandig leesbaar te zijn. Hiermee wordt de stukkenstroom overzichtelijk en behapbaar. Uiteraard zal alle achterliggende documentatie beschikbaar komen, al dan niet via het digitaal informatiesysteem.
Tot slot In deze brief hebben wij onze belangrijkste aandachtspunten voor de evaluatie met u gedeeld. Wij vertrouwen erop dat u bij het vervolgproces zo goed mogelijk tegemoet komt aan onze zienswijze, en kijken uit naar een constructieve samenwerking.	De gemeenten worden nauw betrokken in het follow-up programma waarmee de aanbevelingen in de praktijk geëffectueerd worden.
Brielle, Hellevoetsluis, Nissewaard en Westvoorne	
Algemeen De wijze waarop de evaluatie is uitgevoerd is door de gezamenlijke gemeenteraden als bijzonder prettig ervaren. Door de afzonderlijke gesprekken was het mogelijk om ook de specifieke lokale ervaringen te delen. Hierna geven de raden op Voorne-Putten, langs de lijnen van de thema's, hun zienswijze en bemerkingen aan. Op voorhand kan worden gesteld dat de raden veel van de aanbevelingen herkennen vanuit de gevoerde discussies.	Het AB bedankt de gemeenten voor deze positieve reactie.
Aanbeveling 1, 2 en 3 De gezamenlijke gemeenteraden onderschrijven de constatering dat een aanscherping van "het verhaal" van de MRDH kan bijdragen aan een verbreding van het draagvlak en het versterken van de samenhang tussen de verschillende beleidsvelden. De raden hechten er daarbij aan dat in "het verhaal" enerzijds duidelijk wordt gemaakt welke onderwerpen op regionaal niveau geagendeerd (moeten) worden en op welke wijze de gemeenten hierin hun rol (kunnen) spelen. Anderzijds moet in "het verhaal" helder worden verwoord dat binnen de MRDH ook van onderop verbindingen kunnen worden gelegd en lokale initiatieven kunnen worden opgeschaald. Juist in deze wederkerigheid moet een balans worden gevonden.	Het AB onderschrijft deze reactie en stelt voor om deze te betrekken bij het opstellen van de Strategische Agenda 2018-2022. Het is van belang dat de gemeenten een actieve bijdrage leveren aan dit proces. De gemeenten worden daarom uitgenodigd hieraan bij te dragen. De strategische agenda wordt voor zienswijze voorgelegd aan de nieuwe gemeenteraden.
De discussie over de taken van de MRDH die is gevoerd in het kader van "het verhaal" is ook voor de gemeenteraden op Voorne-Putten punt van aandacht. De constatering van het onderzoeksteam dat er momenteel onvoldoende draagvlak is voor een uitbreiding van het huidige takenpakket, leidt onvermijdelijk tot de conclusie dat dit nu niet aan de orde is. Niettemin willen de raden taakverbreding en een discussie over de nadere invulling van de GR op de langere termijn niet geheel uitsluiten, omdat de samenhang tussen de huidige pijlers van de MRDH (de Vervoersautoriteit en het	Het AB onderschrijft deze constatering. Gezien het evaluatierapport en de binnengekomen zienswijzen op de aanbevelingen is een wijziging van de GR nu niet aan de orde. Het AB werkt het door de ondezoekers gepresenteerde opt-in model met de gemeenten

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
Economisch Vestigingsklimaat) met andere beleidsterreinen (o.a. Ruimtelijke Ordening, Wonen, Landschap en Duurzaamheid) door hen wordt onderkend. Overigens zijn de bevoegdheden rond de genoemde beleidsterreinen doorgaans belegd bij de Provincie en worden deze vanuit die bestuurslaag reeds op diverse bestuurlijke en ambtelijke tafels behandeld.	uit, waarbij het uitgangspunt is dat het initiatief voor de betreffende samenwerking vanuit de gemeenten zelf komt en zij ook actief bijdragen.
Vanwege de samenhang in beleidsthema's wordt voorgesteld te gaan werken met een opt-in systeem. Een en ander binnen de kaders van de GR MRDH. Het staat de gemeenten daarbij vrij om op aanvullende terreinen samen te werken aan het versterken van de regio. Bij de inrichting van het opt-in systeem zal vooraf helder moeten zijn wat de plaats en positie daarvan is binnen de MRDH. Tevens moet worden voorkomen dat in de behandeling van onderwerpen dubbelingen ontstaan. Bestaande, goed functionerende, (sub)regionale tafels behoeven naar de mening van de raden niet te worden opgeheven. Ter voorkoming van overbodige opt-in constructies, zouden vanuit deze tafels nadere afspraken kunnen worden gemaakt over de inhoudelijke koppeling met de MRDH. Bestuurlijk zijn immers veelal dezelfde deelnemers aanwezig in de (sub)regionale tafels als in de Bestuurscommissies, respectievelijk het AB van de MRDH. Beleidszaken en ook (nieuwe) initiatieven kunnen via deze bestuurders worden ingebracht. Hiermee wordt voorkomen dat opt-in commissies bestuurlijke, niet democratisch gelegitimeerde, Adviescommissies worden van de MRDH, waarmee een extra bestuurslaag zou worden gecreëerd. Uiteraard kunnen regiotafels, indien zij daarin zelf meerwaarde zien, worden opgeschaald naar MRDH niveau. Indien de behoefte wordt gevoeld aan het instellen van een opt-in commissie op een onderwerp dat nog niet elders is belegd, zal deze zich in eerste instantie dienen te richten op informatie- en kennisdeling en mogelijk gezamenlijke initiatieven. Deze kunnen dan vervolgens weer door de aanwezige bestuurders via de Bestuurscommissies en het AB worden ingebracht bij de MRDH. De gemeenteraden onderschrijven de aanbeveling dat in het geval van opt-in constructies ook andere partners hiervan deel kunnen uitmaken.	Overdracht van bevoegdheden zou een wijziging van de GR behoeven en dat is wat het AB betreft niet aan de orde. Het door de onderzoekers voorgestelde opt-in model past binnen de huidige GR MRDH, te weten art. 3.5. Het is aan de gemeenten zelf om een verzoek aan het AB in te dienen wanneer zij van deze mogelijkheid gebruik willen maken. Als een dergelijk verzoek binnen komt beslist het AB of zij op het gevraagde onderwerp wil faciliteren en welke voorwaarden hieraan verbonden worden. Vanzelfsprekend dient bestuurlijke drukte te worden voorkomen. Het AB vraagt de stuurgroep van het follow-up programma om de uitwerking van deze aanbeveling te verzorgen en hiertoe voorstellen te doen aan het AB. .
De voorgestelde discussie over belangwekkende thema's, die niet vallen onder de twee pijlers van de GR MRDH, dient naar de mening van de raden met name gericht te zijn op de consequenties van beleid(-ontwikkelingen) bij het daarbij eerst verantwoordelijke bestuursorgaan.	Het AB onderschrijft uw opmerking.
Aanbeveling 4, 5 en 6	
De aanbeveling betreffende de besluitvormingscyclus wordt door de gezamenlijke gemeenteraden op Voorne-Putten ondersteund. De constatering dat de raden onvoldoende betrokkenheid voelen met de MRDH wordt eveneens onderschreven, ondanks de zienswijze procedures en de inzet van de Adviescommissies. MRDH gerelateerde zaken worden veelal als "ver van mijn bed" beschouwd. Met name is onduidelijk wat de rol en positie is van de Adviescommissies.	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie en stelt voor deze mee te nemen in het follow-up programma. Daarnaast vraagt het AB uw aandacht voor de aanbeveling om best practices uit te wisselen en hierop in uw eigen organisatie te acteren.
In de aanbevelingen wordt een onderscheid gemaakt in de betrokkenheid van de raden en de rol van de Adviescommissies. Voor wat betreft het eerste aspect wordt de aanbeveling gedaan om per gemeente een klankbordgroep MRDH in te richten. De raden zijn van mening dat een sterkere binding van de gemeenteraden met het werk van de MRDH	Het AB vindt het belangrijk dat de raadsleden betrokken zijn bij de MRDH. Een klankbordgroep kan hierbij van toegevoegde waarde zijn. Dit sluit uiteraard niet uit dat een andere vorm van het

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
van belang is. Een klankbordgroep kan hierbij positief werken, maar de raden willen zelf eveneens bezien of en op welke wijze zij deze relatie kunnen versterken. Binnen de bestaande politieke gremia op lokaal niveau zijn wellicht andere invullingen mogelijk, zonder een extra belasting van de raadsleden, zoals het integreren van een MRDH onderwerpen in raadscommissies of opiniërende raadsbijeenkomsten. Of een sterkere betrokkenheid van de gemeenteraden op lokaal niveau automatisch leidt tot een lichtere invulling van de Adviescommissies, is daarbij nog maar de vraag. Door de Adviescommissies vooraan in het beleidsproces te zetten, kan tijdig input worden gegeven aan de beleidsontwikkeling. Ook de gemeentelijke belangen kunnen hierdoor beter worden vertaald. Ter ondersteuning van de rol van de Adviescommissies zijn de voorgestelde brainstormmomenten en roadshows een goede aanvulling.	organiseren van betrokkenheid succesvol kan zijn. Wij zijn verheugd te vernemen dat u hier energie op zet en moedigen u aan uw ervaringen met andere gemeenten te delen. Het AB constateert dat er in de zienswijzen met betrekking tot de adviescommissies vanuit verschillende invalshoeken op deze aanbeveling is gereageerd. Algemeen geldt dat de gemeenten de behoefte hebben om de betrokkenheid van de adviescommissies meer op inhoud, aan de voorkant van de beleidsprocessen betrokkenheid te organiseren. Wat het AB betreft nemen een aantal leden van de adviescommissies onder leiding van de stuurgroep het initiatief om de 'andere rol' van de adviescommissies nader uit te werken. De MRDH-organisatie kan daarbij desgewenst ondersteuning bieden.
Aanbeveling 7, 8 en 9	
Om uitvoering te kunnen geven aan de MRDH-strategie zou de MRDH meer gebruik moeten maken van de ambtelijke capaciteit van de gemeenten. Daarentegen zouden de gemeenten zich ruimhartig moeten opstellen in het beschikbaar stellen van ambtelijke capaciteit aan de samenwerking. De gezamenlijke gemeenten onderkennen deze noodzaak, waarbij zij wel een heldere keuze voorstaan aan welke specifieke onderwerpen binnen MRDH-verband zij prioriteit geven. In het MRDH-secretarissenoverleg kan e.e.a. worden afgestemd. De komende maanden zal hier nadere invulling aan worden gegeven.	Het AB bedankt de gemeenten voor deze reactie en ziet de nadere invulling met belangstelling tegemoet.
Aanbeveling 10, 11, 12, 13 en 14	
De voorgestelde verbeteringen aangaande de stukkenstroom wordt door de gezamenlijke gemeenteraden op Voorne-Putten ondersteund. Naast de aanbevolen verbeteringen, vragen de raden nadrukkelijk aandacht voor het tijdig aanleveren van de stukken en voldoende ruimte in de reactietermijnen.	Het algemeen bestuur neemt deze aanbevelingen ter harte en vraagt de stuurgroep om de mogelijkheden en voorwaarden voor een digitaal informatiesysteem nader uit te werken. Toegezegd wordt dat voortaan elk besluit genomen kan worden op basis van een samenvatting van één à twee pagina's. De agendaposten dienen derhalve zelfstandig leesbaar te zijn. Hiermee wordt de stukkenstroom overzichtelijk en behapbaar. Uiteraard zal alle achterliggende documentatie beschikbaar komen, al dan niet via het digitaal informatiesysteem.

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
Digitalisering van de informatie en een online werkomgeving zien de raden als een mogelijkheid om zowel de kennis als de ontwikkelingen binnen de MRDH beter inzichtelijk te maken voor raadsleden. Van belang is deze digitaliseringslag zoveel mogelijk te koppelen aan bestaande, gemeentelijke systemen.	Het algemeen bestuur neemt deze aanbevelingen ter harte en vraagt de stuurgroep om de mogelijkheden en voorwaarden voor een digitaal informatiesysteem nader uit te werken. Hierbij wordt uiteraard ook gekeken naar bestaande systemen.
Met betrekking tot de communicatie zijn de gezamenlijke raden van mening dat de wijze waarop en de vraag wie dit dient te verzorgen afhangt van de doelgroep van de communicatie-uitingen. Zij onderschrijven dat zij de taak hebben om te communiceren over de MRDH en de rol van de gemeente(raad) hierin. Gemeenten zijn aan zet waar gaat om lokale communicatie over voor de gemeente van belang zijnde onderwerpen. Ondersteuning vanuit de MRDH, om te voorkomen dat vanuit verschillende gemeenten verschillende berichten worden verspreid, is daarbij uiteraard wenselijk. Zeker om een onderwerp in breder perspectief te kunnen plaatsen.	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie. Deze onderschrijft de huidige communicatiestrategie.
Tot slot	
De gezamenlijke gemeenteraden op Voorne-Putten onderkennen dat de MRDH als organisatie pas twee jaar functioneert en dat onvolkomenheden in aanvang onvermijdelijk zijn. De voorliggende evaluatie wordt in dat licht als zeer nuttig ervaren. Het lijkt raadzaam dat de inhoudelijke punten van deze evaluatie en de uitwerking van de aanbevelingen in een eerstvolgende evaluatie opnieuw worden meegenomen.	Het AB bedankt de gemeenten voor deze reactie. Bij de eerstvolgende evaluatie zal vanzelfsprekend worden teruggeblikt op de periode van uitwerking van de aanbevelingen en de ontwikkeling van de MRDH.
De raden beseffen dat deze zienswijze gelegd zal worden naast de zienswijzen van de andere 19 gemeenten. Het is niet ondenkbaar dat vanuit de andere gemeenteraden aanvullende ideeën of meningen worden aangedragen die het overwegen waard zijn. In de voorgestelde procedure lijkt evenwel geen tijd te zijn ingeruimd om de raden kennis te laten nemen van deze andere zienswijzen die mogelijk ondersteuning te geven aan andere inzichten. Zij verzoeken u daarom te bezien of in de procedure tijd kan worden ingepland voor het op raadsniveau bezien van deze andere zienswijzen.	Met deze Nota van Beantwoording kunnen de colleges en raden kennisnemen van de binnengekomen zienswijzen en de reactie van het AB.
Capelle aan den IJssel	
Algemeen	
Op hoofdlijnen zijn wij het eens met de aanbevelingen die voortvloeien uit de tussentijdse evaluatie. Wij herkennen ons in de aanbevelingen, die aansluiten bij de positief kritische opmerkingen die naar voren zijn gebracht tijdens ons evaluatiegesprek maar missen de scherpheid in bepaalde punten. Daarnaast onderstrepen wij het belang van de samenwerking binnen de regio met de MRDH. De samenwerking van de ambtelijke organisaties onderling heeft ook een boost gekregen en dat vinden wij van grote meerwaarde.	Het AB bedankt de gemeente voor deze positieve reactie.
Aanbeveling 1	
Wij herkennen ons in de aanbeveling dat het inhoudelijke verhaal van de MRDH aangescherpt dient te worden, echter benadrukken wij de noodzakelijkheid hiervan in plaats van de wenselijkheid. De ambities, zoals deze gesteld zijn bij de start van de MRDH, zijn naar de achtergrond verdwenen. De focus zou meer op de ambities moeten liggen die ook in de strategische doelen van de MRDH weer een prominente plek moeten krijgen, net als de strategische doelen zelf waarbij het welzijn van de	Het AB neemt deze input mee in de Strategische Agenda 2018-2022 en nodigt de gemeente uit om actief aan dat proces deel te nemen. De strategische agenda wordt voor zienswijze voorgelegd aan de nieuwe gemeenteraden.

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
inwoners weer op de voorgrond treedt.	
Aanbeveling 2	
Wij onderstrepen het belang van het voeren van de discussie over thema's zoals wonen. Ook andere thema's zoals duurzaamheid blijven onderbelicht hoewel ze onlosmakelijk met elkaar zijn verbonden. Het ontwikkelen van een gezamenlijke omgevingsvisie zou een grote meerwaarde hebben voor de ruimtelijke-economische toekomst van de regio, waarbij wonen als opgave fungeert. Wij leveren graag een bijdrage aan de discussies over het dichterbij elkaar brengen van de opgaven door onder andere de huidige informele overleggen bij de voormalige regio's Rotterdam en Haaglanden te gebruiken en te koppelen en zodoende de slagkracht te bevorderen.	Het AB bedankt de gemeente voor dit aanbod en geeft dit mee aan de stuurgroep die zich zal bezighouden met de uitwerking van het opt-in model.
Aanbeveling 3	
Wij zijn voorstander van het werken met een opt-in systeem. Hierdoor kan er pragmatischer worden gewerkt, waarbij de zwaarwegende dossiers eerst een breed gedragen MRDH uitspraak zouden moeten krijgen en gemeenten bij de basis betrokken worden. Transparantie en duidelijkheid zijn hierin essentieel. De MRDH dient hierbij als platform. Als aandachtspunt willen wij meegeven dat het risico bestaat dat de kloof te groot wordt tussen gemeenten die hier wel, en gemeenten die hier geen gebruik van maken.	Het door de onderzoekers voorgestelde opt-in model past binnen de huidige GR MRDH, te weten art. 3.5. Het is aan de gemeenten zelf om een verzoek aan het AB in te dienen wanneer zij van deze mogelijkheid gebruik willen maken. Als een dergelijk verzoek binnen komt beslist het AB of zij op het gevraagde onderwerp wil faciliteren en welke voorwaarden hieraan verbonden worden. Vanzelfsprekend dient bestuurlijke drukte te worden voorkomen. Het AB vraagt de stuurgroep van het follow-up programma om de uitwerking van deze aanbeveling te verzorgen en hiertoe voorstellen te doen aan het AB.
Aanbeveling 4	
Dat de besluitvormingscyclus verhelderd en geëxpliciteerd moet worden is een feit, waarbij wij aan willen vullen dat niet alleen de rollen van het AB en DB strategischer moeten worden maar ook die van de gemeenteraad, zodat ook wij de inhoudelijke discussie over strategische onderwerpen kunnen voeren.	Het AB bedankt de gemeente voor deze aanvulling en onderschrijft deze. Strategische vraagstukken worden conform de GR ter zienswijze gelegd aan de gemeenteraden.
Aanbeveling 5	
Het inrichten of versterken van een klankbordgroep die structureel geïnformeerd is, geënt op de beleids- en besluitvormingscyclus is een aanbeveling die wij toejuichen. Wij hebben een dergelijk overleg, genaamd Denktank MRDH, al twee jaar. Dit heeft ertoe geleid dat wij aan de voorkant zowel bestuurs- als raadsleden kunnen betrekken en de Capelse lijn op elk niveau door kunnen laten klinken. Wij zijn graag bereid om andere gemeenten te informeren over hoe wij dit tot stand hebben laten komen. Ook zijn wij benieuwd naar andere vormen en hoe wij ons proces kunnen optimaliseren, wij nemen dan ook graag het initiatief om van andere gemeenten te leren.	Het AB bedankt de gemeente voor dit aanbod en juicht het toe dat als gemeenten elkaar onderling informeren over succesvolle interne werkwijzen.

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
Aanbeveling 6 Wat ons betreft is een lichtere invulling van de adviescommissies een goede ontwikkeling. Wij zien dat de adviescommissies minder productief zijn en teveel worden gezien als verlengstukken van de lokale politiek. Kijkend naar het governance model, waarbij vooraf inhoudelijk al gediscussieerd wordt, is het achteraf bevragen van een commissie na besluitvorming overbodig	Het AB constateert dat er in de zienswijzen met verschillende invalshoeken op deze aanbeveling is gereageerd. Algemeen geldt dat de gemeenten de behoefte hebben om de betrokkenheid van de adviescommissies meer op inhoud, aan de voorkant van de beleidsprocessen betrokkenheid te organiseren. Wat het AB betreft nemen een aantal leden van de adviescommissies onder leiding van de stuurgroep het initiatief om de 'andere rol' van de adviescommissies nader uit te werken. De MRDH-organisatie kan daarbij desgewenst ondersteuning bieden.
Aanbeveling 7 Vanuit Capelle wordt ambtelijke capaciteit ruim beschikbaar gesteld en wij zien graag dat andere gemeenten dit voorbeeld volgen. Wij begrijpen dat niet elke gemeente over voldoende capaciteit beschikt, echter zou hierop ingespeeld kunnen worden door met elkaar vooraf te bepalen en vast te stellen welke kernopgaven er zijn en de noodzakelijke capaciteit hiervoor in beeld te brengen.	Het AB bedankt de gemeente voor de capaciteit die beschikbaar wordt gesteld. Dit aanbod laat zien hoe 'Van, voor en door' werkt. Het AB is met u van mening dat het vrijmaken van ambtelijke capaciteit door gemeenten wenselijk is. In de strategische agenda en de begroting MRDH liggen de kernopgaven vast.
Aanbeveling 8 In het verlengde hiervan is de rol van de gemeentesecretaris cruciaal, zoals de aanbeveling over de verantwoordelijkheid van ambtelijke capaciteit ook aangeeft. Voor deze aanbeveling heeft onze gemeentesecretaris het initiatief genomen om het MRDH gemeentesecretarissenoverleg weer te activeren, een eerste overleg heeft inmiddels plaatsgevonden op 16 oktober 2017.	Het AB juicht het initiatief toe van de gemeente Capelle aan den IJssel om het gemeentesecretarissenoverleg weer te activeren.
Tot slot Ook vragen wij aandacht voor het onderwerp bestuurscultuur, hetgeen niet in de aanbevelingen naar voren komt, maar waarbij wij wel willen opmerken dat het verschil in cultuur niet alleen merkbaar is tussen de 'oude' regio's Haaglanden en Stadsregio Rotterdam, maar ook tussen de vervoersautoriteit en het economisch vestigingsklimaat.	Het AB zal dit signaal meegeven aan de secretaris.
Tot slot vinden wij het van grote importantie om de MRDH naar de volgende fase te brengen. De kracht van de MRDH is de enorme diversiteit, met daarbij de strategie en opgaven waar wij gezamenlijk voor staan, als uitdagingen. Dit vraagt niet alleen inzet maar ook commitment, waar wij graag een bijdrage aan leveren.	Het AB bedankt de gemeente voor haar inzet en commitment.

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
Delft	
Algemeen	
Deze evaluatie kijkt terug op ruim twee jaar samenwerking in MRDH verband. Wij zijn blij met de constructieve toon en concrete aanbevelingen. Dit geeft energie en richting om door te gaan en de samenwerking nog beter vorm te geven. Maar de evaluatie geeft ook handvatten om zaken die nog onvoldoende goed gaan bij te kunnen sturen.	Dank voor uw reactie. Het AB neemt hiervan kennis.
De afgelopen twee jaar zien we een toenemend gevoel van urgentie en bereidheid bij de 23 gemeenten en samenwerkingspartners om samen te werken aan de regionale opgaven. Daar waar eerder nog enige terughoudendheid ten aanzien van de MRDH samenwerking te bespeuren was, zien we nu een groeiend enthousiasme. De samenwerking tussen de MRDH en de provincie is de afgelopen twee jaar fundamenteel verbeterd. Dit zien we dan ook bevestigd in de zienswijze die de provincie heeft opgesteld.	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie en onderschrijft dat de samenwerking met de provincie de afgelopen periode verder verbeterd is.
Wij steunen in grote lijn de aanbevelingen uit de evaluatie en herkennen daar de Delftse inbreng in. Ten aanzien van enkele aanbevelingen willen we graag nog een opmerking plaatsen of een aanscherping aanbrengen. We hanteren daarbij de onderverdeling die ook in de evaluatie wordt gehanteerd: 1) het verhaal, 2) governance, 3) ambtelijke ondersteuning en 4) informatievoorziening en communicatie.	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie.
Aanbeveling 1, 2 en 3	
Wij erkennen de noodzaak van een aanscherping van het inhoudelijke verhaal (aanbeveling 1). Inhoudelijke argumentatie daarvan vinden we, onder andere, in de onderzoeken van de OESO en Pieter Tordoir. We zien de noodzaak tot inhoudelijke verbinding ten aanzien van de regionale opgaven, met name op het gebied van ruimte en wonen, maar zeker ook die van wonen en bereikbaarheid. In toenemende mate is het bereikbaarheidsvraagstuk onderdeel geworden van de woningbouwopgave. Regionale bestuurskracht is noodzakelijk om effectief de opgaven in de regio te realiseren. Het verhaal van de MRDH moet landen in een strategische agenda die laat zien hoe de verschillende opgaven en agenda's met elkaar verbonden zijn. Deze agenda richt zich op de onderwerpen die voor de regio het verschil maken. Van deze agenda zijn we gezamenlijk eigenaar en ambassadeur.	Het AB onderschrijft deze reactie en stelt voor om deze te betrekken bij het opstellen van de Strategische Agenda 2018-2022. De gemeenten worden uitgenodigd een actieve bijdrage te leveren aan dat proces. De strategische agenda wordt voor zienswijze voorgelegd aan de nieuwe gemeenteraden.
Hiermee is de scope van de strategische agenda breder dan de taakvelden en agenda's van de MRDH. Binnen deze strategische opgaven kunnen verschillende opgaven binnen de bestaande GR of als samenwerking tussen die partijen die dat willen opgepakt worden. Een opt in model (aanbeveling 2) zou voor dat laatste een handvat kunnen bieden.	Het AB stelt voor om deze reactie in te brengen in het proces van de Strategische Agenda 2018-2022. Het is aan de gemeenten zelf om een verzoek aan het AB in te dienen wanneer zij van de opt-in mogelijkheid gebruik willen maken. Als een dergelijk verzoek binnen komt beslist het AB of zij op het gevraagde onderwerp wil faciliteren en welke voorwaarden hieraan verbonden worden.
Wij pleiten hierbij wel voor een helder proces ten aanzien van deze opt in regelingen. Transparantie bij de totstandkoming van deze afspraken is cruciaal. Per samenwerking kan de structuur gekozen	Het AB vraagt de stuurgroep van het follow-up programma om de uitwerking van deze

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
worden die het beste past. Daarbij moet uitdrukkelijk ook worden gekeken naar de verschillende overlegtafels en bestuurlijke gremia die er al zijn.	aanbeveling te verzorgen en hiertoe voorstellen te doen aan het AB. Vanzelfsprekend dient bestuurlijke drukte te worden voorkomen.
Het succes van de MRDH samenwerking ligt besloten in het op elkaar aan laten sluiten van lokale en regionale agenda's. De MRDH organisatie kan en moet gemeenten hierin ondersteunen.	Het AB onderschrijft deze opvatting. In de gesprekken is naar voren gekomen dat de strategische agenda van de gemeenten en de MRDH nog niet in voldoende mate op elkaar aansluiten. Het is daarom van belang dat de gemeenten zelf een beeld vormen van de strategische inbreng in de MRDH: het inhoudelijk perspectief en de uitdagingen binnen de gemeenten in relatie tot de regio. De MRDH-organisatie kan de gemeenten hier op verzoek in ondersteunen. Bij het opstellen van de Strategische Agenda 2018-2022 worden de gemeenten nadrukkelijk uitgenodigd een actieve bijdrage te leveren aan dat proces.
Aanbeveling 4, 5 en 6	
We onderschrijven de aanbeveling dat de MRDH besluitvormingscyclus verhelderd en geëxpliciteerd moet worden. Ook de aanbeveling dat de financiële controle, en daarmee ook de rol van de rekeningcommissie, uitgewerkt dient te worden ondersteunen we. We onderschrijven dat we, binnen de kaders van het systeem, moeten blijven zoeken naar de versterking van de democratische legitimiteit en daarmee een betere invulling van de rol van de gemeenteraden.	Het AB beschouwt deze reactie als aanmoediging bij het uitwerken van de aanbevelingen, in het bijzonder wanneer het gaat om het versterken van de financiële controle. Wat het AB betreft nemen een aantal leden van de Rekeningcommissie onder leiding van de stuurgroep het initiatief om uit te werken op welke wijze de rol van de Rekeningcommissie nader ingevuld kan worden.
De rol van de adviescommissie zoals we die nu kennen is niet effectief en onduidelijk. We zijn het dan ook eens met de aanbeveling om de vorm van deze commissies te herzien. Vanuit Delft hebben we goede ervaringen met de verschillende brede brainstorm en informatie sessies die er voor de raden georganiseerd worden. Het instrument van presentaties werkt dan ook goed. Het is goed als raadsleden aan de voorkant worden betrokken en geïnformeerd. We willen dan ook dat dit verder uitgewerkt wordt de komende jaren. Zo is het onder andere van belang dat de beïnvloedingsmomenten door de raad ruim op tijd kenbaar worden gemaakt en presentaties en informatie sessies beter toegankelijk zijn voor alle geïnteresseerde raadsleden.	Het AB constateert dat er in de zienswijzen met verschillende invalshoeken op deze aanbeveling is gereageerd. Algemeen geldt dat de gemeenten de behoefte hebben om de betrokkenheid van de adviescommissies meer op inhoud, aan de voorkant van de beleidsprocessen betrokkenheid te organiseren. Wat het AB betreft nemen een aantal leden van de adviescommissies onder leiding van de stuurgroep het initiatief om de 'andere rol' van de adviescommissies nader uit te werken. De MRDH-organisatie kan daarbij desgewenst ondersteuning bieden.

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
De rol van een gemeentelijke klankbordgroep is ons helder en daar willen wij in Delft dan ook zeker mee doorgaan. Deze klankbordgroep heeft geen formeel besluitvormende rol, maar vereist wel dat de betrokkenheid van raadsleden geformaliseerd blijft, zoals dat nu ook het geval is. Een klankbordgroep biedt de mogelijkheid om de betrokkenheid van de raadsleden en daarmee de democratische legitimiteit te versterken. In Delft zullen wij bezien hoe de klankbordgroep nog meer aan kracht kan winnen, bijvoorbeeld door deze te verbreden met raadsleden die geen rol hebben in de adviescommissies van de MRDH. Wij denken echter niet dat brede raadsbijeenkomsten en een gemeentelijke klankbordgroep de democratische legitimiteit voldoende kunnen borgen. We vinden het aan te bevelen om in MRDH verband met elkaar verder na te denken over de versterking van de democratische legitimiteit. Het lijkt ons onverstandig om vooruitlopend daarop de huidige adviescommissies nu al op te heffen.	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie en nodigt de gemeente uit om deze ervaringen te delen met andere gemeenten. De adviescommissies zullen niet worden opgeheven, maar hun rol zal anders worden ingevuld. Wat het AB betreft nemen een aantal leden van de adviescommissies onder leiding van de stuurgroep het initiatief om de 'andere rol' van de adviescommissies nader uit te werken. De MRDH-organisatie kan daarbij desgewenst ondersteuning bieden. Opheffen van de adviescommissies is wat het AB betreft niet aan de orde.
Aanbeveling 7, 8 en 9 Wij zien dat er op veel dossiers al nauw wordt samengewerkt tussen de MRDH organisatie, collega's uit de MRDH gemeenten en andere partners. Vanuit Delft hebben wij veel waardering voor de inzet van de MRDH medewerkers. Maar zeker ook hebben we veel waardering voor de inzet van medewerkers van de provincie. Wij zien nog meer kansen in het verder ontwikkelen van de netwerk organisatie, een ontwikkeling die ook past bij de voorgestelde <i>opt in</i> regeling. We vinden wel dat dit innovatief moet gebeuren. Het beschikbaar stellen van ambtelijke capaciteit is een te beperkt frame. Liever zien we dat gemeenten en MRDH organisatie in gezamenlijkheid werken aan regionale en lokale opgaven en zo werken aan het scharnieren van regionale en lokale opgaven. De MRDH organisatie kan de gemeenten hier bij helpen. De gemeentesecretarissen (aanbeveling 8) spelen hier een belangrijke rol ten aanzien van regievoering en innovatie.	Het AB neemt deze reactie mee in het follow-up programma. De belangrijke rol van de gemeentesecretaris onderschrijven wij. Dat er een wisselwerking tussen 'het lokale en regionale' bestaat is evident.
Aanbeveling 10, 11, 12, 13 en 14 Wij onderschrijven de aanbeveling om een digitaal informatie systeem te gaan gebruiken en om in te zetten op de helderheid van de stukken die vanuit de MRDH organisatie naar de gemeenten gestuurd worden.	Het algemeen bestuur neemt deze aanbeveling ter harte en vraagt de stuurgroep om de mogelijkheden en voorwaarden voor een digitaal informatiesysteem nader uit te werken. Toegezegd wordt dat voortaan elk besluit genomen kan worden op basis van een samenvatting van één à twee pagina's. De agendaposten dienen derhalve zelfstandig leesbaar te zijn. Hiermee wordt de stukkenstroom overzichtelijk en behapbaar. Uiteraard zal alle achterliggende documentatie beschikbaar komen, al dan niet via het digitaal informatiesysteem.
Wij herkennen de analyse dat de MRDH organisatie niet primair de communicatie naar de burgers verzorgt, dat is immers een lokale bestuurlijke taak (zeker in de zin van de politieke verantwoording).	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie. Uw reactie onderschrijft de huidige

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
We willen wel benadrukken dat we hierin een nog substantiëlere ondersteuning van de MRDH organisatie nodig hebben. De MRDH organisatie maakt de communicatie (één verhaal), de lokale bestuurders en raadsleden vertellen het aan de burgers.	communicatiestrategie van de MRDH.
Tot slot	
De nabeschouwing van Jouke de Vries laat zien dat de urgentie voor regionale samenwerking onverminderd hoog is. Het recent verschenen regeerakkoord heeft dit alleen maar benadrukt. Een evaluatie is niet een eindpunt. Voorop staat dat het succes van deze regio in grote mate afhangt van de vraag hoe wij gezamenlijk opereren in het spanningsveld rondom regionaal denken en lokaal handelen, met respect voor de belangen en rollen van iedereen.	Het AB onderschrijft dat een evaluatie nooit een eindpunt zou moeten zijn, maar de start van verdere ontwikkeling. Het spanningsveld rondom regionaal denken en lokaal handelen herkent het AB. Hier moeten wij gezamenlijk de juiste weg in vinden. Wel is het AB van mening dat hierin de afgelopen drie jaar al grote stappen zijn gemaakt.
Den Haag	
Gezien het voorstel van het college van 31 oktober 2017, stelt de gemeenteraad als zijn zienswijze vast:	
De gemeenteraad kan zich vinden in de aanbevelingen uit het evaluatierapport met uitzondering van aanbeveling nr 6.	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie.
MRDH moet zich richten op enkele kerntaken en kan meer dan nu lokale initiatieven verbinden in het opt-in model en dit model ook toepassen op de bestaande projecten van EV en VA.	Het AB constateert dat er in de zienswijzen met verschillende invalshoeken op deze aanbeveling is gereageerd. Het door de onderzoekers voorgestelde opt-in model past binnen de huidige GR MRDH, te weten art. 3.5. Het is aan de gemeenten zelf om een verzoek aan het AB in te dienen wanneer zij van deze mogelijkheid gebruik willen maken. Als een dergelijk verzoek binnen komt beslist het AB of zij op het gevraagde onderwerp wil faciliteren en welke voorwaarden hieraan verbonden worden. Het AB vraagt de stuurgroep van het follow-up programma om de uitwerking van deze aanbeveling te verzorgen en hiertoe voorstellen te doen aan het AB. Wat het AB betreft vallen bestaande projecten van EV en Va binnen de kerntaken van de MRDH waarop de reguliere besluitvormingscyclus van toepassing is.
MRDH moet zich blijkens zijn besluiten, rekenschap geven van lokale belangen.	Hert AB herkent dit ingebracht punt, maar wil er tegelijkertijd op wijzen dat besluiten genomen worden door 23 gemeenten gezamenlijk. Het is

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
	aan de 23 bestuurders gezamenlijk om een afweging te maken hoe om te gaan met specifieke lokale belangen.
Het bestuurlijk eigenaarschap moet versterkt worden door consequent te werken met portefeuillehouders die zich eigenaar weten van een voorstel.	Het AB onderschrijft dit voorstel. Voor Financiën MRDH en HRM wordt al gewerkt met bestuurlijk eigenaren en ook binnen de beide bestuurscommissies is inmiddels ervaring opgedaan met het werken met bestuurlijk eigenaren. Het AB zal deze lijn doorzetten zodat elk ingebracht voorstel voortaan een bestuurlijk eigenaar heeft.
De adviescommissies zijn de plek voor het regionale debat en moeten kunnen adviseren over de agenda's van de bestuurscommissies en van het AB vóórdat deze een besluit nemen. De portefeuillehouder brengt het voorstel in de adviescommissies en vervolgens in de bestuurscommissies of het AB.	Het AB constateert dat er in de zienswijzen met verschillende invalshoeken op de aanbeveling inzake de adviescommissies is gereageerd. Algemeen geldt dat de gemeenten de behoefte hebben om de betrokkenheid van de adviescommissies meer op inhoud, aan de voorkant van de beleidsprocessen betrokkenheid te organiseren. Wat het AB betreft nemen een aantal leden van de adviescommissies onder leiding van de stuurgroep het initiatief om de 'andere rol' van de adviescommissies nader uit te werken. De MRDH-organisatie kan daarbij desgewenst ondersteuning bieden.
De raad pleit voor het houden van experimenten met eigentijdse vormen van communicatie en meningsvorming dmv internet, bijvoorbeeld door toepassing van de bestaande Beleidsregel internetconsultatie MRDH 2015.	Het is aan de gemeenten om te communiceren met burgers. Wat het AB betreft wordt inspraak van burgers wel mogelijk gemaakt (zie volgend punt).
In de reglementen van orde moet de mogelijkheid van inspraak door burgers opgenomen worden.	De mogelijkheid tot inspraak voor burgers zal worden opgenomen in de reglementen van orde.
De in het regeerakkoord aangekondigde wijziging van de Wgr moet worden aangegrepen om de positie van de raden verder te versterken.	De in het regeerakkoord aangekondigde wijziging van de Wgr wordt aangegrepen om de positie van de raden verder te versterken. De GR MRDH is hierbij volgend aan de Wgr. Wanneer de Wgr wordt aangepast aan de voornemens van het kabinet, zullen de aanpassingen ook in de GR MRDH worden verwerkt.
De raad pleit voor een evaluatie over twee jaar i.p.v. vijf jaar.	Voor wat betreft de volgende evaluatie van de GR MRDH schrijft de GR voor dat de volgende evaluatie over vier jaar gehouden wordt. De

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
	evaluatie daarna heeft volgens de GR plaats in 2024. Om op een werkbare wijze tegemoet te komen aan de wens van sommige gemeenten om op een kortere termijn dan dat op nieuw te evalueren, en tegelijkertijd niet in een permanente staat van evaluatie terecht te komen, stelt het AB voor om eind 2020 te starten met de volgende evaluatie.
Het algemeen bestuur dient, conform artikel 6:2 van de Gemeenschappelijke Regeling Metropoolregio Rotterdam Den Haag 2014, algemene regels op te stellen omtrent de procedure van uittreding.	Het AB zal de algemene procesregels rondom de procedure van uittreding van gemeenten opstellen en vaststellen. De stuurgroep wordt gevraagd met voorstellen te komen.
De gemeenteraad ziet de uitwerking van de aanbevelingen door het AB graag tegemoet en wenst daarover tijdig in de raad te kunnen spreken.	De reactie van het algemeen bestuur op de aanbevelingen wordt na behandeling op 21 december a.s. toegezonden aan de gemeenten. De gemeenten zullen twee keer per jaar worden geïnformeerd over de voortgang van het follow-up programma.
Krimpen aan den IJssel	
Algemeen	
Onze kernboodschap is kort maar krachtig: in essentie zijn wij het eens met de opgestelde aanbevelingen, maar hebben enkele opmerkingen.	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie.
Allereerst willen wij onze waardering uitspreken over de gedegen aanpak van het onderzoeksteam bij het opstellen van het rapport "Regionaal denken, lokaal doen!". Veel van de bevindingen herkennen wij. Het onderzoeksteam heeft naar onze mening dan ook terdege rekening gehouden met hetgeen tijdens het evaluatiegesprek op 10 juli 2017 door de vertegenwoordigers van Raad en College naar voren is gebracht. En dat stemt ons tot tevredenheid.	Het AB bedankt de gemeente voor de waardering voor het proces. Dankzij de inzet van de 23 gemeenten is het gelukt om het proces in een krap tijdspad af te ronden. Het AB is de gemeenten daar zeer erkentelijk voor.
Overigens willen wij op deze plek ook nog opmerken dat wij vanaf december 2011 op meerdere momenten onze zienswijze hebben gegeven over de gewenste opzet en het gewenste functioneren van de Metropoolregio, waarbij wij steeds onderscheid hebben gemaakt naar de taken (pijlers), de governance en het 'dagelijkse' functioneren van de organisatie. Kritische aandacht hebben wij daarbij gegeven aan de mate waarin het de metropoolregio daadwerkelijk lukt om als een netwerkorganisatie te functioneren.	Het AB waardeert uw inzet en betrokkenheid bij het proces tot oprichting van de Metropoolregio.
Zoals aangegeven hebben wij toch nog enkele opmerkingen, waarbij wij gemakshalve de indeling van de aanbevelingen in het eindrapport volgen.	
Aanbeveling 1	
Wij onderschrijven deze aanbeveling. De oorspronkelijke ambities, zoals beschreven in het 'bidbook' van december 2011 en in diverse startnotities zijn enigszins op de achtergrond geraakt. Het is tijd om die "op te poetsen" en op een meer prominente plek in de strategische agenda's op te nemen.	Dank voor uw reactie. Het AB stelt voor om deze reactie in te brengen in het proces van de Strategische Agenda 2018-2022. Deze

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
Uitgangspunt bij de start van de MRDH was: zoeken naar een nieuwe manier van regionaal besturen. Het gaat om het opzetten van een netwerkorganisatie, met juist veel externe actoren dan overheden. Het zoeken naar de meerwaarde van elkaars inbreng en het bieden van platforms voor debat. De MRDH zou veel meer faciliterend moeten zijn dan besluitvormend.	strategische agenda wordt voor zienswijze voorgelegd aan de nieuwe gemeenteraden. De MRDH heeft van het Rijk bevoegdheden op het gebied van Verkeer en Vervoer overgedragen gekregen. Dit betekent dat de MRDH op dit vlak besluitvormend is. Het faciliterende karakter kan in de gedachte van 'Van, voor, door' verder worden ontwikkeld.
Aanbeveling 2	
Wij onderschrijven deze aanbeveling voor een belangrijk deel. Wij grijpen daarbij terug op ons standpunt van december 2011. Wij waren voorstander van een metropoolregio die in eerste instantie als vervoersautoriteit zou gaan fungeren. En verder zagen wij taken weggelegd op het gebied van economie, onderwijs, innovatie en arbeidsmarkt, groen en recreatie en ruimtelijke ordening. Onder ruimtelijke ordening verstonden wij ook afstemming van de kwantitatieve en kwalitatieve woningbouwopgaven, zoals dat nu vooral door de provincie in de afzonderlijke regio's Rotterdam en Haaglanden plaatsvindt. Een robuust en duurzaam mobiliteitssysteem is nog altijd van groot belang voor de economische ontwikkeling van Krimpen aan den IJssel, de metropoolregio en de zuidelijke randstad. Afspraken over woningbouwopgaven (verstedelijking) kunnen daar eigenlijk niet los van worden gezien. Hetzelfde geldt voor thema's zoals groen en recreatie en duurzaamheid. Wellicht dat het ontwikkelen van een gezamenlijke (regionaal of sub-regionaal) Omgevingsvisie een bijdrage kan leveren, waarbij klimaatadaptatie en energietransitie gekoppeld aan de verstedelijkingsopgave als belangrijke opgaven fungeren. Wij zijn graag bereid om hier extra ambtelijke capaciteit voor in te zetten.	Overdracht van bevoegdheden zou een wijziging van de GR behoeven en dat is wat het AB betreft niet aan de orde. Het door de onderzoekers voorgestelde opt-in model past binnen de huidige GR MRDH, te weten art. 3.5. Het is aan de gemeenten zelf om een verzoek aan het AB in te dienen wanneer zij van deze mogelijkheid gebruik willen maken. Als een dergelijk verzoek binnen komt beslist het AB of zij op het gevraagde onderwerp wil faciliteren en welke voorwaarden hieraan verbonden worden. Het AB vraagt de stuurgroep van het follow-up programma om de uitwerking van deze aanbeveling te verzorgen en hiertoe voorstellen te doen aan het AB. Wij danken u voor uw bereidheid hier extra ambtelijke capaciteit voor vrij te maken.
Aanbeveling 3	
Wij onderschrijven de aanbeveling om gemeenten vrij te laten om op aanvullende terreinen samen te werken aan het versterken van de regio. Een opt-in systeem kan hiervoor de "motor" zijn. De invoering van een opt-in systeem dient wel een middel te zijn om een doel te bereiken en niet het doel zelf te zijn.	Het AB onderschrijft uw constatering.
Aanbeveling 4	
Wij onderschrijven deze aanbeveling. Wij geven u daarbij in overweging om het brede governance vraagstuk nader te bezien. Wellicht kan een kleine slagvaardige "taskforce" bestaande uit governance-deskundigen van de deelnemende gemeenten (ambtenaren aangevuld met enkele college- en raadsleden) door het AB worden verzocht om aanbevelingen te doen tot het verbeteren van de gehele governance van de MRDH, met inachtneming van de bevindingen vanuit het rapport.	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie en stelt voor om deze mee te geven aan de stuurgroep ten behoeve van het follow-up programma.
Aanbeveling 5	

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
Het invoeren van een gemeentelijke MRDH-klankbordgroep kan een bijdrage leveren tot een verbetering van het bestuurlijke besluitvormingsproces binnen de gemeenten en daardoor ook leiden tot een verbetering van de bestuurlijke besluitvormingsprocessen binnen de MRDH. Wij zijn echter tegen een verplichte invoering vanuit de MRDH. Het is aan de bestuursorganen van de gemeente zelf of zij een dergelijke MRDH- klankbordgroep wensen in te richten. Mede gelet op de veelal positieve ervaringen die andere gemeenten binnen de MRDH hebben met een dergelijke klankbordgroep, zullen wij samen met het College nader bezien of de invoering van een MRDH-klankbordgroep in onze gemeente tot een toegevoegde waarde binnen onze bestuurlijke besluitvormingsprocessen zal leiden.	Het AB onderschrijft dat het instellen van een gemeentelijke MRDH-klankbordgroep een eigen verantwoordelijkheid is van de bestuursorganen van de gemeenten. Het AB doet slechts de suggestie om gebruik te maken van ervaringen in gemeenten waar een dergelijke klankbordgroep al functioneert.
Aanbeveling 6 Wij onderschrijven de aanbeveling om de rol van de adviescommissies op een andere manier in te vullen. Wij willen een definitieve keuze voor een andere invulling van de bestaande adviescommissies echter laten afhangen van een nadere advisering over het gehele governance vraagstuk binnen de MRDH. (zie onze opmerkingen onder aanbevelingen 4 en 5)	Het AB constateert dat er in de zienswijzen met verschillende invalshoeken op deze aanbeveling is gereageerd. Wat het AB betreft nemen een aantal leden van de adviescommissies onder leiding van de stuurgroep het initiatief om de 'andere rol' van de adviescommissies nader uit te werken.
Aanbeveling 7 Wij onderschrijven deze aanbeveling. Tegelijk constateren wij dat dit eigenlijk vanaf de start van de metropoolregio de bedoeling is geweest. Vraag is dus hoe vanaf nu de daad bij het woord gevoegd kan worden.	Het AB onderschrijft dat het gebruik maken van ambtelijke capaciteit van de gemeenten vanaf de start de bedoeling is geweest. Zoals de onderzoekers constateren, kan deze inzet in de praktijk versterkt worden. Het AB stelt voor om de gemeentesecretarissen te vragen dit vraagstuk ter hand te nemen.
Aanbeveling 8 Wij onderschrijven deze aanbeveling. Wij hebben begrepen dat er inmiddels initiatieven zijn ontplooid om het MRDH overleg tussen gemeentesecretarissen weer te activeren. Wij staan positief tegenover deze ontwikkeling. Overigens merken wij op dat – als er daadwerkelijk meer taken vanuit het fysieke domein in metropolitaan verband zullen worden opgepakt – er óók een belangrijke strategische rol is weggelegd voor directie en/of management die daar binnen de gemeente primair verantwoordelijk voor zijn.	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie en ondersteunt die.
Aanbeveling 9 Wij onderschrijven deze aanbeveling. Voor de raadsgriffier zien wij vooral een rol weggelegd om de bestuurlijke besluitvormingsprocessen bij de MRDH beter te kunnen laten afstemmen ten opzichte van de bestuurlijke besluitvormingsprocessen bij de gemeenten.	Het AB vindt het belangrijk dat de besluitvormingsprocessen goed op elkaar zijn afgestemd. De griffies kunnen hier een belangrijke rol in spelen. Het AB roept de voorzitters van beide kringen op dit te organiseren.
Aanbeveling 10	

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
Hoewel hier al wel stappen in zijn gezet door de MRDH organisatie onderschrijven wij deze aanbeveling.	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie en zal zich blijven inzetten voor verdere verbetering.
Aanbeveling 11	
Zie opmerking onder 12	
Aanbeveling 12	
Wij onderschrijven deze aanbevelingen. Ook hier merken wij op dat dit al bij de start van de metropoolregio is afgesproken en wij hier herhaaldelijk aandacht voor hebben gevraagd. Wij pleiten ervoor om hier nu echt zo snel mogelijk een taskforce van communicatie- en ICT-professionals voor in te stellen. Zoals eerder door ons is aangegeven zijn wij bereid om hier een bijdrage aan te leveren.	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie en stelt voor om deze mee te geven aan de stuurgroep ten behoeve van het effectueren van deze aanbeveling.
Aanbeveling 13	
Wij onderschrijven deze aanbeveling. Aanvullend op deze aanbeveling willen wij wel een extra stap te zetten. Wij geven u in overweging om het “merk” MRDH (nog) beter in de markt te zetten. Het gaat hierbij niet om de directe communicatie tussen inwoners van de deelnemende gemeenten en de MRDH. Die kan beter bij de gemeenten blijven. De gemeenten hebben tenslotte niet voor niets veelal goed functionerende professionele communicatieafdelingen. Het gaat ons vooral om het professioneel in de markt zetten van het merk MRDH via marketing. Wellicht kan een onafhankelijk extern marketingbureau u adviseren en hiervoor een “out of the box” oplossing bieden. Overigens tref je in andere Europese landen eigenlijk overal aanduidingen van metropoolregio's, bijvoorbeeld langs de autosnelwegen.	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie en verwijst graag naar de reeds bestaande brandingstrategie en -toolkit.
Aanbeveling 14	
Wij onderschrijven deze aanbeveling.	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie.
Tot slot	
Wij willen onze reactie op de aanbevelingen uit het rapport “Regionaal denken, lokaal doen!” afsluiten met de mededeling dat alle bestuursorganen van onze gemeente graag een bijdrage willen leveren om de MRDH samen met u naar een hoger niveau te brengen, teneinde gezamenlijk te kunnen voldoen aan de “metropolitane” opgaven die de komende jaren voor ons liggen.	Het AB bedankt de gemeente voor deze toezegging. Gemeentelijke betrokkenheid bij de regionale maatschappelijke opgaven in onze regio is van cruciaal belang. Zonder deze betrokkenheid zijn deze opgaven niet adequaat op te pakken.
Tenslotte vragen wij vanuit onze specifieke (geografische) positie bijzondere aandacht voor een vorm van ‘opt-in’ voor andere gemeenten (Krimpenerwaard, Zuidplas) en regio's (Midden-Holland, Drechtsteden). Bij elke regionale uitdaging dient immers de vraag te worden gesteld welke coalitie van maatschappelijke instanties het meest geschikt is om deze te realiseren.	Het AB erkent het belang van samenwerking met de omgeving. Het Regionaal Investeringsprogramma is daar een voorbeeld van. Wat het AB betreft wordt daarbij gekeken naar samenwerking op inhoud, vanuit de bestaande structuren. Een opt-in voor gemeenten buiten het gebied van de 23 gemeenten is gegeven de huidige GR niet aan de orde.
Lansingerland	

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
Algemeen Wij complimenteren u met het rapport en de wijze waarop u uw onderzoek heeft uitgevoerd. De betrokkenheid van de 23 gemeenten en de raadsleden is door middel van de groeps gesprekken goed georganiseerd. In onze zienswijze geven wij langs de lijn van de vier hoofdthema's een aantal aandachtspunten mee voor de definitieve reactie van het AB en de gezamenlijke aanpak die daar uit volgt.	Het AB bedankt de gemeente voor de waardering voor het proces. Dankzij de inzet van de 23 gemeenten is het gelukt om het proces in een krap tijdspad af te ronden. Het AB is de gemeenten daar zeer erkentelijk voor.
Aanbeveling 1, 2 en 3 Het voeren van een strategische discussie over (bestuurlijke) opgaven geeft meer richting aan de MRDH. De visie dient primair ingezet te worden voor de positionering van de MRDH in het politiek bestuurlijke speelveld. Het moet duidelijk zijn waar de MRDH over gaat en waarover niet. Initiatieven en veranderingen worden getoetst aan de strategische visie waarbij er ook een zekere mate van flexibiliteit moet blijven bestaan van wat er in de praktijk plaatsvindt en mogelijk gevolgen kan hebben voor de strategische visie. De visie is dus niet statisch en dient regelmatig tegen het licht te worden gehouden, waar ook voldoende ruimte moet zijn voor de kleinere gemeenten en hun economische krachten. Voor de Vervoerautoriteit (VA) ligt dit eenvoudiger dan voor het economisch vestigingsklimaat (EV), met name omdat de EV ook heeft te maken met de aanpalende beleidsvelden van ruimtelijke ordening, wonen en recreatie waardoor de scheidslijn moeilijker is te leggen. Hiervoor is nodig om een bundeling op te stellen van de analyses van OESO, Roadmap Next Economy en Rifkin waardoor meer focus kan worden aangebracht, ook in het Regionaal Investeringsprogramma. Dan kan de MRDH een betere rol vervullen in het verbinden en ondersteunen van (lokale) initiatieven en zo nodig de mogelijkheid hebben van opschalen. Bij de tussentijdse evaluatie is naar voren gekomen dat er op dit moment geen breed draagvlak is om een structuurdiscussie te voeren om het aantal beleidsvelden uit te breiden. Lansingerland ziet echter dat bij een aantal economische onderwerpen bijvoorbeeld de beleidsvelden wonen, duurzaamheid en recreatie direct erbij betrokken zijn. Dit sluit ook aan op het regeerakkoord waar nadruk is gelegd op regionale invulling van beleid. Het belang en de groei van de steden neemt toe en dit kan niet zonder te zorgen voor voldoende woon- en recreatiemogelijkheden in de regio. Op de onderdelen waar de economie deze beleidsvelden raakt, zien we een regionale (afstemmings) rol voor de MRDH weggelegd. Het opt-in model is een tijdelijke oplossing en geeft op termijn onvoldoende borging voor een verdere ontwikkeling van de bestuurlijke opgaven van zowel vervoer als economie. Lansingerland ziet het opt-in model, daarbij gebruik makend van artikel 3.5 van de GR, als een opmaat naar een samenwerking op meerdere terreinen. Dit vraagt een verdere uitwerking ten aanzien van de samenhang en afstemming van de besluitvorming (zonder overdracht van bevoegdheden) en aandacht voor bestuurlijke drukte, de verhouding met de provincie en de relatie met de raden. Lansingerland denkt daar graag in mee.	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie en stelt voor om deze mee te nemen in het traject van de Strategische Agenda 2018-2022. Het spreekt voor zich dat deze robuust moet zijn, en tegelijkertijd voldoende ruimte moet bieden voor actuele ontwikkelingen. De strategische agenda wordt voor zienswijze voorgelegd aan de nieuwe gemeenteraden. Gemeentelijke betrokkenheid bij regionale maatschappelijke opgaven in onze regio is van cruciaal belang. Zonder deze betrokkenheid zijn deze opgaven niet adequaat op te pakken. Overdracht van bevoegdheden zou een wijziging van de GR behoeven en dat is wat het AB betreft niet aan de orde. Het door de onderzoekers voorgestelde opt-in model past binnen de huidige GR MRDH, te weten art. 3.5. Het is aan de gemeenten zelf om een verzoek aan het AB in te dienen wanneer zij van deze mogelijkheid gebruik willen maken. Als een dergelijk verzoek binnen komt beslist het AB of zij op het gevraagde onderwerp wil faciliteren en welke voorwaarden hieraan verbonden worden. Vanzelfsprekend dient bestuurlijke drukte te worden voorkomen. Het AB vraagt de stuurgroep van het follow-up programma om de uitwerking van deze aanbeveling te verzorgen en hiertoe voorstellen te doen aan het AB. Het AB dankt u voor uw aangeboden inzet.
Aanbeveling 4, 5 en 6	

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
Aanvullend op de explicitering van het besluitvormingscyclus kan het bestuurlijk eigenaarschap worden versterkt door de invoering van portefeuillehouders. De bestuurscommissie VA werkt hier al mee en in de bestuurscommissie EV en in het AB wordt dit in toenemende mate gedaan. Portefeuillehouders kunnen bijvoorbeeld voorstellen inbrengen en zijn dan ook aanspreekbaar voor de adviescommissies.	Het AB onderschrijft deze reactie. Het versterken van het bestuurlijk eigenaarschap zal opgepakt worden in het follow-up programma van deze evaluatie.
De adviescommissie dient niet een lichtere maar een andere invulling te krijgen en de democratische legitimiteit in de praktijk vorm te geven. Leden van de adviescommissie willen aan de voorkant betrokken zijn en de gelegenheid hebben om de lokale diversiteit in een regionaal perspectief te kunnen plaatsen. Met de strategische agenda van de MRDH als uitgangspunt, vroegtijdige informatievoorziening en ruimte voor regionaal dialoog kan de adviesrol beter worden ingevuld. In welke vorm dit kan plaatsvinden is een governance vraagstuk en sluit aan bij de meer horizontale samenwerking en de faciliterende rol van de MRDH. Dit vraagstuk behoeft een nadere uitwerking bijvoorbeeld in een expertisegroep waar ook raadsleden aan deelnemen. Dit ligt in de lijn van de voorgestelde wijziging in het regeerakkoord van de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr) ter verbetering van de politieke verantwoording in gemeentelijke samenwerking.	Het AB is met u van mening dat het niet een lichtere maar een andere invulling moet zijn. Algemeen geldt dat de gemeenten de behoefte hebben om de betrokkenheid van de adviescommissies meer op inhoud, aan de voorkant van de beleidsprocessen betrokkenheid te organiseren. Wat het AB betreft nemen een aantal leden van de adviescommissies onder leiding van de stuurgroep het initiatief om de 'andere rol' van de adviescommissies nader uit te werken.
In diverse gemeenten functioneert een MRDH-klankbordgroep die op reguliere momenten gekoppeld aan de beleids- en besluitvormingscyclus bijeenkomt. De invulling verschilt per gemeente; binnen Lansingerland is daar vooralsnog geen directe behoefte aan geweest vanwege de regelmatige informatie-voorziening en de korte lijnen tussen bestuurders, raadsleden en ambtelijke organisatie. Het instellen van een klankbordgroep kan een mogelijkheid zijn, waarbij wel rekening dient te worden gehouden met de zelfstandige adviesrol van de raadsleden.	Het AB merkt op dat het instellen van een gemeentelijke MRDH-klankbordgroep een eigen verantwoordelijkheid is van de bestuursorganen van de gemeenten. Het AB doet de suggestie om gebruik te maken van ervaringen in gemeenten waar een dergelijke klankbordgroep al functioneert.
Aanbeveling 7, 8 en 9	
In de huidige bestaande overleggen is de rol van de griffie niet ingebed. De griffies kunnen ondersteunen bij de stukkenstroom, de vorming van een klankbordgroep en het stimuleren en voorbereiden van de regionale dialoog. Wij vragen de MRDH-organisatie in overleg met de griffies de rol van de griffies nader in te vullen. Een mooi voorbeeld is al het voorstel van een inwerkpakket voor nieuwe raadsleden.	Wat het AB betreft is het aan de griffiers zelf om het onderling overleg te organiseren en roepen hen hiertoe ook nadrukkelijk op. De MRDH-organisatie kan daarbij ondersteunen. De MRDH-organisatie heeft goed contact met de beide kringen van griffiers en er zijn afspraken gemaakt over het gezamenlijk opwerken van een introductieprogramma voor nieuwe raadsleden.
Aanbeveling 10, 11, 12, 13 en 14	
Lansingerland onderschrijft de stukkenstroom helder en kort te houden en gebruik te maken van een digitaal informatiesysteem. Gezien de hoeveelheid informatie en de grootte van documenten pleit Lansingerland dit zo spoedig mogelijk te realiseren.	Het algemeen bestuur neemt deze aanbeveling ter harte en vraagt de stuurgroep om de mogelijkheden en voorwaarden voor een digitaal informatiesysteem op korte termijn nader uit te werken. Toegezegd wordt dat voortaan elk besluit genomen kan worden op basis van een samenvatting van één à twee pagina's. De

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
	agendaposten dienen derhalve zelfstandig leesbaar te zijn. Hiermee wordt de stukkenstroom overzichtelijk en behapbaar. Uiteraard zal alle achterliggende documentatie beschikbaar komen, al dan niet via het digitaal informatiesysteem.
De MRDH is geen bekend begrip bij inwoners. Ook voor inwoners is het van belang om te weten waar de MRDH over gaat, zeker als er in de toekomst meer afspraken in zogenaamde 'regiodeals' worden gemaakt. De MRDH communiceert niet rechtstreeks naar de inwoners over bijvoorbeeld besluiten. Inwoners hebben vooral contact met hun eigen gemeente. De MRDH kan wel een rol spelen in het voorbereiden van (standaard) berichtgeving die de gemeenten kunnen gebruiken en zichtbaarder te zijn waar de MRDH over gaat en waarover niet. Wij zien ook een meerwaarde in de communicatie van de MRDH over de economische ontwikkelingen, regionale projecten en de resultaten daarvan voor de gemeenten. Uiteraard communiceert de MRDH over het economisch beleid en het 'grotere' verhaal naar onder andere de stakeholders.	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie. Deze onderschrijft de huidige communicatiestrategie.
Tot slot	
De tussenevaluatie over de MRDH toont aan dat de steun voor de MRDH is toegenomen. De MRDH is ook in staat om te reflecteren op de opbrengsten en de werkwijze. Vooral in de nieuwe manier van regionaal besturen, meer als een informele netwerkorganisatie, kan de MRDH een toegevoegde waarde zijn voor de gemeenten. De raad heeft de evaluatie na twee jaar als positief ervaren en wil bij de volgende evaluatie de in de GR opgenomen evaluatietermijn van vijf jaar bespreken.	Het AB bedankt de gemeente voor deze positieve reactie. Wij nemen kennis van uw standpunt. Dit standpunt kunt u inbrengen ten tijde van de volgende evaluatie.
Leidschendam-Voorburg	
Algemeen	
Centraal in de eerste evaluatie na twee jaar samenwerken in de MRDH staat de vraag of de MRDH op de goede weg is en waar het beter kan. Aan de hand van vier thema's beantwoordt het onderzoeksteam deze vraag: het verhaal, governance, ambtelijke ondersteuning, en informatievoorziening en communicatie. Ook de aanbevelingen van het eindrapport zijn rond deze thema's opgebouwd. De gemeente Leidschendam-Voorburg licht drie onderwerpen uit in haar reactie, die verderop worden toegelicht: - De rol en betrokkenheid van de gemeenteraden - Het verbeteren van de stukkenstroom - Het takenpakket van de MRDH.	Het AB zal hieronder reageren op de drie onderwerpen.
Wij zijn goed op weg Allereerst willen wij constateren dat wij in de eerste twee jaar van onze samenwerking al veel voor elkaar hebben gekregen. De positie van de regio is duidelijk versterkt.	Het AB onderschrijft de reactie dat er in korte tijd al veel bereikt is.
Als MRDH is de regio een stevige gesprekspartner van het Rijk. Wij zijn blij dat de samenwerking met Provincie Zuid-Holland inmiddels ook goed verloopt. Dat was voor ons een groot zorgpunt bij de start	Het AB onderschrijft dat er sprake is van een goede samenwerking met de provincie Zuid-

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
van de MRDH. De ingezette ontwikkeling vraagt nadrukkelijk om een vervolg. Wij zijn goed op weg, maar wij moeten ons blijven inzetten voor de samenwerking. Zo kan er wat ons betreft meer eigenaarschap getoond worden. Ook kunnen wij de samenwerking met de triple helix partners versterken. Wij hebben het bedrijfsleven en de kennisinstellingen hard nodig om onze ambities voor de regio te realiseren.	Holland; wat het AB betreft gaat de samenwerking door op de ingeslagen weg. Het AB onderschrijft het belang van eigenaarschap en samenwerking met partners. Voor het eigenaarschap geldt dat daar de 23 gemeenten ook voor aan de lat staan.
Om tussentijds te kunnen bijsturen, wat deze tussentijdse evaluatie ook mogelijk maakt, vinden wij het belangrijk dat er over een aantal jaren opnieuw wordt gekeken of wij op de goede weg zijn. Het formele evaluatiemoment over vijf jaar vinden wij te ver weg. Wij stellen voor dit te vervroegen of een ander, eerder moment toe te voegen. Daarbij zou bijvoorbeeld ook gekeken kunnen worden naar de invloed van de locatiekeuze op de deelname van gemeentelijke vertegenwoordigers. Wij stellen voor om deelname aan vergaderingen en bijeenkomsten makkelijker te maken door enkele vaste locaties te kiezen die goed bereikbaar zijn met het OV en ook tijdens de spits.	Voor wat betreft de volgende evaluatie van de GR MRDH schrijft de GR voor dat de volgende evaluatie over vier jaar gehouden wordt. De evaluatie daarna heeft volgens de GR plaats in 2024. Om op een werkbare wijze tegemoet te komen aan de wens van sommige gemeenten om op een kortere termijn dan dat op nieuw te evalueren, en tegelijkertijd niet in een permanente staat van evaluatie terecht te komen, stelt het AB voor om eind 2020 te starten met de volgende evaluatie. Het AB onderschrijft het belang om bijeenkomsten met gemeentelijke vertegenwoordigers te plannen op goed bereikbare locaties. Daar wordt in de praktijk al zoveel als mogelijk rekening mee gehouden.
Rol en betrokkenheid raden versterken	
Wij vinden het belangrijk dat de rol en betrokkenheid van de 23 gemeenteraden in het besluitvormingsproces worden versterkt, en dat er tijd wordt genomen om onderwerpen goed te bespreken, in de adviescommissies en in de gemeenteraden. De voorgestelde 'lichtere' invulling van de rol van de adviescommissies past volgens ons niet bij de agenderende, initiërende en controlerende rol van de gemeenteraad. Wij vinden het belangrijk dat bij strategische onderwerpen aan het begin van het proces inbreng vanuit alle raden wordt opgehaald. De MRDH zou ook met een bepaalde frequentie bij de raden aanwezig kunnen zijn. Het advies van de adviescommissies moet relevant zijn, en moet daarom meer aan de voorkant van het proces plaatsvinden. Wij stellen voor dat de adviescommissies voorafgaand aan de bestuurscommissies plaatsvinden. En in het besluitvormingsproces is vervolgens duidelijk hoe het advies is uitgewerkt.	Het AB constateert dat er in de zienswijzen met verschillende invalshoeken op deze aanbeveling is gereageerd. Algemeen geldt dat de gemeenten de behoefte hebben om de betrokkenheid van de adviescommissies meer op inhoud, aan de voorkant van de beleidsprocessen betrokkenheid te organiseren. Wat het AB betreft nemen een aantal leden van de adviescommissies onder leiding van de stuurgroep het initiatief om de 'andere rol' van de adviescommissies nader uit te werken. De MRDH-organisatie kan daarbij desgewenst ondersteuning bieden.
Zoals u weet, vinden wij het ook belangrijk dat besluitvorming over financiële zaken zo objectief en transparant mogelijk plaatsvindt, met maximale aandacht voor het beperken van risico's voor de deelnemende gemeenten. Wij pleiten er opnieuw voor om artikel 2.1.5. van de Gemeenschappelijke Regeling Rotterdam Den Haag 2014 actief te benutten om besluitvorming over financiële producten en	Uiteraard vindt ook het AB het van groot belang dat besluitvorming over financiële zaken zo objectief en transparant mogelijk plaatsvindt en de risico's voor de MRDH en deelnemende

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
investeringen vanaf € 50 mln. vooraf te laten gaan door een zienswijzenprocedure in de 23 gemeenteraden. Een dergelijke versterking van de rol van de gemeenteraden sluit volgens ons goed aan bij het voornemen van het kabinet om de politieke verantwoording over de gemeentelijke samenwerking te versterken.	gemeenten maximaal beperkt worden. De huidige Planning&Control cyclus is daar op ingericht, net als bijvoorbeeld het Treasurystatuut. Voor wat betreft de oproep van de gemeente om besluiten over financiële producten en investeringen vanaf € 50 mln. vooraf te laten gaan door een zienswijzenprocedure in de 23 gemeenteraden, wijst het AB op de eerdere reactie in de Nota van beantwoording van de Begroting MRDH 2018: <i>“Verder staat deze zienswijze op gespannen voet met een aantal bepalingen in artikel 2:1 lid 2 van de Gemeenschappelijke Regeling MRDH 2014, in het bijzonder de bepalingen sub e en j. Juist in die bepalingen stelt het algemeen bestuur alle beleidsuitgangspunten (ook financieel) vast nadat de gemeenten hierop hun zienswijze hebben gegeven. Door nu een deel van voornoemde besluitvorming (i.c. investeringen en financiële producten boven een grenswaarde van € 50 miljoen) te onderwerpen aan een aparte zienswijze, gebeurt dat dan feitelijk twee keer en zal dit het tempo van besluitvorming nadelig beïnvloeden. Tenslotte is ook de praktische uitvoerbaarheid in het geding. Het is nl. eerder regel dan uitzondering, dat investeringen in het openbaar vervoer (veel) hoger zijn dan € 50 miljoen. Daarbij komt dat de looptijden van (garanties op) bestaande leningen en de economische levensduur van die activa tot nu toe niet synchroon lopen. Herfinanciering zal dan ook op korte termijn en meermalen (N.B. er staan nu zo'n 60 leningen en garanties uit) aan de orde zijn. Ook hier geldt dat bedragen boven € 50 miljoen daarbij eerder regel dan uitzondering zijn.”</i>
Een betere stukkenstroom	
De onvrede over de stukkenstroom wordt breed gedeeld. Er zijn heldere afspraken over de termijnen,	Het AB herkent de onvrede over de

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
maar die worden nog steeds niet nageleefd. Deze tijdigheid moet wat ons betreft met prioriteit worden aangepakt. Dit vraagt iets van de MRDH-organisatie en het dagelijks bestuur. Mogelijk helpt het om onderscheid te maken in echt relevante stukken en stukken die een meer technische uitwerking betreffen. Naast tijdigheid, vinden wij ook dat de transparantie verbeterd kan worden. Met versiebeheer kan zichtbaar gemaakt worden wat aangepast is tijdens het besluitvormingsproces.	stukkenstroom. Dit is reeds een punt van permanente aandacht. Het AB draagt de de stuurgroep op dit op te pakken in het follow-up programma.
Huidige taken eerst goed doen	
Wij zijn ten slotte in deze fase van de ontwikkeling van de MRDH geen voorstander van de uitbreiding van taken. Het goed uitvoeren van de huidige taken, waarbij iedereen zijn bijdrage levert, heeft voor ons nu prioriteit. De MRDH is steeds meer een platform geworden waaruit nieuwe initiatieven tot stand komen. Dat is een goede ontwikkeling. Het betekent echter niet automatisch dat die initiatieven ook van de MRDH zijn of door de MRDH-organisatie moeten worden begeleid. De MRDH-organisatie kan de gemeenten aanspreken op hun energie en eigenaarschap. Wij vinden dat gemeenten moeten bijdragen aan de voorstellen die zij inbrengen. Hetzelfde geldt voor de projecten in het Regionaal Investeringsprogramma.	Overdracht van bevoegdheden zou een wijziging van de GR behoeven en dat is wat het AB betreft niet aan de orde. Overdracht van bevoegdheden zou een wijziging van de GR behoeven en dat is wat het AB betreft niet aan de orde. Gemeentelijke betrokkenheid bij de regionale maatschappelijke opgaven in onze regio is van cruciaal belang. Zonder deze betrokkenheid zijn deze opgaven niet adequaat op te pakken. Het AB onderschrijft het belang van energie en eigenaarschap vanuit de 23 gemeenten en steunt de oproep dat gemeenten een bijdrage dienen te leveren aan de voorstellen die zij zelf inbrengen.
Daarnaast vinden wij een opt-in-systeem geen goed idee. Het risico is te groot dat er opnieuw twee of meer regio's ontstaan. Ook moeten wij als 23 gemeenten voorkomen dat er besluiten worden genomen die voor een deel van de gemeente gelden. Wij vormen met zijn allen de metropoolregio en alleen samen kunnen we een Europese topregio worden.	Het door de onderzoekers voorgestelde opt-in model past binnen de vigerende GR MRDH, te weten art. 3.5. Het AB vraagt de stuurgroep van het follow-up programma om de uitwerking van deze aanbeveling te verzorgen en hiertoe voorstellen te doen aan het AB.
Maassluis, Vlaardingen en Schiedam	
Algemeen	
Deze eerste tussenevaluatie van de regionale samenwerking in MRDH-verband komt al na twee jaar na de oprichting van de MRDH. Programma's en projecten zijn vaak nog in ontwikkeling en daar houden we vanzelfsprekend rekening mee. We zijn positief over de samenwerking en over de meerwaarde die het oplevert. Het eindrapport en de daarop gebaseerde aanbevelingen sluiten goed aan op de discussies en opmerkingen die in onze gemeenten in de groepsgesprekken zijn gemaakt en ook de voorgestelde oplossingen zijn herkenbaar.	Het AB bedankt de gemeente voor deze positieve reactie.
We ondersteunen de aanbeveling waarin het algemeen bestuur wordt voorgesteld de belangrijke thema's te bediscussiëren en deze in een strategische visie vast te stellen, waaronder uitbreiding van de kerntaken (pijlers). Het algemeen bestuur moet wel in de positie worden gebracht om strategisch te kunnen sturen en de samenhang te bewaken tussen de initiatieven en de pijlers. De strategische visie	Het AB zal in de reactie op de aanbevelingen over de governance nader ingaan op haar rol. Het AB vraagt de stuurgroep van het follow-up programma om de uitwerking van deze

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
biedt bovendien de mogelijkheid de takendiscussie te faciliteren en vanuit de inhoud te voeren. De aanbeveling van het onderzoeksteam om de GR op dit moment niet aan te passen en de samenwerking binnen de regeling te optimaliseren ondersteunen wij.	aanbeveling te verzorgen en hiertoe voorstellen te doen aan het AB.
Aanbeveling 1	
Een bundeling van de analyses van OESO, Tordoir en Rifkin is nodig om meer focus aan te brengen, met name in het Regionaal Investeringsprogramma. De MRDH heeft een agenderende rol, maar moet anderzijds ook meer van onderop lokale initiatieven verbinden en opschalen. Door het MIRT weten we waar de grote investeringen komen. Daarop moeten we aanhaken. Ook zal gezocht moeten worden naar middelen, bijvoorbeeld een aanvulling op de BDU (veel geld gaat naar beheer en onderhoud).	Het AB stelt voor om deze reactie in te brengen in het proces van de Strategische Agenda 2018-2022. Deze strategische agenda wordt voor zienswijze voorgelegd aan de nieuwe gemeenteraden. Gemeentelijke betrokkenheid bij de regionale maatschappelijke opgaven in onze regio is van cruciaal belang. Zonder deze betrokkenheid zijn deze opgaven niet adequaat op te pakken. De noodzaak voor meer middelen wordt onderstreept; samen met andere partners wordt om die reden lobby gevoerd richting het nieuwe Kabinet om de BDU te verhogen.
In het eindrapport komt de werkwijze van de BCVa iets minder naar voren. De BCVa is voortgegaan op de weg van Vervoer in de stadsregio Rotterdam en het Stadsgewest Haaglanden. Omdat deze werkwijze al meerdere jaren is gevolgd en bekend is, zijn er in de evaluatiegesprekken wellicht weinig opmerkingen over gemaakt. Het blijven volgen van deze bekende werkwijze heeft echter ook nadelen - we hebben bijvoorbeeld nog steeds twee tramsystemen- en volgens ons blijven er kansen liggen. De BCVa kan meer openstaan voor de lokale situatie en de besluitvorming kan toegankelijker.	Het AB zal deze reactie ter kennisname brengen van de voorzitter van de BC Va en stelt voor dat de leden van de BC Va deze reactie ook zelf daar inbrengen.
Voorts kan volgens ons de betrokkenheid van de BCVa bij het Regionaal Investeringsprogramma worden versterkt. De afstemming en de samenwerking tussen strategie en projecten van de BCVa en BCEV moet worden verbeterd. De koppeling van vervoerswaarden en economische waarden is voor een integrale afweging voor de investeringskeuzes noodzakelijk. Bij geschillen van inzichten tussen Va en EV is de rol van het algemeen bestuur essentieel.	Het AB zal deze reactie ter kennisname brengen van de voorzitters van de BC's en vragen voldoende aandacht te hebben voor de onderlinge afstemming. Voor wat betreft het Regionaal Investeringsprogramma is er een bestuurlijke investmentboard ingesteld waarin vertegenwoordigers zitten van diverse gremia, waaronder beide BC's. De rol van het AB in relatie tot de BC's zal worden betrokken bij het verhelderen en expliciteren van de besluitvormingscyclus.
Aanbeveling 2 en 3	
De praktijk is dat binnen en buiten de context van de GR-MRDH strategische allianties zijn aangegaan.	Overdracht van bevoegdheden zou een wijziging

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
Voor Wonen werken de MVS-gemeenten samen met andere Rijnmondgemeenten. Ook voor bovenlokaal groen en ruimte zijn samenwerkingsverbanden actief. In principe is voor de MVS-gemeenten een taakuitbreiding van de MRDH bespreekbaar op basis van een gevoerde strategische takendiscussie en in het verlengde daarvan het benoemen van opkomende thema's. Uitbreiding van de taken gebeurt dan op urgentie en inhoudelijke argumenten. Omdat er op dit moment geen draagvlak is om de GR voor dit doel te wijzigen is het opt-in model om taken binnen de context van de GR te brengen, begrijpelijk, hoewel nog onduidelijk is welke uitwerking dit model krijgt. Toch willen we alvast enkele noties in deze zienswijze meegeven: - We hebben twee kerntaken binnen de GR en die doen we met de 23 deelnemende gemeenten. Dat staat niet ter discussie. - We hebben vrijwillige tafels (plustaken) met een facilitaire rol van de MRDH. Transparantie en verantwoording zijn belangrijke kernwoorden. Deelname aan de tafels kan worden gerealiseerd tegen een vergoeding van de kosten. Het is prudent om de levensduur van een bepaalde tafel aan te geven. - Voor Wonen en RO staan we aan de vooravond van een aanzienlijke versnelling van de bouwopgave, het realiseren van energiearme woningen en het bundelen van regels in de Omgevingswet teneinde makkelijker woningbouwprojecten te starten. Vanwege de urgentie en het regionale karakter van dit dossier is het op korte termijn starten van de strategische takendiscussie essentieel. - Het algemeen bestuur moet een meer strategische rol krijgen. Het AB heeft verantwoordelijkheid voor de keuze en de borging van de bestuurlijke trajecten voor de verschillende opgaven. Een goede communicatie op basis van transparantie en een degelijke verslaglegging tussen de verschillende tafels en met de raden is belangrijk. Dat is van toenemend belang door de spanning tussen de formeel juridische GR en de meer informele samenwerking in het opt-in model. - Een goede afstemming met de provincie is van groot belang. Coördinatie kan bij de provincie worden gelegd als de grenzen van de GR de MRDH teveel beperken. Als deze overleggen vorm krijgen, dienen zij bij te dragen aan de realisatie van de centrale doelstelling van de MRDH: het verbeteren van het economisch vestigingsklimaat. - Voor de MVS-gemeenten is het voorkómen van bestuurlijke drukte en het creëren van meerwaarde ten opzichte van bestaande overlegstructuren essentieel. Voor Ruimtelijke ordening en Wonen binnen de context van de GR MRDH ligt het in de rede dat zoveel mogelijk gemeenten en de provincie deelnemen.	van de GR behoeven en dat is wat het AB betreft niet aan de orde. Het door de onderzoekers voorgestelde opt-in model past binnen de huidige GR MRDH, te weten art. 3.5. Het is aan de gemeenten zelf om een verzoek aan het AB in te dienen wanneer zij van deze mogelijkheid gebruik willen maken. Als een dergelijk verzoek binnen komt beslist het AB of zij op het gevraagde onderwerp wil faciliteren en welke voorwaarden hieraan verbonden worden. Vanzelfsprekend dient bestuurlijke drukte te worden voorkomen. Het AB vraagt de stuurgroep van het follow-up programma om de uitwerking van deze aanbeveling te verzorgen en hiertoe voorstellen te doen aan het AB. .
Aanbeveling 4, 5 en 6	
We zijn het eens met een verbetering van de MRDH-besluitvormingscyclus en een onderlinge rolvastheid door een beschrijving van de rollen van alle betrokkenen. Wat zijn de verwachtingen van elkaar en waar gaan we over? We zijn het ook eens dat goede communicatie binnen gemeenten een versterking van het politieke proces in de MRDH betekent. De inrichting van een Klankbordgroep per gemeente kan daaraan bijdragen. De positie en de werking van de adviescommissies kan worden verbeterd. De aanbeveling van een 'lichtere invulling' van de commissies spreekt ons minder aan. Het gaat er om de rollen en taken van	Het AB constateert dat er in de zienswijzen met verschillende invalshoeken op deze aanbeveling is gereageerd. Algemeen geldt dat de gemeenten de behoefte hebben om de betrokkenheid van de adviescommissies meer op inhoud, aan de voorkant van de beleidsprocessen betrokkenheid te organiseren. Wat het AB betreft nemen een

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
de adviescommissies duidelijk te formuleren. Het is mogelijk de adviescommissies te belasten met belangrijke thema's die in een soort denktank-verband worden besproken en van adviezen voorzien. Op deze manier krijgen de adviescommissies een meer inhoudelijke rol. Voor de exacte invulling is de betrokkenheid van de raden vanaf het begin bij de verbeterslag essentieel. Voor de Rekeningencommissie kan de werking en de deelname worden verbeterd. Nu mag alleen worden geadviseerd over de jaarrekening. Onduidelijk is wat met de adviezen gebeurt. De opkomst blijft waarschijnlijk daardoor achter. Bovendien is discussie gewenst om eventuele taakverbreding met bijvoorbeeld de begroting te bespreken.	aantal leden van de adviescommissies onder leiding van de stuurgroep het initiatief om de 'andere rol' van de adviescommissies nader uit te werken. De MRDH-organisatie kan daarbij desgewenst ondersteuning bieden. Wat het AB betreft nemen een aantal leden van de Rekeningcommissie onder leiding van de stuurgroep het initiatief om uit te werken op welke wijze de rol van de Rekeningcommissie nader ingevuld kan worden.
Aanbeveling 7, 8 en 9	
Wij zijn van mening dat er met betrekking tot de ambtelijke ondersteuning een integraal pro-actief personeelsbeleid van de MRDH moet komen. Behalve dat gemeentelijke ambtenaren de MRDH-ambtenaren kunnen ondersteunen bij specifieke projecten, kunnen we elkaar versterken door gezamenlijk ambtenaren te professionaliseren, ze uitwisselbaar te maken en ze aan te haken op de kernopgaven van de regio. Bij specifieke projecten, als de belangen van de MRDH en een gemeente in elkaars verlengde liggen, hebben partijen er baat bij als lokale capaciteit wordt ingezet in de MRDH. Of dat in alle gevallen daadwerkelijk mogelijk is, is een kwestie van prioriteitsstelling binnen de gemeente. De gemeentesecretarissen kunnen dat met de MRDH organiseren. Wij zijn het op basis van het voorafgaande eens met aanbeveling 8 om het overleg van MRDH-gemeentesecretarissen weer te activeren en tijdelijke vervanging van de deelnemers op minimaal directieniveau te organiseren.	Het AB bedankt de gemeenten voor de reactie op deze aanbevelingen. Het AB juicht het initiatief toe om het gemeentesecretarissenoverleg weer te activeren. Meerdere gemeenten hebben aangegeven dit te willen doen.
Ook wij vinden dat de samenwerking van griffiers in MRDH-verband belangrijk: lokaal ter ondersteuning van de eigen raadsleden die in MRDH-gremia actief zijn en strategisch op MRDH-niveau zodat in voldoende mate rekening kan worden gehouden met de belangen en positionering van raadsleden. Wij kunnen ons voorstellen dat enkele griffiers uit de Kring Rijnmond en de Kring Haaglanden voor het formuleren van enkele voorstellen het voortouw nemen.	Het AB vindt het belangrijk dat raadsleden betrokken zijn. De griffies kunnen hier een belangrijke rol in spelen. Het AB roept de voorzitters van beide kringen op actief bij te dragen aan het organiseren van betrokkenheid.
Aanbeveling 10, 11, 12, 13 en 14	
Ten aanzien van de stukkenstroom van de MRDH-organisatie richting de gemeenten is kritiek. De in het eindrapport genoemde oorzaken worden herkend. In de aanbevelingen wordt een belangrijke oorzaak niet genoemd, te weten de onregelmatigheid waarmee stukken worden verstuurd en ontvangen. Dat gaat ten koste van interne afstemming en communicatie in de vorm van annotaties en bovenlokale afstemming in MVS-verband. Veel wordt gewonnen als de stukken tijdig en gestructureerd worden ontvangen.	Het algemeen bestuur neemt deze aanbevelingen ter harte en vraagt de stuurgroep om de mogelijkheden en voorwaarden voor een digitaal informatiesysteem nader uit te werken inclusief de regelmaat van toezending. Toegezegd wordt dat voortaan elk besluit genomen kan worden op basis van een samenvatting van één à twee pagina's. De agendaposten dienen derhalve zelfstandig leesbaar te zijn. Hiermee wordt de stukkenstroom overzichtelijk en behapbaar. Uiteraard zal alle achterliggende documentatie beschikbaar komen, al dan niet via het digitaal

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
Wij zijn het eens burgemeesters in te zetten voor de MRDH vanwege hun grote bestuurlijke netwerken. Die bereidheid is er ook. Omgekeerd is het wel van belang dat de burgemeesters door de MRDH worden gevraagd op het specifieke dossier en tijdig worden betrokken.	informatiesysteem. Het AB bedankt de gemeenten voor de bereidheid bestuurders in te zetten voor MRDH-dossiers.
Midden-Delfland	
Algemeen	
Op hoofdlijnen stemt de gemeenteraad in met de aanbevelingen die voortvloeien uit de tussentijdse evaluatie. De bijlage bevat een inhoudelijke zienswijze per aanbeveling. Tevens hebben wij het raadsbesluit over de zienswijze bijgevoegd. De inhoudelijke rapportage 'Regionaal denken, lokaal doen!' en de daarop gebaseerde aanbevelingen zijn herkenbaar. De aanbevelingen sluiten aan op de positief kritische opmerkingen die naar voren zijn gebracht tijdens de diverse evaluatiegesprekken.	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie.
Uit de wetenschappelijke rapportage volgen twee hoofdonderwerpen waaraan we in gezamenlijkheid verder kunnen werken om voor onze inwoners invulling te geven aan de kerntaken verbeteren bereikbaarheid en versterken economisch vestigingsklimaat. Ten eerste is dat het versterken van de positie van de gemeenteraden en daaraan gekoppelde democratische legitimatie. Ten tweede is dat het inhoudelijk afstemmen en samenwerken op maatschappelijke opgaven met een regionaal of sub-regionaal karakter en gemeentelijke opgaven die door samenwerking kwalitatief beter worden of efficiënter uitgevoerd kunnen worden.	Het AB onderschrijft deze reactie en nodigt de gemeente uit om met concrete voorstellen te komen voor beide onderwerpen. Gemeentelijke betrokkenheid bij de regionale maatschappelijke opgaven in onze regio is van cruciaal belang. Zonder deze betrokkenheid zijn deze opgaven niet adequaat op te pakken.
Het Algemeen Bestuur stelt op 21 december 2017 een reactie vast op basis van de zienswijzen van de 23 deelnemers aan de gemeenschappelijke regeling. Wij hechten er aan te benadrukken dat het vaststellen van deze reactie weliswaar het einde van de tussentijdse evaluatie betekent, maar niet het einde van het verbeterproces. De uitwerking van de aanbevelingen biedt kansen om tussen de gemeenten en andere samenwerkingspartners een dialoog over de invulling op de twee hoofdonderwerpen te creëren. Wij verzoeken u om in dat proces de mogelijkheid te creëren om in 2018 de nieuw gekozen gemeenteraden hierbij te betrekken.	Het AB onderschrijft deze reactie. Het AB onderschrijft dat een evaluatie nooit een eindpunt zou moeten zijn, maar de start van verdere ontwikkeling. Op 21 december 2017 wordt het evaluatieproces als zodanig afgerond, maar daarna start de daadwerkelijke effectuering in de praktijk. Hiervoor wordt een follow-up programma opgesteld, waarbij in de planning rekening wordt gehouden met de nieuw gekozen gemeenteraden.
Aanbeveling 1	
Het aanscherpen van het inhoudelijk verhaal met als doel meer focus te krijgen wordt ondersteund. De inhoudelijke basis hiervoor zijn de adviezen van het OESO, professor Tordoir en de Roadmap Next Economy. Het Regionaal Investeringsprogramma is daarbij een bestaand en inhoudelijk goed instrument om te gebruiken voor het inhoudelijke verhaal van de regio en focus te houden. Het proces van de strategische discussie is een goede gelegenheid om gemeenteraden op strategisch niveau inhoudelijk bij de MRDH te betrekken. Wat kunnen projecten van individuele gemeenten bijdragen aan het vergroten van de bereikbaarheid en versterken van het economisch vestigingsklimaat en hoe kunnen gezamenlijke regionale projecten weer bijdragen aan de	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie en stelt voor om die te betrekken bij het proces van de Strategische Agenda 2018-2022.

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
maatschappelijke opgaven van overheden, waaronder de gemeenten. Uitvoering en realisatie worden daarna onderdeel van het Regionaal Investeringsprogramma. Basis voor het gezamenlijk opbouwen van het programma blijft de missie: <i>De Metropoolregio Rotterdam Den Haag werkt aan een Europese topregio.</i> <i>23 gemeenten gaan de uitdaging aan om de internationale concurrentiepositie te verbeteren door hun kennis en bestuurlijke kracht in te zetten en samen te werken met het bedrijfsleven, de kennisinstituten en medeoverheden. Wij werken aan een aantrekkelijke regio voor inwoners om te werken, wonen en recreëren, waar (internationale) bedrijven zich vestigen en waar bezoekers zich welkom voelen. Wij richten ons op het versterken van de bereikbaarheid en het economisch vestigingsklimaat van de regio Rotterdam Den Haag.</i>	
Aanbeveling 2 Inhoudelijk wordt deze aanbeveling onderschreven, maar niet procesmatig. De urgentie om de bereikbaarheid te verbeteren en het economisch vestigingsklimaat te versterken is onveranderlijk hoog. Belangrijk is om in deze situatie uit te blijven gaan van het doel en alleen als dat niet binnen de bestaande structuur gehaald kan worden, te discussiëren over de structuur. De doelen zijn helder geformuleerd in de visie: <i>De Metropoolregio Rotterdam Den Haag wil een Europese topregio worden. Wij zijn al een sterke Europese regio, maar willen nog beter presteren. Betere economische prestaties, betekenen meer welvaart voor de inwoners. Om dit te bereiken zetten we in op:</i> • <i>Verbetering van de (internationale) bereikbaarheid van de metropoolregio</i> • <i>Economische vernieuwing</i> • <i>Transitie naar toonaangevende duurzaamheid</i> • <i>Attractiviteit van de regio</i> Uit de onder andere adviezen van het OESO en professor Tordoir blijkt dat de vier doelen onderling een directe inhoudelijke relatie hebben. Projecten van het Regionaal Investeringsprogramma moeten allen bijdragen aan meerdere doelen. Afstemming op regionaal niveau binnen het AB biedt hierbij een kwalitatieve meerwaarde. Uitwerking, besluitvorming en realisatie kan dan op gemeentelijk en sub-regionaal niveau plaatsvinden.	Het AB onderschrijft het uitgangspunt dat de inhoud voorop staat en de structuur daar op volgt. Gemeentelijke betrokkenheid bij de regionale maatschappelijke opgaven in onze regio is van cruciaal belang. Zonder deze betrokkenheid zijn deze opgaven niet adequaat op te pakken.
Aanbeveling 3 In het verlengde van de zienswijze op aanbeveling 2 wordt het systeem van opt-in onderschreven. Het aanbrengen van een 'verenging' op het regionale takenpakket wordt afgewezen. Deze 'verenging' staat haaks op de constatering van het OESO-rapport. Het wetenschappelijk onderzoeksrapport van de Vereniging Deltametropool 'Spot On: Landschap als vestigingsvoorwaarde' concludeert dat het landschap een vestigingsvoorwaarde is voor bedrijven. Het vestigingsklimaat is daarin gedefinieerd als: 'de combinatie van factoren die talent en bedrijven aantrekt en vasthoudt'. Aansluitend op de missie en visie van de MRDH werkt een 'verenging' van de taakomschrijving contra productief. Risico van het herdefiniëren van de taakomschrijving is dat een structuurdiscussie ontstaat, waarbij het behalen van doelen stagneert. Dit kan ten koste gaan van de regionale opgaven om groei van de	Wat betreft het AB is een wijziging van de vigerende GR niet aan de orde. Het door de onderzoekers voorgestelde opt-in model past binnen de huidige GR MRDH, te weten art. 3.5. Het is aan de gemeenten zelf om een verzoek aan het AB in te dienen wanneer zij van deze mogelijkheid gebruik willen maken. Als een dergelijk verzoek binnen komt beslist het AB of zij op het gevraagde onderwerp wil faciliteren

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
werkgelegenheid te creëren, de economie te vernieuwen en te verduurzamen en de attractiviteit van de regio te vergroten met onder andere groene landschappen. De onderlinge samenhang tussen economie, bereikbaarheid, landschap en wonen blijkt ook uit het eindrapport 'analyserapport en oplossingsrichtingfase MIRT-onderzoek Bereikbaarheid Rotterdam Den Haag'. Binnen de MRDH werkt het opt-in model al goed op het taakveld 'energie'. Het opt-in model sluit aan op de huidige structuur van vrijwillige, maar niet vrijblijvende regionale samenwerking binnen de landschapstafels en op het taakveld 'wonen' in de voormalige regio Haaglanden. Iedere deelnemer is en blijft verantwoordelijk voor de eigen besluitvorming. Wij ondersteunen een verdere invulling van het opt-in model vanuit de missie en visie van de MRDH. Dit onder de voorwaarde dat het opt-in model niet leidt tot een aanpassing van de gemeenschappelijke regeling.	en welke voorwaarden hieraan verbonden worden. Vanzelfsprekend dient bestuurlijke drukte te worden voorkomen.
Aanbeveling 4	
Wij ondersteunen het principe van deze aanbeveling. Het uiteindelijke standpunt is afhankelijk van de uitwerking. Uitgangspunt bij de oprichting van de MRDH was om het principe van verlengd lokaal bestuur op een vernieuwende manier regionaal in te vullen. Doelstelling was een netwerkorganisatie die meer horizontaal in plaats van verticaal werkt. De organisatie is meer faciliterend, dan sturend; de gemeenten voeren uit. De huidige governance is noodzakelijkerwijs ingevuld vanuit de juridische structuur van de Wet gemeenschappelijke regelingen. Met name de rol van de adviescommissies is hierbij niet helder en naar onze mening onvoldoende ingevuld vanuit de kaderstellende rol van de gemeenteraad. Het betrekken van gemeenteraden en individuele raadsleden bij de regionale ontwikkeling is belangrijk. Hierbij past naar onze mening meer een rol in de vorm van agendasettend, zoals hiervoor in de zienswijze bij aanbeveling 1 is genoemd. De gemeenteraad agendeert en de portefeuillehouders zorgen voor onderlinge afstemming en uitvoering en vanuit AB en DB vindt overleg plaats met regionale partijen, provincie, Rijk en Europa.	Het AB constateert dat er in de zienswijzen met verschillende invalshoeken op deze aanbeveling is gereageerd. Algemeen geldt dat de gemeenten de behoefte hebben om de betrokkenheid van de adviescommissies meer op inhoud, aan de voorkant van de beleidsprocessen betrokkenheid te organiseren. Wat het AB betreft nemen een aantal leden van de adviescommissies onder leiding van de stuurgroep het initiatief om de 'andere rol' van de adviescommissies nader uit te werken. De MRDH-organisatie kan daarbij desgewenst ondersteuning bieden.
Aanbeveling 5	
Dit is een aanbeveling die gericht is op de individuele gemeente en niet op de regionale samenwerking. Wel zien wij hierbij dat een goede lokale invulling bijdraagt aan het vergroten van de regionale betrokkenheid. Een klankbordgroep vergroot de betrokkenheid van gemeenteraden. Het systeem vervangt echter niet het primaat van de gemeenteraad. Vanuit de zienswijze die bij aanbeveling 4 is genoemd en daarbij behorende zienswijzenprocedure zorgt de gemeenteraad voor de kaderstelling in het regionaal verband. Binnen die kaders zorgt de portefeuillehouder voor de gemeentelijke inbreng. De controlerende taak van de gemeenteraad richt zich op de inbreng en resultaten van de portefeuillehouder. Een interne klankbordgroep werkt ondersteunend en biedt goede mogelijkheden voor overleg met enkele vertegenwoordigers vanuit de gemeenteraad, maar kan niet bindend of besluitvormend zijn ten aanzien van standpuntbepalingen op strategische dossiers.	Het AB onderschrijft deze opvatting. Het is aan de gemeenten zelf hoe de betrokkenheid en afstemming tussen de wethouders en raadsleden georganiseerd wordt. Het AB doet de suggestie om gebruik te maken van de ervaringen die in andere gemeenten zijn opgedaan met een MRDH-klankbordgroep.
Aanbeveling 6	
Deze zienswijze wordt onderschreven. Inhoudelijk sluit dit aan op onze zienswijze bij de aanbevelingen 1 en 5.	Het AB constateert dat er in de zienswijzen met verschillende invalshoeken op deze aanbeveling is gereageerd. Algemeen geldt dat de gemeenten de behoefte hebben om de betrokkenheid van de

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
	adviescommissies meer op inhoud, aan de voorkant van de beleidsprocessen betrokkenheid te organiseren. Wat het AB betreft nemen een aantal leden van de adviescommissies onder leiding van de stuurgroep het initiatief om de 'andere rol' van de adviescommissies nader uit te werken. De MRDH-organisatie kan daarbij desgewenst ondersteuning bieden.
Aanbeveling 7	
Deze zienswijze wordt onderschreven. Dit is een afspraak die bij het instellen van de MRDH als onderdeel van het vernieuwend besturen is gemaakt op de doelstelling versterking economisch vestigingsklimaat. Wij blijven hierbij van mening dat iedere gemeente inzet kan leveren vanuit eigen deskundigheid en specifieke beleidsdoelen. Vanuit Midden-Delfland bevestigen wij onze bijdrage vanuit het landschapsbeleid, zoals die nu ook mede plaatsvindt met ambtelijke inzet binnen de Landschapstafel Hof van Delfland en de Stichting Landschapsfonds Hof van Delfland.	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie en voor de geleverde ambtelijke inzet.
Aanbeveling 8	
De stelling dat de gemeentesecretarissen verantwoordelijk zijn wordt onderschreven. De vraag of een extra inzet en meer overleg noodzakelijk is, lijkt niet echt opportuun. Het rapport biedt onvoldoende basis om zonder meer vast te stellen dat een extra inzet noodzakelijk is. Wel onderschrijven wij de mening dat tussen de gemeentesecretarissen periodiek overleg wenselijk is. Dit overleg is bedoeld als afstemming en kan ook 'vraag-gestuurd' invulling geven de noodzaak om vanuit het Regionaal Investeringsprogramma eigen ambtelijk inzet te faciliteren. Vanuit het overleg van gemeentesecretarissen kan dan ook bewaakt worden dat iedere gemeente naar eigen capaciteit en deskundigheid ondersteuning biedt.	Wat het AB betreft is het aan de gemeentesecretarissen om het initiatief tot overleg te nemen. De MRDH-organisatie kan daarbij ondersteunen.
Aanbeveling 9	
Een periodiek overleg tussen griffiers heeft een meerwaarde als ondersteuning aan de gemeenteraad en raadsleden. Het delen van informatie en aangeven van procedurele knelpunten kan betrokkenheid vergroten en het proces richting gemeenteraden versterken. Wel blijft het hierbij van belang om te zorgen voor een zuivere bestuursrechtelijke scheiding in bevoegdheden en verantwoordelijkheden tussen college en gemeenteraad. De gemeenteraad is kaderstellend en controlerend, waarbij het college verantwoordelijk is bij de voorbereiding van raadsvoorstellen, zoals de zienswijzenprocedure en begroting MRDH.	Het AB vindt het belangrijk dat de besluitvormingsprocessen goed op elkaar zijn afgestemd. De griffies kunnen hier een belangrijke rol in spelen. Het AB roept de voorzitters van beide kringen op dit te organiseren. Vanzelfsprekend ondersteunen wij uw pleidooi om oog te blijven hebben voor ieders rol en verantwoordelijkheid.
Aanbeveling 10	
Deze aanbeveling wordt voor het gedeelte van de stukkenstroom onderschreven. De doelstelling hoeft niet per definitie minder en kortere stukken te zijn. De inhoud moet centraal blijven staan. Het is wel goed om kritisch te kijken naar het proces, de inhoud en hoeveelheid van de documenten. Een opbrengst is dan mogelijk minder en kortere stukken.	Het AB zal deze reactie meenemen bij de verdere uitwerking van deze aanbeveling in het follow-up programma.
Aanbeveling 11	
Deze aanbeveling wordt onderschreven. Wij verwachten dat een digitaal systeem de overzichtelijkheid	Het AB zal deze reactie meenemen bij de verdere

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
versterkt en het gevoel van een ongecontroleerde stroom van documenten kan verminderen. Tevens biedt mogelijkheden tot een praktische (ambtelijke) uitwisseling van documenten en best-practices.	uitwerking van deze aanbeveling in het follow-up programma.
Aanbeveling 12	
Deze aanbeveling wordt onderschreven. Doel moet vooral zijn een heldere en vlotte aanlevering van documenten. Het digitale informatiesysteem moet hierbij dan ondersteunend en niet sturend zijn. Het systeem moet breed ingezet worden, waarbij ook de onderwerpen van de opt-in systematiek, zoals wonen, ruimtelijke ordening en groene landschappen betrokken zijn.	Het AB zal deze reactie meenemen bij de verdere uitwerking van deze aanbeveling in het follow-up programma.
Aanbeveling 13	
Deze zienswijze wordt onderschreven. De huidige communicatiestrategie van de MRDH sluit hierop aan. De MRDH-organisatie communiceert niet direct op inhoud, maar op de meerwaarde van de resultaten die geboekt worden door regionaal met elkaar samen te werken. Aanvullend hierop is onze wens dat in de begroting en jaarrekening meer gecommuniceerd wordt over de maatschappelijke taken en opbrengsten van de MRDH. De MRDH is verlengd lokaal bestuur en bedoelt als 'instrument' om gemeentelijke opgaven en doelstellingen te realiseren. In de begroting en jaarrekening kan aangegeven worden op welke maatschappelijke doelstellingen de MRDH zich richt en hoe zij daaraan bijdraagt. Het gaat hierbij dan om sturingsinformatie voor gemeenteraden, welke dan ook bijdraagt aan het vergroten van betrokkenheid. Voorbeelden zijn bijvoorbeeld bezettingsgraad van OV-lijnen, ontwikkeling werkgelegenheid, doelstellingen en realisatie van concrete projecten; de jaarlijkse Regiomonitor bevat voor een groot gedeelte de basisinformatie. Invulling en behoefte hieraan kan onderdeel zijn van raadsledenbijeenkomst.	Het AB zal deze reactie ter harte nemen bij het opstellen van de begroting en jaarrekening.
Aanbeveling 14	
Deze zienswijze wordt onderschreven. Lokale en regionale belangen liggen in het algemeen in elkaars verlengde. Regionale samenwerking biedt dan een meerwaarde bij het realiseren van beide doelen. Hierover communiceren naar inwoners is dan mogelijk, waarbij het wenselijk is dat voor communicatie aan inwoners informatie beschikbaar is die aansluit op concrete maatschappelijke doelstellingen (zie ook de zienswijze op aanbeveling 13).	Het AB bedankt de gemeente voor de reactie; deze sluit aan op de bestaande communicatiestrategie.
Pijnacker-Nootdorp	
Algemeen	
Deze eerste evaluatie biedt aanknopingspunten voor de verdere groei van de intergemeentelijke samenwerking in de Metropoolregio. Wij herkennen in de bevindingen veel elementen die ook in de in onze gemeente gevoerde evaluatiegesprekken aan de orde kwamen.	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie.
Wij tekenen daarbij aan dat wij het van belang achten dat de besluiten van de MRDH op een voldoende democratische legitimiteit rusten. Gelet op de bevindingen in het evaluatierapport komen wij tot de conclusie dat dit binnen de huidige structuur moeilijk te realiseren is. Wij vragen daarom de MRDH om te onderzoeken op welke wijze de democratische legitimiteit kan worden gewaarborgd. Dit onderzoek zal zich uitstrekken tot de mogelijkheden binnen de huidige kaders (bestaande wet en regelgeving, waarbij gekeken kan worden naar de organisatie van andere (stads)regio's) als buiten de bestaande kaders (denk bijvoorbeeld aan de door de burgemeester en gemeentesecretaris van Bladel voorgestelde Federatieraad (zie VNG magazine van 17 november 2017)).	Het AB stelt voor om niet nu een eigen onderzoek te starten maar eerst de kabinetsvoornemens over de aanpassing van de Wgr op dit onderwerp af te wachten. De in het regeerakkoord aangekondigde wijziging van de Wgr wordt aangegrepen om de positie van de raden verder te versterken. De GR MRDH is hierbij volgend aan de Wgr. Wanneer de Wgr wordt aangepast

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
	aan de voornemens van het kabinet, zullen de aanpassingen ook in de GR MRDH worden verwerkt. Daarnaast zal het AB dit signaal meegeven aan de stuurgroep zodat er bij de verdere uitwerking van de rol van de adviescommissies ook rekening gehouden kan worden met democratische legitimiteit.
Wij nemen kennis van het algemene beeld dat de MRDH door de deelnemers wordt ondersteund en dat tussen de MRDH en de provincie een goede relatie wordt opgebouwd.	Het AB neemt kennis van deze reactie.
Onder medeneming van, en in afwachting van de uitkomst van het door ons gevraagde onderzoek, stemmen wij in met de aanbevelingen die moeten helpen het verhaal te verscherpen, de procesgang en besluitvormingscyclus, en de informatievoorziening en communicatie te verbeteren. Die kunnen allen helpen het functioneren van de verschillende gremia te verbeteren. Met uitwerking en uitvoering daarvan zijn stappen vooruit in de kwaliteit van de samenwerking en het resultaat daarvan te verwachten.	Het AB beschouwt deze reactie als inbreng voor het follow-up programma.
Aanbeveling 2	
Met betrekking tot aanbeveling 2 (<i>De MRDH moet een discussie voeren over de uitbreiding van het aantal taken</i>) zijn wij van mening dat discussie over dit onderwerp op zichzelf nuttig is. Terecht wordt echter opgemerkt, dat een uitbreiding van MRDH niet op brede steun kan rekenen, en daarom niet aan de orde kan zijn. Het is bovendien belangrijk om nu eerst aandacht te geven aan het verder ontwikkelen van de MRDH, voordat uitbreiding van het takenpakket wordt overwogen. Op zich zelf zou het een goede gedachte zijn als er een afgestemde overkoepelende ruimtelijke visie voor het hele gebied zou komen, al dan niet onder regie van de MRDH. Dit geldt ook voor andere onderwerpen die raken aan de huidige pijlers van MRDH.	Het AB constateert dat er in de zienswijzen met verschillende invalshoeken op deze aanbeveling is gereageerd. Overdracht van bevoegdheden zou een wijziging van de GR behoeven en dat is wat het AB betreft niet aan de orde. Het door de onderzoekers voorgestelde opt-in model past binnen de huidige GR MRDH, te weten art. 3.5. Het is aan de gemeenten zelf om een verzoek aan het AB in te dienen wanneer zij van deze mogelijkheid gebruik willen maken. Dit zou ook kunnen leiden tot een opt-in waar alle 23 gemeenten aan deelnemen.
Aanbeveling 3	
Aanbeveling 3 (<i>Wij adviseren te gaan werken met een opt-in systeem voor de terreinen die niet onder Va of onder EV in enge zin vallen</i>) steunen wij niet. Dit heeft het risico in zich dat bestuurlijke drukte toeneemt. In het verlengde van onze zienswijze op aanbeveling 2 vinden wij het ook hier wenselijk dat er eerst aandacht komt voor verdere ontwikkeling van de MRDH, voordat een opt-in systeem wordt overwogen. Thematische bespreking van onderwerpen die meerdere gemeenten raken in bestuurlijke tafels, zoals dat ook nu al gebeurt, achten wij wel zinvol, en willen wij voortzetten.	Het door de onderzoekers voorgestelde opt-in model past reeds binnen de huidige GR MRDH, te weten art. 3.5. Vanzelfsprekend dient bestuurlijke drukte te worden voorkomen. Het AB vraagt de stuurgroep van het follow-up programma om de uitwerking van deze aanbeveling te verzorgen en hiertoe voorstellen te doen aan het AB.
Aanbeveling 4	
Wij steunen de aanbeveling de MRDH- besluitvormingscyclus te verhelderen en te expliciteren	Het AB beschouwt deze reactie als inbreng voor

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
(aanbeveling 4). Daarbij moeten naar onze mening echter naast AB en DB ook de bestuurscommissies en adviescommissies, en hun onderlinge samenhang worden betrokken.	het follow-up programma.
Aanbeveling 5	
Wij onderschrijven in het algemeen de aanbeveling om de interne organisatie van MRDH-zaken in onze gemeente verder te ontwikkelen (aanbeveling 5). Wij zijn echter ook van mening dat het aan de gemeenten zelf is om daarvoor een structuur en werkwijze te ontwikkelen die de kwaliteit van voorbereiding, gesprek en terugkoppeling optimaliseert, aansluitend bij de gemeentelijke werkwijze. Een scherper verhaal, een betere procesgang en besluitvormingscyclus, en een betere informatievoorziening en communicatie zullen hieraan al in positieve zin kunnen bijdragen.	Het AB onderkent dat het aan de gemeente zelf is om een structuur en werkwijze te ontwikkelen op dit punt. Als suggestie wordt meegegeven om gebruik te maken van goede ervaringen met een MRDH-werkgroep in andere gemeenten. Uw opmerkingen ten aanzien van een betere procesgang en besluitvormingscyclus bij MRDH wordt ter harte genomen door het AB en derhalve meegenomen in het follow-up traject.
Aanbeveling 6	
Wij delen de visie dat de adviescommissies een lichtere rol kunnen krijgen niet (aanbeveling 6). Wij zijn er juist van overtuigd dat door de adviescommissies een goede plek in de procesgang te geven, en door de kwaliteit van agendering en voorbereiding te verbeteren deze commissies een waardevolle rol kunnen gaan spelen bij agendering en besluitvorming van MRDH-vraagstukken. Thematische bijeenkomsten kunnen hier nog meerwaarde aan geven. Terugkoppeling naar de raad krijgt daarmee naar onze mening meer betekenis en wint aan kwaliteit.	Het AB constateert dat er in de zienswijzen met verschillende invalshoeken op deze aanbeveling is gereageerd. Algemeen geldt dat de gemeenten de behoefte hebben om de betrokkenheid van de adviescommissies meer op inhoud, aan de voorkant van de beleidsprocessen betrokkenheid te organiseren. Wat het AB betreft nemen een aantal leden van de adviescommissies onder leiding van de stuurgroep het initiatief om de 'andere rol' van de adviescommissies nader uit te werken. De MRDH-organisatie kan daarbij desgewenst ondersteuning bieden.
Tot slot	
Wij steunen de overige aanbevelingen. Veel hangt nu af van de uitwerking. Wij hebben het voornemen daar snel mee van start te gaan. In eigen huis, maar ook in MRDH-verband. Wij verwachten dat hiermee de samenwerking tussen de MRDH-gemeenten verder zal verbeteren, en de visie -een Europese topregio worden- daadwerkelijk gerealiseerd zal worden.	Het AB bedankt de gemeente voor deze proactieve reactie en nodigt de gemeente uit om actief bij te dragen aan het follow-up programma.
Ridderkerk	
Algemeen	
Ten eerste willen wij u onze complimenten maken voor de opzet van de evaluatie, het doorlopen proces en het geleverde resultaat. Wij denken dat hiermee een goede basis is gelegd voor verbeteringen in de samenwerking en de besluitvorming.	Het AB bedankt de gemeente voor de waardering voor het proces. Dankzij de inzet van de 23 gemeenten is het gelukt om het proces in een krap tijdspad af te ronden. Het AB is de gemeenten daar zeer erkentelijk voor.
Over grenzen kijken – inhoudelijk en in de samenwerking Ridderkerk is een schakel tussen Metropoolregio en Drechtsteden; tussen Rotterdam, Haven en	Het AB erkent het belang van grensoverschrijdend werken. In de praktijk wordt

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
achterlandverbindingen. Het economisch vestigingsklimaat en het vervoerssysteem overstijgen bestuurlijke grenzen. Wij vinden het van belang dat grensoverschrijdend wordt gewerkt, zowel inhoudelijk als in de samenwerking. Wij waarderen dan ook de verbeterde samenwerking en relatie tussen MRDH en provincie. In het evaluatierapport en de aanbevelingen zien wij het thema 'grensoverschrijdend' echter niet voldoende terug.	ook op die manier gewerkt. Een goed voorbeeld hiervan is het Regionaal Investeringsprogramma dat in goede samenwerking met de provincie en de regio's Drechtsteden en Leiden is opgesteld en in gezamenlijkheid tot uitvoering wordt gebracht. Het AB neemt kennis van de reactie dat dit thema onvoldoende terugkomt in het evaluatierapport. De inhoud van het rapport is immers de verantwoordelijkheid van het onderzoeksteam.
Aanbeveling 1, 2 en 3	
Twee pijlers – bestaande constellatie als uitgangspunt Focus op de pijlers Economisch Vestigingsklimaat en Vervoersautoriteit is een belangrijk punt voor Ridderkerk. Wij waarderen dat de huidige bestuurlijke constellatie het uitgangspunt blijft, en in de evaluatie niet ter discussie wordt gesteld.	Uit het rapport blijkt dat er geen draagvlak is om de GR MRDH te wijzigen. Wat het AB betreft is dat dan ook niet aan de orde.
Ook op andere thema's of opgaven kan regionale samenwerking meerwaarde bieden. Ons standpunt is dat het initiatief hiervoor dan bij gemeenten of bijvoorbeeld bij de provincie ligt. Per thema wordt dan bekeken welke rol de MRDH eventueel vervult. Een opt-in systeem is hierbij één van de mogelijke samenwerkingsvormen (aanbeveling 3). Wij vinden het echter een brug te ver als het AB van de MRDH een visie zou vaststellen op bijvoorbeeld wonen of RO (aanbeveling 2).	Overdracht van bevoegdheden zou een wijziging van de GR behoeven en dat is wat het AB betreft niet aan de orde. Het door de onderzoekers voorgestelde opt-in model past binnen de huidige GR MRDH, te weten art. 3.5. Het is aan de gemeenten zelf om een verzoek aan het AB in te dienen wanneer zij van deze mogelijkheid gebruik willen maken. Als een dergelijk verzoek binnen komt beslist het AB of zij op het gevraagde onderwerp wil faciliteren en welke voorwaarden hieraan verbonden worden. Het AB vraagt de stuurgroep van het follow-up programma om de uitwerking van deze aanbeveling te verzorgen en hiertoe voorstellen te doen aan het AB.
Het inhoudelijke verhaal – aanscherpen samenhang en herkenbaarheid De MRDH heeft in de eerste 2,5 jaar veel strategisch beleid ontwikkeld en veel inhoudelijk werk verzet. Wij kunnen ons erin vinden dat een aanscherping gewenst is (aanbeveling 1). Aandachtspunten hierbij zijn voor ons samenhang en herkenbaarheid. Samenhang tussen de inhoudelijke thema's; tussen 'het grote verhaal' en de individuele projecten. Samenhang en herkenbaarheid van de lokale belangen en speerpunten in het regionale beleid en andersom. Herkenbaarheid voor kleine gemeenten draagt bij aan het draagvlak voor de activiteiten van de MRDH.	Het AB stelt voor om deze reactie te betrekken bij het opstellen van de Strategische Agenda 2018-2022. De gemeente wordt uitgenodigd een actieve bijdrage te leveren aan dat proces. De strategische agenda wordt voor zienswijze voorgelegd aan de nieuwe gemeenteraden.
Aanbeveling 4, 5 en 6	
Betrokkenheid gemeenteraden en Adviescommissies – goed informeren en positioneren	Het AB neemt kennis van deze reactie.

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
Een belangrijk thema is de wijze waarop gemeenteraden, en vooral de leden van de Adviescommissies, betrokken zijn bij de MRDH. De afgelopen 2,5 jaar is de rol en het functioneren van de AC's een zoektocht geweest, dus het is voor ons herkenbaar dat dit onderwerp in de evaluatie ruim aandacht krijgt.	
Daarnaast zou de MRDH per onderwerp goed vooraf moeten doordenken hoe de Adviescommissies optimaal worden betrokken. Bij welke onderwerpen worden de Adviescommissies betrokken, op welk moment, welke bestuurlijke keuzes worden voorgelegd, en welke beslisinformatie is nodig? Bij sommige dossiers kan het innemen van een formeel standpunt op een voorgenomen besluit meerwaarde hebben, in andere gevallen juist het in een vroeg stadium inhoudelijk mee brainstormen. Wij geven er de voorkeur aan dat de reguliere AC-bijeenkomsten beter gaan functioneren, boven het organiseren van extra themabijeenkomsten, roadshows of regio-dagen (aanbeveling 6).	Het AB constateert dat er in de zienswijzen met verschillende invalshoeken op deze aanbeveling is gereageerd. Algemeen geldt dat de gemeenten de behoefte hebben om de betrokkenheid van de adviescommissies meer op inhoud, aan de voorkant van de beleidsprocessen betrokkenheid te organiseren. Wat het AB betreft nemen een aantal leden van de adviescommissies onder leiding van de stuurgroep het initiatief om de 'andere rol' van de adviescommissies nader uit te werken. De MRDH-organisatie kan daarbij desgewenst ondersteuning bieden.
Aanbeveling 10	
Wij onderschrijven de aanbeveling om de informatievoorziening te stroomlijnen (aanbeveling 10).	Het AB neemt deze aanbeveling ter harte en vraagt de stuurgroep om de mogelijkheden en voorwaarden voor een digitaal informatiesysteem nader uit te werken. Toegezegd wordt dat voortaan elk besluit genomen kan worden op basis van een samenvatting van één à twee pagina's. De agendaposten dienen derhalve zelfstandig leesbaar te zijn. Hiermee wordt de stroom van stukken overzichtelijk en behapbaar. Uiteraard zal alle achterliggende documentatie beschikbaar komen, al dan niet via het digitaal informatiesysteem.
Tot slot	
In deze brief hebben wij onze belangrijkste aandachtspunten voor de evaluatie met u gedeeld. Wij vertrouwen erop dat u bij het vervolgproces zo goed mogelijk tegemoet komt aan onze zienswijze, en kijken uit naar een constructieve samenwerking.	De gemeenten worden nauw betrokken in het follow-up programma waarmee de aanbevelingen in de praktijk geëffectueerd worden.
Rijswijk	
Algemeen	

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
Deze brief bevat onze zienswijze. Voordat wij een reactie geven op de afzonderlijke aanbevelingen, willen wij eerst een algemeen statement maken. Het onderzoeksteam is positief-kritisch over de ontwikkelingen binnen de gemeenschappelijke regeling van de MRDH. Wij onderkennen de verbeteringen in de processen en werkwijze van de MRDH, maar plaatsen wel kritische kanttekeningen bij de inhoudelijke opbrengsten. Vooral op het economische terrein zien wij als gemeente nog onvoldoende terug welke meerwaarde de MRDH heeft. Het regionaal investeringsprogramma is een goede stap, maar de effecten zijn voor de gemeente Rijswijk (nog) niet zichtbaar. Wij vragen u dan ook, naast de evaluatie van de werking van de gemeenschappelijke regeling zelf, kritisch te kijken naar de opbrengsten voor de individuele gemeenten binnen het samenwerkingsverband zelf.	Het AB neemt kennis van de kritische kanttekeningen en nodigt de gemeente uit om een actieve bijdrage te leveren aan het proces van de Strategische Agenda 2018-2022 waarin de lokale en regionale opgaven aan elkaar verknoopt kunnen worden. Graag wijst het AB u op het feit dat het hier een tussenevaluatie na slechts twee jaar betreft. De onderzoekers stellen dan ook het volgende: <i>“De tussenevaluatie betreft zodoende een korte periode waarin de MRDH twee jaar functioneert: waarbij het nodige tot stand is gekomen, maar waarbij de institutionele ontwikkelingen nog gaande zijn.”</i>
Aanbeveling 1, 2 en 3 Het lijkt de gemeente Rijswijk goed dat de MRDH haar verhaal en kernopgaven helder en begrijpelijk formuleert en communiceert, niet alleen richting de deelnemende gemeenten, maar ook richting burgers, bedrijfsleven en samenwerkingspartners. Het organiseren van een strategische discussie hiervoor waarbij de deelnemende gemeenten en samenwerkingspartners betrokken worden, lijkt ons een goed voorstel.	Het AB onderschrijft deze reactie en verwijst naar het proces van de Strategische Agenda 2018-2022 waar dit een plek in krijgt. Deze strategische agenda wordt voor zienswijze voorgelegd aan de nieuwe gemeenteraden. De MRDH-organisatie richt zich, op aanbeveling van het onderzoeksteam, niet op de communicatie met buregers, anders dan zij via haar website doet. Dit sluit aan op de huidige communicatiestrategie.
Aanbeveling 4, 5 en 6 Het onderzoeksteam beveelt aan om het besluitvormingsproces van de MRDH te verhelderen en de rollen binnen de MRDH duidelijker te omschrijven. De gemeente Rijswijk zou graag zien dat de MRDH een schema/organogram ontwikkelt waarin staat aangegeven welke commissies, tafels en werkgroepen er precies zijn en op welke wijze deze zich tot elkaar verhouden. Zo kan per gemeente afgewogen worden aan welke overleggen deelgenomen wordt en kan bepaald worden op welke onderwerpen men al dan niet een zienswijze indient.	Het AB zal deze aanbeveling ter harte nemen in het nader beschrijven en uitwerken van de (besluitvormings)processen, conform de aanbeveling het onderzoeksrapport.
Het onderzoeksteam beveelt daarnaast aan dat elke gemeente zijn eigen MRDH-klankbordgroep instelt, in de gemeente Rijswijk is deze er al.	Het AB nodigt de gemeente uit om de ervaringen met de gemeentelijke MRDH-klankbordgroep te delen met de andere gemeenten.
De klankbordgroep kan in onze ogen de adviescommissie niet deels vervangen. In de klankbordgroep wordt het lokale standpunt besproken, in de adviescommissies vindt de regionale discussie plaats. Praktisch gezien vindt de gemeente Rijswijk het daarnaast van groot belang dat de stukken voor deze commissies tijdig beschikbaar zijn.	Het AB is met u van mening dat de klankbordgroep de adviescommissies niet kan vervangen.

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
	Het AB constateert dat er in de zienswijzen met verschillende invalshoeken op de adviescommissies is gereageerd. Algemeen geldt dat de gemeenten de behoefte hebben om de betrokkenheid van de adviescommissies meer op inhoud, aan de voorkant van de beleidsprocessen betrokkenheid te organiseren. Wat het AB betreft nemen een aantal leden van de adviescommissies onder leiding van de stuurgroep het initiatief om de 'andere rol' van de adviescommissies nader uit te werken. De MRDH-organisatie kan daarbij desgewenst ondersteuning bieden.
Gelet op de bevindingen in het evaluatierapport concluderen wij dat wat betreft de Economische pijler het knelt tussen de noodzakelijke democratische legitimiteit enerzijds, en de snelheid van besluitvorming anderzijds. Tegen de tijd dat de MRDH en de 23 gemeenten tot besluitvorming komen, is de wereld buiten 'tien stappen' verder. Dat wrekt zich misschien niet als het gaat om vervoer, waar plannings- en realisatietrajecten veel tijd kunnen vergen, maar wél bij innovatie en economische vernieuwing (vestigingsklimaat). Wij vragen daarom de MRDH om te onderzoeken hoe de ontwikkeling van het Economisch Vestigingsklimaat in een andere (bestuurlijke) context kan worden geplaatst.	Het AB herkent het spanningsveld tussen de noodzakelijke democratische legitimatie enerzijds en de snelheid van besluitvorming anderzijds. De stuurgroep wordt gevraagd de besluitvormingscyclus te verhelderen en expliciteren en beter toegankelijk te maken, door bijvoorbeeld een digitaal informatiesysteem, waardoor snelheid van besluitvorming kan toenemen en tegelijkertijd transparant blijft. Met het proces van de Strategische Agenda 2018-2022 worden de ambities en kernopgaven in samenspraak met de 23 gemeenten geformuleerd en gebundeld.
Aanbeveling 7, 8 en 9	
De gemeente Rijswijk ondersteunt de aanbeveling dat per gemeente duidelijk gekozen moet worden aan welke specifieke onderwerpen binnen MRDH verband zij prioriteit willen geven.	Het AB nodigt de gemeenten uit om hier met elkaar het gesprek over te voeren, bijvoorbeeld op het niveau van de gemeentesecretarissen.
Wij staan positief tegenover de samenwerking tussen de griffies en het MRDH inwerkpakket dat ontwikkeld wordt voor nieuwe raadsleden.	Het AB dankt u voor deze positieve reactie.
Aanbeveling 10, 11, 12, 13 en 14	
Het onderzoeksteam geeft aan veel aanmerkingen op de bureaucratie en de stukkenstroom te hebben waargenomen. Wat hen betreft is het nodig hiervan een kernpunt te maken. De gemeente Rijswijk steunt dit punt. Wij ondersteunen de mening van het AB dat de gemeentesecretarissen en griffiers van de 23 gemeenten hier in eigen huis al het nodige aan kunnen doen en in samenwerking met de MRDH-organisatie niet. Op dit moment worden stukken pas op het laatste moment aangeleverd, de griffies sturen deze al onmiddellijk door. Vanuit ons oogpunt is het vooral noodzakelijk dat de MRDH organisatie gaat bekijken hoe zij intern de stukkenstroom beter behapbaar kan maken en beter kan	Het AB zal de aanbevelingen inzake het digitaal informatiesysteem ter harte nemen en vraagt de stuurgroep om de mogelijkheden en voorwaarden voor een digitaal informatiesysteem nader uit te werken. Toegezegd wordt dat voortaan elk besluit genomen kan worden op basis van een samenvatting van één à twee pagina's. De

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
organiseren, zodat de vergaderstukken ruimer van te voren beschikbaar komen voor de 23 gemeenten. Wij vragen dan ook nadrukkelijk prioriteit te geven aan aanbeveling 10. Een digitale samenwerkingsomgeving en een goed stukkensysteem zoals genoemd in aanbeveling 11 en 12 kunnen dit ondersteunen. Daarnaast is de gemeente Rijswijk er voorstander van dat MRDH overgaat tot ontwikkeling/aanschaf van een online (besloten) informatiesysteem voor de subsidiestromen tussen partijen (inclusief de bijzondere subsidies van het Rijk).	agendaposten dienen derhalve zelfstandig leesbaar te zijn. Hiermee wordt de stukkenstroom overzichtelijk en behapbaar. Uiteraard zal alle achterliggende documentatie beschikbaar komen, al dan niet via het digitaal informatiesysteem. In de ontwikkeling/aanschaf van een online (besloten) informatiesysteem voor de subsidiestromen tussen partijen is niet voorzien.
De gemeente Rijswijk is het er mee eens dat communicatie aan de burgers vooral een zaak is van de gemeente zelf. Echter, de gemeente Rijswijk is wel van mening dat bovenlokale projecten (ook) door de MRDH gecommuniceerd kunnen worden, zij het niet rechtstreeks aan de bevolking van de betreffende gemeenten, maar op bovenlokaal niveau via, bijvoorbeeld, de website.	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie. Deze ondersteunt de huidige communicatiestrategie.
De gemeente Rijswijk doet tot slot het voorstel bovengenoemde punten terug te laten komen in een inhoudelijke evaluatie van de MRDH over twee jaar. Wij danken u voor de geboden gelegenheid om een zienswijze in te dienen en wachten uw reactie op onze zienswijze af.	Voor wat betreft de volgende evaluatie van de GR MRDH schrijft de GR voor dat de volgende evaluatie over vier jaar gehouden wordt. De evaluatie daarna heeft volgens de GR plaats in 2024. Om op een werkbare wijze tegemoet te komen aan de wens van sommige gemeenten om op een kortere termijn dan dat op nieuw te evalueren, en tegelijkertijd niet in een permanente staat van evaluatie terecht te komen, stelt het AB voor om eind 2020 te starten met de volgende evaluatie.
Rotterdam	
Aanbeveling 1	
Op grond van de huidige GR wordt in het eerste jaar van iedere bestuursperiode van de gemeenteraden een Strategische Agenda vastgesteld door het AB MRDH. Het ligt voor de hand om deze aanbeveling daarin mee te nemen. De keus om daarbij niet alleen de deelnemende gemeenten, maar ook samenwerkingspartners te betrekken wordt onderschreven. In zijn algemeenheid tekenen we hierbij aan dat, waar studies neigen naar een omvangrijk en integraal takenpakket op regionaal niveau, de bestuurlijke inrichting en realiteit in Nederland zich daar niet vanzelf gemakkelijk toe verhoudt. De uiteindelijke keuze voor kernopgaven beweegt zich in het spanningsveld van democratische legitimatie, efficiënt samenwerken en bestuurlijke bevoegdheden. De opvattingen en ambities van het nieuwe kabinet op deze thema's – en op gemeenschappelijke regelingen in het algemeen – moeten hierbij worden betrokken.	Het AB betreft deze reactie bij het opstellen van de Strategische Agenda 2018-2022. De gemeente wordt uitgenodigd een actieve bijdrage te leveren aan dat proces. Deze strategische agenda wordt voor zienswijze voorgelegd aan de nieuwe gemeenteraden.
Aanbeveling 2	
De discussie over de reikwijdte van de MRDH wordt herkend. Op dit moment zien we onvoldoende aanleiding om het takenpakket van de MRDH te verruimen en de regeling daarop aan te passen. Er is onmiskenbaar samenhang tussen verschillende beleidsterreinen, zoals tussen mobiliteit en wonen. De	Overdracht van bevoegdheden zou een wijziging van de GR behoeven en dat is wat het AB betreft niet aan de orde. Het door de onderzoekers

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
huidige wijze van overleg en afstemming vinden we op dit moment afdoende. Bij een eventueel vervolgesprek over deze thematiek ligt het in de rede om de provincie, vanwege hun taken en bevoegdheden op vanaf het begin te betrekken.	voorgestelde opt-in model past binnen de huidige GR MRDH, te weten art. 3.5. Het is aan de gemeenten zelf om een verzoek aan het AB in te dienen wanneer zij van deze mogelijkheid gebruik willen maken. Als een dergelijk verzoek binnen komt beslist het AB of zij op het gevraagde onderwerp wil faciliteren en welke voorwaarden hieraan verbonden worden. Het AB vraagt de stuurgroep van het follow-up programma om de uitwerking van deze aanbeveling te verzorgen en hiertoe voorstellen te doen aan het AB.
Aanbeveling 3	
Op dit moment bestaan naar onze stellige indruk een veelheid aan samenwerkingsverbanden en thematische tafels, zowel binnen als buiten MRDH-verband. Voor zover er een directe relatie is met de strategische agenda van de MRDH kan de MRDH daar op grond van de gemeenschappelijke regeling nu al een faciliterende rol bij spelen. Het is de vraag wat een opt-in model daar nog precies aan toe zou voegen. De MRDH heeft duidelijk omschreven taken en bevoegdheden. Terecht wordt geconstateerd dat er nu onvoldoende draagvlak is voor het aanpassen van de gemeenschappelijke regeling. Samenwerking op andere dan de aan de MRDH toegewezen terreinen zou in onze opvatting dan ook buiten de MRDH moeten worden vormgegeven.	Het door de onderzoekers voorgestelde opt-in model past binnen de huidige GR MRDH, te weten art. 3.5. Het is aan de gemeenten zelf om een verzoek aan het AB in te dienen wanneer zij van deze mogelijkheid gebruik willen maken. Als een dergelijk verzoek binnen komt beslist het AB of zij op het gevraagde onderwerp wil faciliteren en welke voorwaarden hieraan verbonden worden. Vanzelfsprekend dient bestuurlijke drukte te worden voorkomen. Het AB vraagt de stuurgroep van het follow-up programma om de uitwerking van deze aanbeveling te verzorgen en hiertoe voorstellen te doen aan het AB.
Aanbeveling 4	
Deze aanbeveling wordt onderschreven met de opmerking dat naast verhelderen en expliciteren ook 'vereenvoudigen' een na te streven doel zou moeten zijn.	Het AB zal deze reactie meenemen in het follow-up programma.
Aanbeveling 5	
Deze aanbeveling – die vooral gericht is op deelnemende gemeenten – wordt onderschreven. We zijn dan ook voornemens om op korte termijn te starten met het inrichten van een dergelijke klankbordgroep.	Het AB bedankt de gemeente voor haar reactie en voor het oppakken van de aanbeveling in de eigen gemeente. Het AB doet daarbij de suggestie om gebruik te maken van de best practices van andere gemeenten.
Aanbeveling 6	

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
Deze aanbeveling wordt onderschreven. Meer thematische en informele bijeenkomsten kunnen – mits goed gedoseerd – bijdragen aan een goede discussie en kennisuitwisseling tussen betrokken volksvertegenwoordigers. Onze voorkeur heeft het de adviescommissies af te schaffen. Indien de regeling daartoe onvoldoende mogelijkheden biedt heeft het onze voorkeur om bij wijze van experiment de adviescommissies alleen bijeen te laten komen indien tweederde van de leden daartoe een verzoek doet.	U vraagt de adviescommissies af te schaffen. Dit is binnen de huidige GR niet mogelijk. Een wijziging van de GR is wat het AB betreft niet aan de orde. Het AB constateert dat er in de zienswijzen met verschillende invalshoeken op deze aanbeveling is gereageerd. Algemeen geldt dat de gemeenten de behoefte hebben om de betrokkenheid van de adviescommissies meer op inhoud, aan de voorkant van de beleidsprocessen betrokkenheid te organiseren. Wat het AB betreft nemen een aantal leden van de adviescommissies onder leiding van de stuurgroep het initiatief om de 'andere rol' van de adviescommissies nader uit te werken. De MRDH-organisatie kan daarbij desgewenst ondersteuning bieden.
Aanbeveling 7	
In zijn algemeenheid kan deze aanbeveling worden onderschreven. Daarbij wordt wel opgemerkt dat de grote(re) gemeenten al een relatief grote bijdrage leveren aan de MRDH. Een grotere (ambtelijke) bijdrage vanuit Rotterdam hoeft daarom niet te worden uitgesloten, maar kan wel de paradoxale situatie opleveren dat een grote investering in de samenwerking door de grote steden juist wordt opgevat als overvleugelen. Het operationaliseren van deze aanbeveling vraagt daarom aandacht, waarbij ook de mogelijkheid van (tijdelijk) ruilen van medewerkers tussen MRDH en gemeenten kan worden betrokken.	Gemeentelijke betrokkenheid bij de regionale maatschappelijke opgaven in onze regio is van cruciaal belang. Zonder deze betrokkenheid zijn deze opgaven niet adequaat op te pakken. Het AB stelt voor om deze reactie mee te nemen in het follow-up programma en mee te geven aan het overleg van de gemeentesecretarissen.
Aanbeveling 8	
Deze aanbeveling wordt onderschreven.	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie.
Aanbeveling 9	
Deze aanbeveling wordt onderschreven.	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie.
Aanbeveling 10	
Deze aanbeveling wordt onderschreven. Constant punt van aandacht blijft overigens ook de tijdige verzending van stukken. In dit verband verdient het wellicht aanbeveling de lijst met stukken waar de (uitgebreide) zienswijzeprocedure op van toepassing is tegen het licht te houden.	Het AB neemt deze aanbeveling ter harte en vraagt de stuurgroep om de mogelijkheden en voorwaarden voor een digitaal informatiesysteem nader uit te werken. Toegezegd wordt dat voortaan elk besluit genomen kan worden op basis van een samenvatting van één à twee pagina's. De agendaposten dienen derhalve zelfstandig leesbaar te zijn.. Hiermee wordt de stukkenstroom overzichtelijk en behapbaar. Uiteraard zal alle achterliggende documentatie

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
	beschikbaar komen, al dan niet via het digitaal informatiesysteem. De lijst met stukken waar de (uitgebreide) zienswijzeprocedure op van toepassing is, ligt vast in de GR MRDH. Wijziging van de GR is niet aan de orde.
Aanbeveling 11	
Deze aanbeveling wordt onderschreven.	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie.
Aanbeveling 12	
De gedachte achter deze aanbeveling wordt onderschreven, maar de verwachtingen rondom online kennis delen blijken in de praktijk vaak moeilijk waar te maken. In de prioritering van uitvoering van de aanbevelingen is het niet noodzakelijk deze als eerste op te pakken.	Het AB stelt voor om deze reactie mee te nemen in het follow-up programma.
Aanbeveling 13	
De constatering dat de geringe naamsbekendheid geen probleem hoeft te zijn wordt onderschreven. Eventuele communicatie op de terreinen waar de MRDH wel besluiten over neemt (concessies, dienstregelingen) moet echter wel op orde zijn. Doel moet daarbij niet zijn het vergroten van de naamsbekendheid van de MRDH, maar het vlot en adequaat verstrekken van informatie.	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie. Deze onderschrijft de huidige communicatiestrategie.
Aanbeveling 14	
Deze aanbeveling wordt onderschreven, waarbij – gezien de samenstelling van DB en AB – de burgemeesters inderdaad het grootste deel van deze taak op zich zullen moeten nemen. In lijn met hetgeen onder aanbeveling 13 is gezegd geldt ook hier dat niet de bekendheid van de MRDH centraal moet staan, maar wel de (resultaten van) regionale samenwerking.	Het AB stelt voor om deze reactie mee te nemen in het follow-up programma.
Wassenaar	
Algemeen	
In het merendeel van de veertien aanbevelingen uit het rapport kunnen wij ons herkennen. Voor een aantal aanbevelingen is dit echter niet het geval. Daarnaast zijn wij van mening dat de aanbevelingen te veel gericht zijn op de inzet van de gemeenten in plaats van de MRDH. De rode draad in de aanbevelingen lijkt te zijn dat de oplossingen met name worden gezocht in meer inzet door colleges, raden en ambtenaren. Terwijl de aanbevelingen richting de MRDH veelal open deuren zijn.	Het AB neemt kennis van deze reactie. De inhoud van het eindrapport is opgesteld door het onderzoeksteam op basis van de door hen gevoerde gesprekken. Het AB merkt op dat de 23 gemeenten samen de MRDH vormen en vanuit het uitgangspunt 'Van, voor en door de 23' het voor de hand ligt dat zowel aan de kant van de gemeenten als aan de kant van de MRDH-organisatie verbeteringsmogelijkheden zijn.
Aanbeveling 1	
Wij staan positief tegenover aanscherping van het inhoudelijke verhaal van de MRDH. Momenteel zijn er te veel losse documenten die de basis van het verhaal van de MRDH vormen. Meer helderheid in de kernopgaven van de MRDH, biedt voor de gemeenten meer inzicht in wat zij kunnen halen en brengen bij de MRDH.	Het AB onderschrijft dit standpunt en neemt deze input mee in de Strategische Agenda 2018-2022 en nodigt de gemeente uit om actief aan dat proces deel te nemen. De strategische agenda

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
	wordt voor zienswijze voorgelegd aan de nieuwe gemeenteraden. Gemeentelijke betrokkenheid bij de regionale maatschappelijke opgaven in onze regio is van cruciaal belang. Zonder deze betrokkenheid zijn deze opgaven niet adequaat op te pakken.
Aanbeveling 2 en 3 Met de aanbeveling om de taken van de MRDH uit te breiden op bijvoorbeeld het gebied van wonen en ruimtelijke ordening doormiddel van een opt-in systeem zijn wij het niet eens. Voordat over een taakverbreding van de MRDH kan worden nagedacht, moet eerst het functioneren van de MRDH worden verbeterd en de democratische legitimatie worden vergroot. Daarnaast worden veel thema's reeds in andere bestuurlijke overleggen besproken en wordt dus de bestuurlijke drukte in de regio vergroot. Wij zijn van mening dat de behandeling van deze thema's moet blijven waar ze nu zijn belegd. Zeker wanneer deze in de huidige situatie zijn belegd bij organen waarvan de democratische legitimatie groter is dan van de MRDH.	Het door de onderzoekers voorgestelde opt-in model past binnen de huidige GR MRDH, te weten art. 3.5. Het is aan de gemeenten zelf om een verzoek aan het AB in te dienen wanneer zij van deze mogelijkheid gebruik willen maken. Als een dergelijk verzoek binnen komt beslist het AB of zij op het gevraagde onderwerp wil faciliteren en welke voorwaarden hieraan verbonden worden. Vanzelfsprekend dient bestuurlijke drukte te worden voorkomen. Het AB vraagt de stuurgroep van het follow-up programma om de uitwerking van deze aanbeveling te verzorgen en hiertoe voorstellen te doen aan het AB.
Aanbeveling 4, 5 en 6 Wij vinden het van belang dat de democratische legitimatie wordt vergroot en de afstand tot de raden wordt verkleind. Wij zijn dan ook blij met de in het regeerakkoord 2017-2021 aangekondigde aanpassing van de Wet Gemeenschappelijke regelingen. Zelf willen wij ook onze bijdrage leveren aan het verkleinen van de afstand tussen raad en MRDH, daarom nemen we de aanbeveling om een klankbordgroep in te richten ter harte. De andere rol van de adviescommissies, die in de aanbevelingen aan het instellen van klankbordgroepen wordt gekoppeld, moet wat ons betreft nog nader worden ingevuld. Zij dienen in ieder geval aan de voorkant te worden betrokken.	De in het regeerakkoord aangekondigde wijziging van de Wgr wordt aangegrepen om de positie van de raden verder te versterken. De GR MRDH is hierbij volgend aan de Wgr. Wanneer de Wgr wordt aangepast aan de voornemens van het kabinet, zullen de aanpassingen ook in de GR MRDH worden verwerkt. Het AB is verheugd te lezen dat de gemeente voornemens is een eigen MRDH-klankbordgroep in te richten en doet de suggestie om daarbij gebruik te maken van de ervaringen die daar in andere gemeenten inmiddels mee is opgedaan. Het AB constateert dat er in de zienswijzen met verschillende invalshoeken op de aanbeveling inzake de adviescommissies is gereageerd. Algemeen geldt dat de gemeenten de behoefte

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
	hebben om de betrokkenheid van de adviescommissies meer op inhoud, aan de voorkant van de beleidsprocessen betrokkenheid te organiseren. Wat het AB betreft nemen een aantal leden van de adviescommissies onder leiding van de stuurgroep het initiatief om de 'andere rol' van de adviescommissies nader uit te werken. De MRDH-organisatie kan daarbij desgewenst ondersteuning bieden.
Aanbeveling 7 en 8	
Naar de aanbeveling om meer gebruik te maken van ambtelijke capaciteit van gemeenten kijken wij kritisch. Wanneer meer ambtelijke inzet wordt verwacht, moeten hier bestuurlijke keuzes aan ten grondslag liggen. Dit kan dus niet alleen via het gemeentesecretarissenoverleg worden geregeld. Zeker in de Wassenaarse situatie, waar de ambtelijke capaciteit wordt ingekocht bij de Werkorganisatie Duivenvoorde, moet vroegtijdig worden aangegeven welke capaciteit er nodig is zodat hier een bestuurlijke besluit over genomen kan worden.	Het AB stelt voor dat de gemeente dit vraagstuk inbrengt in het overleg van de gemeentesecretarissen.
Aanbeveling 10, 11 en 12	
Ook het verhelderen en expliciteren van de besluitvormingscyclus en het behapbaar maken van de stukkenstroom kunnen bijdragen in een verhelderd beeld van de MRDH. Op deze manier kunnen de raden meer grip krijgen op wat zich in de MRDH afspeelt en wordt een eerste stap gezet om de afstand van de raden tot de MRDH te verkleinen. Een digitaal informatiesysteem kan hier ondersteunend in zijn.	Het AB neemt deze aanbeveling ter harte en en vraagt de stuurgroep om de mogelijkheden en voorwaarden voor een digitaal informatiesysteem nader uit te werken. Toegezegd wordt dat voortaan elk besluit genomen kan worden op basis van een samenvatting van één à twee pagina's. De agendaposten dienen derhalve zelfstandig leesbaar te zijn. Hiermee wordt de stukkenstroom overzichtelijk en behapbaar. Uiteraard zal alle achterliggende documentatie beschikbaar komen, al dan niet via het digitaal informatiesysteem.
Tot slot	
Tot slot zien wij graag in de reactie van het AB terug wat het vervolgproces is met betrekking tot de aanbevelingen met daarin hoe, wanneer en door welk (bestuurlijk) orgaan dit zal worden opgepakt.	Het vervolgproces krijgt een plek in het follow-up programma. In dit follow-up programma worden de aanbevelingen in de praktijk geëffectueerd. De gemeenten worden hierbij nauw betrokken. Dit geldt uiteraard ook voor de betrokken MRDH-gremia.
Westland	
Algemeen	
Om te beginnen willen wij onze waardering uitspreken voor de snelle en gedegen aanpak van het	Het AB bedankt de gemeente voor de waardering

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
onderzoeksteam. Veel van de bevindingen herkennen wij. Met betrekking tot de aanbevelingen merken wij het volgende op, waarbij wij de indeling van het eindrapport volgen.	voor het proces. Dankzij de inzet van de 23 gemeenten is het gelukt om het proces in een krap tijdspad af te ronden. Het AB is de gemeenten daar zeer erkentelijk voor.
Aanbeveling 1 Het is goed om in een strategische discussie binnen het AB de kernopgaven te bepalen, maar naar ons oordeel moet ook worden geïnventariseerd welke andere opgaven er liggen. Dat kan uiteraard ook betrekking hebben op delen van de regio. Daarnaast zouden wij graag zien dat de MRDH meer programmatisch in plaats van projectmatig te werk gaat.	Het AB stelt voor om deze reactie te betrekken bij het opstellen van de Strategische Agenda 2018-2022. De gemeenten worden uitgenodigd een actieve bijdrage te leveren aan dat proces. De strategische agenda wordt voor zienswijze voorgelegd aan de nieuwe gemeenteraden.
Aanbeveling 2 en 3 Uitbreiding van het aantal taken (de pijlers) is voor ons niet aan de orde. Uitgangspunt is dat de gemeenschappelijke regeling nu niet wordt gewijzigd en dat zou in dat geval nodig zijn. Samenwerking op vrijwillige basis over bepaalde onderwerpen is heel goed mogelijk, maar dat kan nu ook al. Beter is het natuurlijk om binnen de MRDH daar afspraken over te maken en de mogelijkheid te bieden aan andere partijen om ook aan te haken. Denk daarbij aan kennisinstellingen, bedrijven en gemeenten buiten de MRDH. Wonen en Ruimtelijke Ordening ligt daarbij voor de hand, maar ook Groen en Recreatie zijn onderwerpen die daarvoor in aanmerking kunnen komen. Vaak wordt op die onderwerpen al samengewerkt zoals in de landschapstafels en recreatieschappen. De huidige taken van de MRDH zijn gericht op economische structuurversterking van de regio. Een eventuele uitbreiding van taken via opt-in of op een andere wijze zou naar ons oordeel idealiter ook gericht moeten zijn op versterking van de economie in de MRDH.	Overdracht van bevoegdheden zou een wijziging van de GR behoeven en dat is wat het AB betreft niet aan de orde. Het door de onderzoekers voorgestelde opt-in model past binnen de huidige GR MRDH, te weten art. 3.5. Het is aan de gemeenten zelf om een verzoek aan het AB in te dienen wanneer zij van deze mogelijkheid gebruik willen maken. Als een dergelijk verzoek binnen komt beslist het AB of zij op het gevraagde onderwerp wil faciliteren en welke voorwaarden hieraan verbonden worden. Vanzelfsprekend dient bestuurlijke drukte te worden voorkomen. Het AB vraagt de stuurgroep van het follow-up programma om de uitwerking van deze aanbeveling te verzorgen en hiertoe voorstellen te doen aan het AB.
Aanbeveling 4	
Met de aanbeveling dat de besluitvormingscyclus moet worden verbeterd kunnen wij instemmen.	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie.
Aanbeveling 5 en 6	
In Westland is al een raads werkgroep actief en de ervaring daarmee is zeer positief. Enerzijds is het goed om voorafgaand aan een overleg onderwerpen binnen de gemeente te bespreken, anderzijds is het positief om op die wijze meer raadsleden bij de MRDH te betrekken.	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie en nodigt de gemeente om deze ervaringen te delen met andere gemeenten.
Wij constateren dat er een groot verschil is tussen het functioneren van de beide adviescommissies. Dit zien wij ook terug in het eindrapport. De ervaringen met de adviescommissie Va zijn goed, maar in de adviescommissie EV wordt nauwelijks inhoudelijk over belangrijke onderwerpen gedebatteerd. Ook	Het AB constateert dat er in de zienswijzen met verschillende invalshoeken op deze aanbeveling is gereageerd. Algemeen geldt dat de gemeenten

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
vindt daar geen advisering of besluitvorming plaats. Gevolg is dat veel deelnemers afhaken en de rol van deze adviescommissie steeds verder afneemt. Naar ons oordeel is het daarom aan te bevelen om het functioneren van de adviescommissie EV te verbeteren en meer inhoud te geven. Verder kan de motivatie van de adviescommissies worden versterkt door een terugkoppeling over het effect van de advisering. Of het instellen van meer raadswerkgroepen of klankbordgroepen moet leiden tot een meer strategische rol van de adviescommissies, is voor ons de vraag. Wellicht is het beter om de rol van de commissies te handhaven, maar deze eerder in het beleidsproces te betrekken. Op die wijze kan binnen de adviescommissies van gedachten worden gewisseld over onderwerpen, voordat deze worden uitgewerkt.	de behoefte hebben om de betrokkenheid van de adviescommissies meer op inhoud, aan de voorkant van de beleidsprocessen betrokkenheid te organiseren. Wat het AB betreft nemen een aantal leden van de adviescommissies onder leiding van de stuurgroep het initiatief om de 'andere rol' van de adviescommissies nader uit te werken. De MRDH-organisatie kan daarbij desgewenst ondersteuning bieden.
Aanbeveling 7	
Meer gebruikmaken van de ambtelijke capaciteit van de deelnemende gemeenten is een goede optie, maar wel moet in het oog worden gehouden dat de inbreng niet scheef wordt. Grotere gemeenten hebben doorgaans iets meer rek in de organisatie om zo iets op te vangen dan de kleinere gemeenten. Wij zijn er wel voorstander van dat gemeenten, die veel onderwerpen aandragen, daar zelf ook meer inzet op plegen.	Het AB stelt voor dat de gemeenten dit onderwerp agenderen in het overleg van de gemeentesecretarissen.
Aanbeveling 10, 11 en 12	
Stukken moeten kort en helder zijn, maar daarnaast ook op tijd worden toegezonden. De tijd tussen de toezending van de stukken en het overleg is vaak zo kort dat er geen goede voorbereiding mogelijk is. Op de toezending van stukken is in het bovenstaande al ingegaan. Daarnaast is het natuurlijk aan te bevelen om een digitaal informatiesysteem te gebruiken dat kan communiceren met de systemen bij de gemeenten. Daardoor worden de lijnen korter en sneller.	Het AB zal deze reactie meenemen in het follow-up programma. Het AB neemt de aanbeveling om een digitaal informatiesysteem in te richten ter harte en vraagt de stuurgroep om de mogelijkheden en voorwaarden voor een digitaal informatiesysteem nader uit te werken. Toegezegd wordt dat voortaan elk besluit genomen kan worden op basis van een samenvatting van één à twee pagina's. De agendaposten dienen derhalve zelfstandig leesbaar te zijn. Hiermee wordt de stukkenstroom overzichtelijk en behapbaar. Uiteraard zal alle achterliggende documentatie beschikbaar komen, al dan niet via het digitaal informatiesysteem.
Aanbeveling 13 en 14	
In de communicatie richting burger is er een rol voor de gemeenten weggelegd. Probleem daarbij is echter dat elke gemeente op een andere wijze deze rol kan invullen. Het is ook van belang dat de successen van de MRDH breder worden gedeeld, waarbij op een eenduidige wijze naar buiten wordt getreden. Daar zien wij duidelijk een taak voor de MRDH-organisatie.	Het AB ziet deze reactie als ondersteuning van de huidige communicatiestrategie.
Zoetermeer	
Algemeen	

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
Per brief van 28 september 2017 heeft u ons de tussenevaluatie Metropoolregio Rotterdam-Den Haag (MRDH) toegezonden en stelt u ons in de mogelijkheid om een zienswijze in te dienen. Wij maken graag gebruik van die mogelijkheid. Op vier thema's doet de onderzoekscommissie aanbevelingen om zaken te verbeteren. Het gaat dan om het verhaal van de MRDH en de 23 gemeenten, de governance, ambtelijke ondersteuning en informatievoorziening en communicatie. In deze zienswijze zullen we deze onderverdeling volgen.	Het AB bedankt de gemeente voor de reactie en zal hieronder ingaan op de zienswijze.
Aanbeveling 1,2 en 3	
Twee pijlers – basis van de MRDH Bij de oprichting van de Gemeenschappelijke Regeling MRDH is gekozen om twee werkvelden onder te brengen bij de MRDH, namelijk Verkeer & Vervoer en Economie. Deze twee werkvelden konden op de instemming van 23 gemeenteraden rekenen. De motivatie voor de focus op de twee genoemde pijlers bestond voor een groot deel uit de achterblijvende economie in onze regio ten opzichte van andere regio's in Nederland en regio's in het buitenland. Juist in onze regio was en is er een aantoonbaar belang om gezamenlijk te bouwen aan een groeiende werkgelegenheid en een sterke economie. Mobiliteit is daar randvoorwaardelijk voor. Deze analyse en de noodzaak van regionale samenwerking zijn afgelopen jaren ook verder onderbouwd in het OESO-onderzoek, de analyse van Tordoir en de Roadmap Next Economy. De regionale economische agenda moet sterk zijn met een duidelijke focus op de belangrijkste groeisectoren en de verbindingen daartussen (zoals energie, ICT, logistiek, maritiem en wetenschap). De uitvoering van de bereikbaarheidsagenda is hierbij noodzakelijk en dit alles vraagt om een gezamenlijk optreden en gezamenlijke doelstellingen. Focus en verbinding tussen de twee pijlers economie en mobiliteit zijn het belangrijkste om het welslagen van de regionale samenwerking te bewerkstelligen.	Het AB ziet deze reactie als ondersteuning van het ingezette beleid van de Vervoersautoriteit en Economische Vestigingsklimaat.
Integraliteit van beleid – andere sectoren Wij pleiten er niet voor om op dit moment nieuwe gremia op te richten of structuren te gaan wijzigen bij bestaande tafels. Zo bestaat er een goed werkende Bestuurlijke Tafel Wonen regio Haaglanden en binnen het taakveld 'energie' is er een stuurgroep¹. Het gaat hier om vrijwillige, maar niet vrijblijvende regionale samenwerking. Iedere deelnemer is en blijft verantwoordelijk voor de eigen besluitvorming. Dat er een lacune bestaat als het gaat om integrale beleidsafwegingen op bijvoorbeeld het gebied van ruimte, wonen, mobiliteit en economie, wordt door ons ook ervaren. Er is sprake van versnippering, wisselende gremia en wisselende samenwerkingsverbanden. Om de integraliteit te optimaliseren, stellen wij het volgende voor: 1. Wij willen ons er hard voor maken dat er afgevaardigden van de provincie en de MRDH deel gaan nemen aan de overleggen van de bestuurlijke Tafel Wonen van de regio Haaglanden. In ieder geval wanneer de meer strategische onderwerpen op de agenda staan. Wij zijn bereid om dit	Overdracht van bevoegdheden zou een wijziging van de GR behoeven en dat is wat het AB betreft niet aan de orde. Het door de onderzoekers voorgestelde opt-in model past binnen de huidige GR MRDH, te weten art. 3.5. Het is aan de gemeenten zelf om een verzoek aan het AB in te dienen wanneer zij van deze mogelijkheid gebruik willen maken. Als een dergelijk verzoek binnen komt beslist het AB of zij op het gevraagde onderwerp wil faciliteren en welke voorwaarden hieraan verbonden worden. Vanzelfsprekend dient bestuurlijke drukte te worden voorkomen.

¹ De Bestuurlijke Tafel Wonen van de Regio Haaglanden is door negen gemeenten opgericht op basis van een raadsbesluit en een overeenkomst en elke gemeente draagt naar rato bij aan de ondersteuning van deze tafel. Daarnaast bestaan er ook enkele landschapstafels en is er een stuurgroep Energie.

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
onderwerp te agenderen bij de Tafel. De gedachte hierachter is dat afstemming en integraliteit tussen de verschillende beleidsvelden en met verschillende overheden eerder tot stand komt, zonder dat er nieuwe overlegstructuren in het leven worden geroepen. 2. Dit principe zou ook vice versa kunnen gaan werken. Afgevaardigden van de bestuurlijke Tafel Wonen, zowel ambtelijk als bestuurlijk, worden uitgenodigd voor regionale vergaderingen/thema's die de bestuurlijke Tafel Wonen Haaglanden raken. Zoals bijvoorbeeld het werkatelier metropolitaan OV dat gaat over mobiliteit, duurzaamheid en verstedelijking. 3. Daarnaast zullen wij bij de bestuurlijke Tafel Wonen Haaglanden de samenwerking met de tafel van de regio Rotterdam agenderen. 4. Voor andere onderwerpen zijn gemeenten vrij om zich wel of niet regionaal te organiseren. Op groen en landschap zijn bijvoorbeeld de landschapstafels ontstaan en deze tafels zijn meer gericht op de uitvoering. Afhankelijk van het onderwerp kan vanuit de MRDH worden besloten om wel of niet aan te haken.	Het AB vraagt de stuurgroep van het follow-up programma om de uitwerking van deze aanbeveling te verzorgen en hiertoe voorstellen te doen aan het AB. Aanschuiven bij reeds bestaande (informele) overleggen is op verzoek mogelijk. Uiteraard met instemming van het betreffende MRDH-gremium.
Aanbeveling 4, 5 en 6 De aanbevelingen voor wat betreft de governance richten zich vooral op het besluitvormingsproces en de rol van de gemeenteraden. Deze aanbevelingen steunen wij. Raad en college in Zoetermeer zien het belang in van de aanbevolen klankbordgroep. De klankbordgroep wordt in Zoetermeer nu ook opgericht en zal in ieder geval bestaan uit de burgemeester, de verantwoordelijk wethouders, de raadsleden die in de Adviescommissies zitten en de betrokken ambtenaren. Betrokken zijn en zich betrokken voelen bij de MRDH en de regionale opgaven, is ook een verantwoordelijkheid van raadsleden en met de oprichting van de klankbordgroep willen we mede invulling geven aan deze verantwoordelijkheid.	Het AB dankt Zoetermeer voor haar positieve reactie en doet de suggestie om gebruik te maken van ervaringen met een gemeentelijke MRDH-klankbordgroep in andere gemeenten.
Aanbeveling 7, 8 en 9 Deze aanbevelingen hebben betrekking op het beschikbaar stellen van ambtelijke capaciteit voor specifiek gekozen onderwerpen, de rol van gemeentesecretarissen en van griffiers. De raad van Zoetermeer steunt het voorstel om de griffiers van de 23 gemeenten met elkaar in contact te brengen. Zij kunnen een belangrijke rol spelen om de regionale dossiers ook dichterbij de gemeenteraden te brengen. Het beschikbaar stellen van capaciteit, zal altijd maatwerk zijn. De bevoegdheid daarvoor ligt bij de directie van het ambtelijk apparaat.t.	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie en stelt voor het vraagstuk rond het beschikbaar stellen van ambtelijke capaciteit via het overleg van de gemeentesecretarissen te adresseren.
Aanbeveling 10, 11, 12, 13 en 14 Hier horen vijf aanbevelingen bij die betrekking hebben op de stukkenstroom, de wijze van beschikbaar zijn van informatie en de communicatie naar buiten. Hier ligt ook een belangrijke link met thema 2 'de governance'. Zeker voor raadsleden is het belangrijk om kernachtige en duidelijke stukken te krijgen die ook op een makkelijke manier ontsloten worden. Dat geldt bijvoorbeeld voor het toesturen van de jaarplanning. De jaarplanning moet voldoende duidelijk zijn en opgesteld worden vanuit het perspectief van de raden.	Het AB bedankt de gemeente voor deze reactie. Toegezegd wordt dat voortaan elk besluit genomen kan worden op basis van een samenvatting van één à twee pagina's. De agendaposten dienen derhalve zelfstandig leesbaar te zijn. Hiermee wordt de stukkenstroom overzichtelijk en behapbaar. Uiteraard zal alle

Opmerking	Reactie algemeen bestuur
Het rapport van de tussenevaluatie verdient overigens de complimenten: compact, helder en duidelijk van structuur. Dit rapport kan als voorbeeld dienen voor andere documenten en visies die regionaal worden opgesteld. Alle vijf de aanbevelingen kunnen op onze steun rekenen.	achterliggende documentatie beschikbaar komen, al dan niet via een digitaal informatiesysteem. Het AB zal de complimenten over het rapport overbrengen aan het onderzoeksteam.
Tot slot	
De tussenevaluatie besteed geen aandacht aan de veegactie regelingen die gepland staat voor 2018. Eerder heeft u vanuit Zoetermeer al een brief ontvangen over de onjuiste vertaling van artikel 17 Wet gemeenschappelijke regeling. Op deze brief hebben wij inmiddels een reactie ontvangen. Onduidelijk blijft echter wanneer de veegactie gepland staat en wat er in de veegactie meegenomen gaat worden om de regelingen van de MRDH aan te passen.	Op 7 november 2017 heeft de voorzitter van de MRDH u een brief doen toekomen over in antwoord op uw brief over het betreffende onderwerp. Het AB gaat ervan uit dat hiermee uw vragen mbt dit specifieke onderwerp zijn beantwoord. Van de veegactie is fase 1 reeds voor start evaluatie afgerond. Voor fase twee van de veegactie is bewust gekozen deze op te pakken nadat duidelijk is geworden of de regelingen ook aanpassingen behoeven n.a.v. het voorliggende evaluatierapport en de reactie hierop van gemeenten. In het follow-up programma zal blijken wat de inhoud wordt van deze tweede fase van de veegactie. Er kan op dit moment geen inschatting van inhoud en planning van een veegactie gegeven worden.